

Polyanthea Sacra

Ex Universæ Sacræ Scripturæ Utriusque Testamenti Figuris, Symbolis, Testimoniis, Nec Non E Selectis Patrum, Aliorumque Authorum, Sententiis, eruditis Interpretationibus, Similitudinibus, rarisque Historiis collecta, Et Copiosis, Exquisitisque Materiis Moralibus De Virtutibus Et Vitiis Pro ...

Spanner, Andreas

Augustae Vindelicorum, 1702

F.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79340)

F. I. T. I. T.

TITULUS I.

F A M A.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

P Ræcepit DEus Noe Gen. 6. 14. ut Arca intus, & extra, bitumine liniretur: ut & intus munda conscientia splendeat; & foris sancta conversatione hominibus placeamus. Stella in Luc. 1.

Ecce odor filii mei sicut odor agni pleni. Gen. 27. 27. Fragrantia bonæ opinionis, quæ omnia merentur benedictionem æternæ retributionis. Hugo Card. hic. Multum Jacob præstiterat, ut pater a benedictionem aucuparetur; hædum attulerat, coxerat &c. Sed maxime odor bonus benedictionem paternam elicit. Pinna in Eccl. Ethol. 190.

Peperit quoque Zelpha alterum, dixitque Lia: hoc pro beatitudine mea. Gen. 30. 12. *Beatam quippe me dicent mulieres.* Zelpha Lia, serva dominæ, peperit filium, quem vocavit Aser, id est, beatitudinem. Subdit: *beatam me dicent:* quia non satis est operari bonum; sed insuper tales ab aliis haberi. Curandum de bono nomine. Id. Ethol. 190.

Funderis super eam oleum, & ponet ibus. Levit. 2. 1. Oleum charitatem; thus bonæ famæ significat odorem. S. Rupertus l. 1. hic.

Si vidi solem, cum fulgeret; & lunam incedentem clarè - & osculatus sum manum meam ore meo &c. Job. 31. 26. 27. Sol, bona opera; luna, fama ex ipso bono opere; osculari manum, sibi attribueret. Hugo Card. hic.

Qui maledixit patri suo, & matri; & extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris. Prov. 20. 20. Lucerna est Symbolum excellentiæ, famæ, & gloriæ. Unde vulgò dicimus, aliquem officere luminibus alterius, dum ejus famam, & gloriam obscurat. Cornelius hic.

Ecce tu pulchra es amica mea; ecce tu pulchra. Cant. 1. 14. Pulchra est, mundissimam DEO conscientiam exhibendo: pulchra est, inimicis, & alienis à fide CHRISTI, irreprehensibilem conversationem monstrando. Apoc. 19. hic.

Ego, quasi vitis, fructificavi suavitatem odoris; & flores mei fructus honoris, & honestatis. Eccl. 24. 23. Vide, quomodo Sapientia odorem suum in fructibus reputat: odor enim quidam fructus est: odor eorum cibi gratiam tenet, ipsa fragrantia pascit. Gilbertus l. 27. in Cant. Suavitatem conscientiæ, & odorem bonæ famæ. Hugo Card. hic.

Domus impleta est ex odore. Jo. 12. 3. Domus impleta est bonâ famâ: nam odor bonus, bona fama est. S. Augustinus tr. 50. in Joan.

§. II.

Habe curam famæ.

Motiva

Num. I.

Exemplum Christi.

E Go slos campi &c. Cant. 2. 1. Præmiserat sponsa in laudem sponsi Cant. 1. 13. *botrus Cypri &c.* Botrus suavem gustum habet, non suaveolentiam. Laudat ergo sponsa præclara opera sponsi, immemor præclara famæ; quam corrigit sponsus adjiciens: *ego slos campi;* bonus odor sumus. Pinna in Eccl. Ethol. 190.

Quem dicunt homines esse Filium hominum? Matth. 16. 13. In multis instruitur, ut simus solliciti, quid de nobis dicatur? ut si nolum, quod corrigamus; si bonum, conservemus, & multiplicemus. S. Thom. hic. Sciebat omnia; percunctatus tamen est: ut doceret, famam propriam non spernere. Scella p. 1. cap. 12.

Ecce duo cæci audierunt, quia Jesus transiret. Matth. 20. 30. Alij Domini auxilium poscebant, qui eum viderant; hi autem solum ex auditu. Quia alij alliciuntur ex bonis operibus, quæ vident; alij ex bono nomine. Ità vivendum, ut etiam cæci loqui possint ex narratione aliorum de bona vita. Hugo Card. rosa, antequam videatur, sentitur: cæci, antequam viderent, senserunt DEI fragrantiam. Pinna in Eccl. Ethol. 190.

Dixerunt, quod Jesus Nazarenus transiret. Luc. 18. 37. Nazarenus, id est, floridi odore excitati sunt cæci, qui opera videre non poterant. Cui aliorum cura est, non modo vocari studeat Jesus, id est, Salvator, per bona opera; sed etiam Nazarenus per bonam famam: utrumque si habet, facile cæcos illuminabit. Pinna in Eccl. Ethol. 190.

Num. II.

Exempla alia.

Usquequò ebria eris? Nequaquam Domine &c. 1. Reg. 1. 40. Multam adhibet curam, ne à Sacerdote malam referat opinionem. S. Chrysost. hom. de fide Annæ.

Erat hæc in omnibus famosissima: quoniam timebat Dominum valde; nec erat, qui loqueretur de ea verbum malum. Judith 8. 8.

Oculus sui cæco. Job. 29. 15. ut famam suam defenderet. Nam ei amici objiciebant, maiorem causam peccatum. c. 4. s. 7. *nunc venit super se plaga.*

Cui am

Curam habe de bono nomine. Eccl. 41. 15.

DEO autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo JESU; & odorem nostris sue manifestas per nos in omni loco. 2. Cor. 2. 14.

CHRISTI bonus odor sumus. 2. Cor. 2. 15. Comparat se cum iis, quæ odoratu percipimus, non quæ visu. Nam ut oculis aliquid videamus, necesse est, ut lumine illustretur; & ut is, qui videt, oculos aperiat. At ea, quæ naribus excipiuntur, etiam per tenebras, & nolentibus nobis, sese ingerunt: quia ea est natura actuum nostrorum, ut, vel nolentibus in publicum se proferant. Pinna in Eccl. Ethol. 244.

Num. III.

Motiva varia.

Ignorabat, quod cornua esset facies sua ex consortio sermonis Domini. Ex. 34. 29. Cur non resplendebat mutans Nilum in sanguinem, pereutens mare; &c. cur splendoris majestas consueque dilata est, dum Israelitæ liberi? quia emendaturus mores, legem promulgaturus; ideo in coelestem virum conversus, duas tabulas ferebat, & duo cornua. Oliva tom. 3. conc. 1. in Festo S. Ambrosii.

Exiit David arma Saulis, 1. Reg. 17. 40. quæ induerat; & pastorem ornatum assumpsit. S. Chrysost. in Psal. 50. Saul ei arma porrexit; verum David ea minimè gestare poterat. Quam ob rem? nimirum DEUS minimè permisit; id scilicet agens, ut nudus victoriam adipisceretur: nè arma rei feliciter gestæ, ac victoriæ partem sibi vendicarent; rexque armis suis victoriæ partem adscriberet. q. d. DEUS integram præclari facinoris laudem servo suo David reservavit. Nam multum tuetur, & honorem curat, ac famam fervorum suorum. Pinna in Eccl. Ethol. 244.

Sic luceat lux vestra coram hominibus &c. Matth. 5. 16.

Aded DEUS famam, & æstimationem servorum suorum æstimat, ut nunquam in Scriptura suadeat, ut quis sui causâ honorem amittat. Dixit Matth. 10. 39. *qui perdidit animam suam, &c.* & Matth. 19. 29. *omnis, qui reliquerit domum &c.* Namquam tamen ab eo dici invenimus: qui honorem suum propter me perdidit. Diez Conc. de S. Joseph. Maluit DEUS aliquos de suo ortu, quam de Matris pudore, dubitare; nec putavit ortus sui fidem Matris injuriis adstruendam. S. Ambros.

Resplenduit facies ejus sicut sol. Ipsum audire, Matth. 17. 2. 5. Splendere oportet ipsum sanctitate vitæ, qui cum fructu audiri cupit. Oliva tom. 3. conc. 1. in Festo S. Ambrosii.

Cui nomen Nazareth. Luc. 1. 26. Amat florigeram patriam flos de radice Jesse, & libenter inter lilia pascitur flos campi, & lilium convallium. S. Bernardus l. 3. de annuntiatione. Teque florem reputat DEUS, & bene ei complacet in te; si tibi ne honestæ conversationis decor, nec bonæ opinionis fragrantia, desit. Baeza l. 1. c. 7. §. 6.

Mulier in civitate peccatrix. Luc. 7. 37. Liberet nos DEUS! nè simus civitatis peccatores, id est, peccatores publici, qui jam famam apud omnes amiserunt. Est honor in hominibus, quasi cortex in pomis: qui, cum sit adeo tenuis, pomum tamen incolume servat: cum primum cortice nudatur, putrescit. Pomum, quod cortice opertum annò integrò conservatum est, ablatò cortice intrâ duas horas corrumpitur. Sic bona fama, licet in comparatione bonorum animæ parvum bonum sit, quia est bonum temporale; efficaciam tamen habet ad hominem in virtute conservandum. Diez f. 5. D. Paul.

Sicut rarus est, aut nullus, qui de se mala dici æquanimiter ferat; ita rarus est, qui non bene velit de se sentiri; & se, si rectè vivit, stantem in vitæ rectitudine non diligat æstimari. S. Cyprianus. de jejun. & tentat. Christi.

Non despiciat, quid de se unusquisque, & maximè vir bonus, sentiat: nam negligere bonorum judicia, vel arrogantiae, vel dissolutionis est. S. Ambros. l. 1. offic. c. 47.

Nobis necessaria est vita nostra, aliis fama nostra. S. August. l. de bono viduit. c. 22.

§. III.

Fama mala.

Fermentum, & mel, in sacrificium sibi offerre volebat DEUS; eò quod adusta malum redderent odorem. Stella p. 1. c. 12. Idcirco mel in sacrificio offerri sibi DEUS noluit, quia mali odoris est, si crematur. Oleaster in Levit. 2. Nihil magis DEO displicet, quam si mali odoris, & famæ, sis. Novarinus Agn. Euch.

Domine, jam sætes. Jo. 11. 39. Bene de illo, qui peccare consueverat, dicitur, sætet: incipit enim pessimam habere famam, tanquam odorem teterrimum. S. Cyrillus Alex. lib. 7. cap. 23. *Musca morientes perdunt suavitatem unguent.*

Eccl. 10. 1.

TITULUS II. FÆMINA.

§. I.

Creatio, natura.

Tulit Dominus DEUS hominem &c. Gen. 2. 15. S. Ambros. l. de paradiso: quò loci illud adverte, quia extra paradysum vir factus est, & mulier intra paradysum. Extra paradysum factus, hoc est, in inferiore loco, vir melior invenitur; & illa, quæ in meliori loco, hoc est, in paradiso facta est, inferior reperitur. Mulier enim prior decepta est; & virum ipsa decepit.

Non est bonum hominem esse solum. Gen. 2. 18. Bonum est, secundum Dionysium, sui diffusivum: solus autem si esset vir, non posset se diffundere. Ergo, si esset solus, non esset sufficienter bonus. S. Thomas hic.

Tulit unam de costis ejus. Gen. 2. 21. Quòd fuit perfecta de nobiliori materia, quàm ipse vir, hoc fortè fuit factum, nè ipse vir eam contemneret; nec propter hoc tamen præsumeret: quia quidquid habuit, & locum, dignitatem, & materiam, mediante virò habuit. Id. in c. 2. Ut sciret Adam, quòd animal formandum æqualis cum ipso dignitatis esset futurum: idcirco, quemadmodum de ipso dicebat *faciamus*; sic & nunc dicit: *faciamus illi adiutorium simile sibi*. S. Chrysost. hom. 14. in Gen. Mutuata est à viris fæmineo generi gratia. Eva enim ex viro nata est, & non ex matre concepta; sed ex solo viro tanquam pattu edita. S. Cyrillus Jerol. Catech. 12.

Edificavit Dominus Deus costam &c. Gen. 2. 22. Decuit mulierem ex viro formari; ut vir magis diligeret mulierem, & ei inseparabilis inhaereret, dum cognosceret eam ex se esse productam. S. Thomas 1. p. q. 92. a. 2. Et art. 3. conveniens fuit mulierem formari de costa viri: ad significandum, quòd inter virum, & mulierem, debet esse socialis conjunctio. Neque enim mulier debet dominari in virum; & idèò non est formata de capite: neque debet à viro despici, tanquam serviliter subiecta; & idèò non est formata de pedibus.

Rachel plorans &c. Matth. 2. 18. Cur Rachel, & non Jacob, vel Abraham, plorat? quia fæmineus sexus ad compassionem, & lacrymas, valde propensus. Sylveira hic. q. 13.

Ecce, quem amas, infirmatur. Jo. 11. 3. absque compassione, & lacrymis esse, bestiarum est: multum autem lacrymari, plorare, & contristari, mulierum. Theophylactus hic.

Contentiosum est hoc animal mulier, avidumque victoriæ. Et, sive ad malum declinet, magna mala patrat; sive ad virtutem se applicet, anima citius eam destituet, quàm propositum mutet. S. Chrysost. tom. 6. hom. de Anna.

Non temerè mulieri data est mollitudo: ut ad humanitatem sit faciliior, & ad misericordiam

propensior. S. Gregorius Nyss. orat. in illa verba: faciamus hominem.

§. II.

Laudes fæminarum, & privilegia.

Ter in anno apperebis omne masculinum coram Domino DEO tuo. Ex. 23. 17. Hæc lex solum viros comprehendebat. Cur non etiam fæminas? Oleaster: I. Tanquam pius, & misericors, hoc fieri voluisti; nè scilicet sexus infirmior longò itinere gravaretur. II. Aut quia non ignoramus, devotum sexum hoc sinè præceptò facturum. III. Fæmineum genus decet non hinc inde discurrere, etiam pietatis, aut religionis, prætextu. Notat Philo l. de profug. virtutes omnes habent appellationes fæmineas, fides, spes, charitas, fortitudo, justitia, temperantia, prudentia.

Pelli mea consumptis carnibus adhæsit os meum. Job. 19. 20. In osse fortitudo, in carnibus verò infirmitates corporis designantur. Quia igitur Christus, & Ecclesia, una persona est; quid per os, nisi ipse Dominus designatur? Quid per carnem, nisi Discipuli, qui passionis ipsius tempore infirma sapuerunt. Per pelli verò, quæ exterior carne manet in corpore, quid nisi illæ sanctæ fæminæ figurantur, quæ ad præparanda subsidia corporis exterioribus Domino ministeriis serviebant. Cum ad crucis horam ventum, ejus Discipulos gravis ex persecutione Judæorum timor invalit. Fugerunt singuli, mulieres aliterunt. Quasi ergo consumptâ carne os Domini pelli suæ adhæsit: quia fortitudo ejus, passionis tempore fugientibus Discipulis, juxta se mulieres invenit. S. Gregorius Moral. l. 14. c. 23.

Ubi non est mulier, ingemiscit egeni. Eccli. 36. 27. Per quod innuitur; mulieris esse, quòd sit pia ad indigentiam miserorum. B. Humbertus ad mulieres Burgenfes.

Avete: Matth. 28. 9. Oportebat primum muliebrem sexum, & ab Angelo bonum resurrectionis accipere nuntium, & Dominum videre; & primam ab eo vocem audire, *avete*: quoniam mulier quoque prima audiverat fraudem serpentis. Quapropter etiam adorare Servator, & pedes apprehendere, & contrectare, permittebat; ut iis, quæ primæ desciverant, & alienatæ erant ab eo. S. Gregorius Nyss. or. 2. de resurr.

Dominus multas prærogativas contulit mulieri; non solum super alia animantia, sed super ipsum hominem (virum) Et hoc tempore naturæ, gratiæ, & gloriæ. Tempore naturæ, producendo: formavit enim virum in hoc Mundo vili; sed mulierem in paradiso. Item virum formavit de limo terræ; sed mulierem de costa viri.

Nq

Nec formavit eam de parte hominis inferiori, scilicet pede; ne vir haberet eam pro ancilla: sed de media parte; ut haberet eam pro socia. Tempore gratiæ, poterat Dominus assumere carnem de viro; noluit hoc facere, sed, assumpsit de muliere. Tempore resurrectionis primò mulieri apparuit. In statu gloriæ nullus purus homo erit rex; sed pura mulier est Regina, Beatissima scilicet Maria. Hæc autem omnia movere debent mulieres ad DEI dilectionem; qui hæc contulit eis; & retrahere ab eis, quæ mala sunt. B. Humbertus f. 94.

Mulieres tribus gaudent privilegiis: quorum primum est, quod in paradiso sit condita. Secunda, quod ex ea natus Christus. Tertia, resurgens primò apparuit mulieri. Joannes Beletus rationali divini officii c. 109.

DEus per infima confundit fortia, ad superprimendam arrogantiam. Dux Sisara à muliere prostratus. Judic. 4. 21. Abimelech prostravit fœmina. Judic. 9. 53. Assyriorum acies viduâ opulentâ cæsa. Judith. 13. 9. 10.

Miscellanea in fœminarum laudem.

Quæres: cur Salomon Ecclæ 1. Hebraicè vocetur *Cohelith* fœmininè, id est, *congregatrix*, vel *concionatrix*? Causam Primò multi dant hanc: quod Hebraei sæpe permittunt nomen fœminarum, cum Masculino; & vicissim masculinum cum fœminina terminatione, quando rei præstantiam, & pulchritudinem denotare volunt: qualis hoc est concio Salomonis, quæ proinde vocetur *Cohelith*; id est *concionatrix*, ob elegantiam sermonis. Solent enim Hebraei, rebus eximie pulchris tribuere genus fœmininum: quia imago, & maxima illecebra pulchritudinis, est fœmina. Concionatrix ergo est idem, quod pulcher, & eximius concionator. Solent enim fœminæ in dicendo esse disertæ, gratiosæ, elegantes, efficaces; ideoque viris persuadere, quidquid volunt. Sic Pl. 67. 12. Dominus dabit verbum Evangelizantibus. Hebr. evangelizantibus: quod significat, excellentissimos à DEO prædicatores constituendos. Et Aggæi 1. 13. nuntius Domini de nuntiis Domini. Hebr. est, de nuntiatrixibus Domini. Secundò, dicunt aliqui, quod Sapientia hic sit quasi Concionatrix; ut vis, & energia concionis significetur: quasi ejus anima, & forma, sit ipsa sapientia. Cornelius hic.

Et ait Angelus ei: nè timeas Maria. Luc. 1. 30. Nota: duæ personæ, scilicet mulier, & Angelus, dederunt occasionem perditionis Mundo: unde congruum fuit, ut eadem personæ darent ei occasionem salutis; nè Mundus haberet minus amandi, vel honorandi, personas istas. Hugo Card. hic.

§. III.

Syllabus probarum, eximiarum fœminarum.

Serpens decepit me. Gen. 3. 13. Eva accusata à viro, non accusat, injuriæ patiens. Gen. 3. 12. Flagitium delegat in serpentem. S. Ambrosius, de instit. Virg. c. 4. nec accusata crimen retorsit; sed ipsum accusatorem suum, maluit, si posset, abolvere, quam ligare.

Polyanth. Sacr. Tom. I.

Fecit & labrum aeneum - de specula mulierum. Ex. 38. 8. Vide priscam devotionem, & ritum; quod sanctæ mulieres (præsertim cum se totas DEI obsequio dicabant) sua specula, & ornamenta; per quæ antea vanitati, & Mundo, servierunt; jam conversæ secum pariter DEO consecrârunt. Ità S. Ludgardis matrona sanctissima, præter patrimonium, totum Mundum muliebrem Ecclesiæ obtulit, ut divinus cultus inde augeretur. Ità Pulcheria Arcadii filia, è patrimonio suo Virgini Deiparæ nobile templum ædificavit; in quo B. Virginis vestes cultu magnificentissimò asservari curavit; easque gemmis, monilibus, ac etiam vestibus propriis adornavit. Testis est Cedrenus. De Paula Romana scribit S. Hieronymus in ejus Epitaphio: eam, ubi primum se DEO dicasset, ornamenta sua omnia, adeoque totum mundum muliebrem, in suppellectilem sacram commutasse. Idem fecit S. Elisabetha filia Andrea Regis Hungariæ, & uxor Landgravii Thuringiæ. Cornelius hic.

Non est bonum sumere panem filiorum &c. Matth. 15. 26. Quam firma, & patiens, ad repulsam Chanaanæ. S. Chrysostomus. 15. vides, quomodo non contradicit; nec laudibus alienis indolet; nec, quia contemni videtur, molestè fert. Velloso in Judith ad Lector. Mira, sub persona mulieris Chananitidis, Ecclesiæ fides, patientia, & humilitas, prædicatur. Fides, quæ creditur, sanari posse filiam suam. Patientia, quæ toties contempta in precibus perseverat. Humilitas, quæ se non canibus, sed catulis comparat. S. Hieronymus. hic cap. 15.

Ite, & nuntiate fratribus meis. Matth. 10. Quod eò consilio factum putat S. Hieron. ut erubescerent viri, non quærent; quem jam fragilior sexus invenerat. In Prologo ad Sophoniam.

Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in civitatem &c. Jo. 4. 28. Cur præconiū divini verbi non committitur primò Christi Discipulis diu cum ipso conversatis? quàm mulieri, quæ paulò antè erat peccatrix? Ut nullus, quàmvis abjectissimus, peccator desperet, se divinâ gratiâ ad supremum Christianismi apicem posse evehi. Hæc mulier in Evangelio fuit prima, quæ suum peccatum confiteri non erubuit: *no habeo virum*. Et viris civitatis audenter dixit: *venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcumq; feci*. Conveniens ergo erat, ut prima esset in ea dignitate. Sylveira hic q. 38.

Ex civitate autem illa &c. Jo. 4. 39. Origenes: Tanquam Apostolâ hac muliere utitur CHRISTUS ad eos, qui in urbe erant. Simon de Cassi. Christus Samaritanam fecit Evangelistam: evangelizavit enim civibus suis Christum.

Phœben commendat Paulus. Roman. 16. 1. De famosis in pauperes largitionibus; v. 6. Mariam de labore, v. 12. Tryphænum, & Tryphosam, de virtutum cura perpetua. Felices multi.

Ccc c 2

mulieres, quæ saviente Nerone, fidem, & castos mores colebant. S. Chrysost. hom. 31. in ep. ad Rom. rursus mulier coronatur; rursus confunditur viri; sed etiam honestatur. Honestatur quidem, quod tales apud nos sunt mulieres; confunditur, quod longe ab illis post terga relinquitur viri.

Nota: quod magis innocens mulier, quam unquam fuerit nobilis, Beatissima Virgo: quia orta ex progenie regali. Similiter laudabilior peccitans, quæ unquam fuerit, fuit nobilis Magdalena. Similiter omnes mulieres, quæ sunt majoris autoritatis in Ecclesia, fuerunt nobiles: ut Agnes, Catharina &c. B. Humbertus f. 95. ad mulieres nobiles.

Inter Græcos hic conversos illustrissima fuit S. Thecla, nuncupata Apostolica, & primogenita S. Pauli. Act. 14. v. 1. Ab Isidoro Pelus. ep. ad Tharsium vocatur Proto-Martyr. Cornelius in Acta hic.

§. IV.

Fœminæ confundunt viros.

Ex Veteri.

Ejice. Gen. 21. 10. In familia tam seduli Abraham non deest Ismael indisciplinatus. At ipse, si in iis studiosa Sara desit, quæ dicat, ejice. *Durè accepit hoc Abraham.* v. 11. Adhibendum fuit spectaculum Angeli, & DEI præceptum, ut ejus domo exularet impius. *Cui dixit DEUS* ib. v. 12. *Olive t. 1. conc. 3. in testio S. Thomæ Apost.*

Occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum. Ex. 4. 24. Cum enim esset Legislator, & exemplar populi in accurata legis observatione, ipse primus eam violavit, filium incircumcisum in Egyptum ducens. Occurrit mox intrepida Sephora. v. 25. *& tulit acutissimam petram, & circumcidit præputium filii sui.* S. Isidorus Pelus. l. 1. ep. 125. mulieres, cum necessitas urget, diligentioribus, quam viri, artibus uti; sinceri usque ad DEUM confugere, consueverunt. Arcones in li. 4. Disc. 7.

Regina Saba - venit &c. 3. Reg. 10. 1. Quod viarum incommodò, sumptu, & apparatu, ad Salomonem accessit Saba; ut audiret sapientiam; de qua dubitabat: ideo *venit tentare eum in enigmatibus.*

Surge, & vade in Sarephtha Sidoniorum &c. 3. Reg. 17. 9. Famelicus Elias ad mulierem mittitur; non ad aliquem principem.

Facta est autem quadam dies, & transibat Eliseus per Sunam - Erat ibi mulier magna. 4. Reg. 4. 8. Magna, id est, dives, potens, ac devota; ut explicat Lyra, Carthus. Hugo &c. Cur Scriptura contra morem, non de viro, sed de muliere, facit mentionem? cum constet ex v. 9. 14. de ipso; & divitiarum dispensatio ad virum spectet? Aulens. q. 15. respondetur, quod mulier erat melior viro; ideo fit mentio principaliter de illa. Sylveira c. 33. in Jo.

Suspendunt super muros caput Holofernis. Judith c. 14. 7. Cur hoc? an non satius esset, mox exire in hostes, quam his parvi mo-

menti rebus immorari? Quid intererat, quod caput Holofernis in muro suspenderetur? multum per omnem modum. Nam Bethulienfes milites, visò illò capite à fœmina abscisso, non poterant non incredibili pudore confundi, & excitari in certamina. Bæza t. 2. l. 10. c. 6. §. 9.

Ex Novo.

Surrexit, & ministrabat eis. Matth. 8. 15. Socrus Petri ancilla ministrat Christo. Matth. 8. 16. non Petrus. Pudori sunt multis Religiosis mulieres in divino obsequio ferventiores. Bæza citatus.

Ecce mulier Chananea &c. Matth. 15. 22. Cur pater puellæ non properat ad Christum? an non aptius vir à finibus egrederetur? Quia fœmineus sexus promptior ad virtutis opera. Hinc Ecclesia ex S. Augustino orat: *intercede pro devoto fœmineo sexu.* Escobar t. 3. Colloq. Chr. Obl. 6.

Erant autem ibi mulieres multa à longè. Matth. 27. 55. Dicit hoc Matthæus, ut mulierum harum præ viris fidem, constantiam, & pietatem in Jesum, celebret: quod spectantibus Judæis Christi hostibus ausæ fuerint Cruci ejus adstare, & compassionem suam in eum testari. Solent enim fœminæ viris esse pientiores. Cornelius hic.

Ite dicite Discipulis ejus, & Petro, quia precedet vos in Galileam. Marci 16. 7. Quid necesse erat, Petro id seorsim nuntiare, quando Discipuli, ut ait Joan. 20. 19. erant congregati. Et quod ceteri audierunt, non audire Petrus non potuit, qui inter ceteros adfuit. Resp. magnam animositatem ostentat Petrus in cœna: *Et si oportuerit me simul commori tecum, non te negabo.* Marci 14. 31. Cùmque fortitudinis occasio se obtulisset, ad unius ancillæ vocem corruit. Dicite ergo Petro, dicit nunc Angelus. q. d. dicite strenuo illi, robusto illi, invicto illi; ubi suas reliquerit vires? utque à vobis discat constantius agere: ille enim, ancillæ interrogatione fractus, agnavè timuit; vos autem armatos viros nihil veritæ, animò masculò omnes vicissitudines difficultates: nam discrimine quovis spretò magistri vestri divinum Corpus pervestigatum invitis. Didacus Niss. f. 7. D. 1. Quadr. §. 3. *Ite &c.* ut erubescerent viri, non querere, quem jam fragilis sexus invenerat. S. Hieron. in Prologo ad Sophon.

Vides hanc mulierem? Luc. 7. 44. In domo principis Synagogæ totum obsequium ejus confundit una fœmina; quæ sola præ omnibus novit JESU servire. Heu quoties, non una mulier Hebræa, Judith. 14. 16. sed mille mulieres Christianæ, faciunt confusionem in domo Ecclesiæ principum! quando cum dedecore audient: *tu aquam pedibus meis non dedisti.* S. Chrysost. l. 4. in Matth. verè magna confusio est Sacerdotum, & omnium Clericorum; quando Laici inveniuntur fideles eis, & justiores. Bæza t. 2. l. 10. c. 6. §. 9.

Domine da mihi hanc aquam &c. Jo. 4. 15. Quare, cùm Christus proponat suam mirabilem aquam Samaritanæ; & Nicodemus:

nili

nisi quis renatus fuerit &c. Jo. 3. illa eam petit, hic autem non? S. Chrysost. hom. 21. Credit continuo mulier longè Nicodemò sapientior; nec sapientior solum, sed & fortior. Ille hujusmodi pluribus auditis neminem advocavit, neque sibi confidit: hæc Apostolicò officio functa est; omnibus audita annuntians; & populum extra civitatem ad Christum advocans, ac trahens universum. Sylveira hic q. 24.

Ex Patribus.

S. Hieron. ep. 140. laudatos putat priscò textu mores fœminarum nobilissimarum, ut pun-gantur viri suà molles ignavia. Mulieres erant, sed vitæ nobiles, Sara Gen. 17. Debora Judic. 4. Holda 4. Reg. 22. Susanna Dan. 13. Judith c. 8. Et has mulieres inducit Hieronymus, ut Principiam moneat de virtutum cura; pungat viros de morum ignavia. Hæc, inquit, & ejusmodi per-strinxi breviter: ut nec te poeniteat sexus tui; nec viros nomen suum erigat, in quorum condemnationem fœminarum vita laudatur.

Utinam præconia fœminarum imitarentur viri & rugosa senectus redderet, quod sponte offert adolefcentia. Sancti. Hieron. ep. 10. ad Furiam.

Imitare conjugem tuam, quam docere debueras. Proh, pudor! fragilior sexus vincit sæculum, & robustior superatur à sæculo. Tanti dux fœmina facti est, & non sequeris eam; in cuius salute candidatus es fidei. S. Hieron. ep. 46. ad Rusticum, quem hortatur, ut sancta loca invitat conjugis exemplò.

§. V.

Quæ virtutes maximè ornent fœminas.

Num. I.

Solitudo.

Ex Veteri.

ET *edificavit Dominus Deus costam.* Gen. 2. 22. Bene edificasse dicitur, ubi de mulieris creatione loquitur: sicut enim vir publicis officiis; ita mulier domesticis ministeriis habilior æstimatur. S. Ambr. l. de parad. c. 2. Mulier debet de domo sua esse immobilis, sicut ædificium. Materia item mulieris non ex cute, vel aliâ patente corporis parte; sed è costa latente: ut ex hac iterum mulieribus latendi daretur exemplum. Jonghen in Sac. Profess. Exh. 29.

Hoc nunc os ex ossibus meis. Gen. 2. 23. Cur Deus felici matrimonio locandam ex abditissima corporis parte eduxit? & cur Adam prius ossis proprietatem, quam formam laudavit? hoc nunc os &c. q. d. jucundè amplector sponfam, quam ossis instar agnosco vel luci celatam. Os intimè later, oculis non patet; carne, & cute tegitur; aut, si patet, corpori periculum imminet. Mulier, dum ossis imitatur ingenium, felicitatis est fulcrum. Verum, si in publicum prodeat, si secretum aversetur; corporis structuram labefactat, & ossis firmitatem perdit. Naxera in Jos. §. 11.

Ubi est Sara uxor tua? Gen. 18. 9. Erat Sara recessus amans; ut quæ totos in tabernaculo dies intus exigebat. Utigitur probarent, se non qualescunque, sed à Deo venire; nomen Sara pronuntiârunt: quia mulieris sanctæ, & solitaria nomen solus Deus, aut cui is revelavit, scire debet. Didacus Niss. f. 6. Dom. 4. Quadrage. §. 5.

Noli respicere post tergum. Gen. 19. 17. Quid mali in respiciendo esse potuit? nonne juvaret, ultrices flammæ intueri ad noscendam justitiam Dei? nihilominus respectus prohibetur. Ut mulieres, ait Cajetanus, non tardent in itinere, sed accelerent.

Debora judicabat populum in illa tempore; & sedebat sub palma, - ascendebantq; ad eam filij Israel in omne judicium. Judic. 4. 4. *Sedebat*, id est, habitabat, ut interpretatur Abulenlis, Cajer. Lyrani. Cur, cum iudex sit, domò non exit! cum videatur id postulare munus judicis. De Samuele judicante Israel dicitur 1. Reg. 7. 16. *ibat per singulos annos, circumiens Bethel.* cur non idem fecit Debora? quia sexum agnovit, & mulierum obligationem domi manendi. Sylveira in Matth. 13. cap. 28.

Notissimi erant Jephthe, filie gressus, quam rara extra domum: unde vorum vovens non veritus est filia occursum. Judic. 11. 30.

Ingrederere, & claude ostium tuum &c. 4. Reg. 4. 4. Extra domum inops, premitur debitis; domi clausa adeò abundat, ut fœnora potuerit solvere, & de reliquo commodè vivere. Vagam nequissimus fœnerator depauperat; domi reclusam Dominus divitijs implet. Naxera in Jos. 7. §. 11.

Vallhi ab Assvero vocata, ut ostenderet cunctis populis, & principibus, pulchritudinem illius, regina virtutis amans, ad regis imperium venire contempsit, vanum Assveri studium abnuens. Eft. 1. 11. Tantò laudabilior, inquit Sulpitius l. 2. Sacre historię, quantò perseverantior in legum, ac pudoris, custodia. Veloso in Judich ad Lectorem.

Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tue. Psalm. 127. 3. Scilicet nata mulier est, ut domi habitet, domum regat, domestica obeat munia intrâ domi parietes, (id significat, in lateribus) concurret illa. Noverit, quidquid intrâ domesticos recessus continetur; at foras efferre pedem nesciat. Adverte hic comparari mulierem viti: formosius, & abundantius nihil vite; sed facile deperditur vitis gratia, si vallò munita non sit; avibus, feris, latronibus, diripienda exponitur; si in aperto est. Comicus Alexis: non est arx, neque possessio difficilis ulla, quæ tam difficulter asservetur, quam fœmina. Fernandus in Gen. 2. Sect. 13.

Hortus conclusus, - fons signatus, sponsa. Cant. 4. 12. Sponsus flos Campi. Cant. 2. 1. Sponsus transiens colles. Cant. 2. 8. Sponsa dicitur Cant. 5. 2. *aperi mihi.* Erat enim clausa, & oblerata. Sylveira in Matth. 25.

Ex Novo.

Simile est regnum cælorum fermento. Matth. 13. 33. Res de usu geritur: vir in agro sinapis arborem ferit; domi mulier fermentum procurat, & panes præparat alimonæ: quia virum foris expectat labor; intus mulierem domesticæ cura constringit. S. Chrysol. f. 99.

Cur virginæ ponuntur cum lampadibus. Matth. 25. viri cum lucernis. Luc. 12. 35. Virginæ sint in domo, ut lampas in templo. Viri in publicum prodeant. Sylv. hic q. 5.

Turbata est in sermone ejus. Luc. 1. 29. Quid fecit angelus, ut omnem Virgini trepidationem adimeret: Ex nomine illam vocavit: *et timeas MARIA.* Vix illa nomen suum audierat, conquevit. Nam cogitavit apud se: ego domo nunquam prodeo; nomen meum omnibus incognitum est: ergo Propheta Dei est juvenis; Deus hæc illi indicavit; ergo à nuntio Dei nihil timendum. Didacus Niss. f. 6. D. 4. Quadr. §. 5. Adeo mulieres ament latebras, ut divina re necesse sit ei, qui nomina earum scire velit. Id. ib.

Accendit lucernam, & everrit domum. Luc. 15. 8. Unam è decem drachmis mulier quædam perdiderat: quam ut reperiret, *everrit;* seu, ut alij legunt, *everit totam domum.* Non dicit Christus eam exisse, & in compitis, aut foro, illam indagasse; sed in domo solum quaesivit. Cur non etiam in publico? sicut pastor ovem? Docet Christus, mulierem in plateis, aut publico, nihil perdere; imò nec videri quidem, debere. Id. ib. Non alibi, quam domi suæ quærebat: quæ alibi se non fuisse sciebat.

Miserunt ergo sorores ejus ad eum. Jo. 11. 3. *Accessit ad eum Centurio.* Matth. 8. 5. Hugo Card. cur non ipsæ venerunt, sicut Centurio? ratio est: quia non debent mulieres discurre, neque vagari. Utrique tamen compotes voti facti: & Centurionis puerum sanitati restituit; & Lazarum vitæ: quia utrique ad voluntatem Domini se gesserunt. Quare mittentes accesserunt Jesum, & non ipsæ veniunt, sicut Centurio? Quia plurimum fidebant Christo: & quia mulieres erant, non oportebat eas adeo facile è domo egredi. Theophylactus in Jo.

Ecce mittam eam in lectum. Apoc. 2. 22. Ut scilicet ægra fiat. Cur ob tot scelera non ei rigidior poena infligitur? nullum durius mulieri supplicium, quam ut domi detineatur, & extra vagari non possit. Sylveira hic.

Ex variis Authoribus.

Cælius Rhodiginus l. 10. lect. antiq. c. 3. Ægyptiis mulieribus inde uti calceis patrij non fuit moris; ut ita se domi continere quodammodo cogerentur.

Jucundus Concionator proponebat quaestionem: cur natura viris de barba providerit, non mulieribus? Respondit? viris dedit illud munimentum contra injurias aeris, quia ipsis ob nego-

tia sæpe exeundum: Mulierum autem officium est domi latere; vel, dum eis exeundum, ita se velò contingere, ut genæ, & mentum, injurijs aeris non pareant? adeoque barbæ non egent. Jongh in Sacr. profess. Exh. 29.

Virginæ libenter audiant Domicellæ (quævis jamper) quod vocabulum eas monet solitudinis. Domi cella; domi, & in cella, esse manendum. Conjugatæ vocantur Sponsæ. Sicut. Virginæ non decet esse filias platearum. Idem profess. 2. pro Magistratibus.

Quidam sapiens dicebat: non nisi ter filiam egredi debere. Primo ut baptizetur; deinde ut nubat; postremo ut sepiatur. Bessieu D. 23. Pent.

In Bæotia sponsæ in domum sponsi plaustrò ducebantur: unde illa phrasîs orta, uxorem ducendi. Iis verò in domum sponsi ingressis statim plaustrum præ foribus sponsi cremabatur: ut omnis spes novis nuptis eriperetur amplius ex illa domo exeundi. Plutarchus in problem. Roman. probl. 28.

Num. II.

Silentium. Sint breviloquæ maxime cum viris.

Cucurrit itaq. puella, & nuntiavit ei. Gen. 24. 28. Protulit virinaures aureas; audi illa sermonem blandum: *cujus es filia?* v. 23. Sed matrem citò adit, & nuntiavit. quid? fortasse quæ acceperat? non; sed quæ audierat. Sermonem cum viro abruptis virgo cauta, & matrem contulit; timens, ne qua sub voce leni petis esset; sub melle venenum, sub esca hamus, hæreret. Virginitas enim est, omnes viri affectus vereri, ait S. Ambr. l. 2. ad Luc. 1. Velloso in Judith. Disq. 6. Paren. 1.

Postulet vir ab amico suo, & mulier à vicina sua, vasa argentea, & aurea. Ex. 11. 2. Vir virum convenire poterat, ubicunque esset; mulieri vicina præscribitur. Adhuc res magis exprimitur Ex. 3. 22. *postulabit mulier ab hospita sua.* Mendoza in 1. Reg. 1.

Beata, quæ credidisti. Luc. 1. 45. Cur tam breviter loquitur Elisabeth? Zacharias, ad natalem filij sui celebrandum, egregium componit canticum magnis carminibus plenum. S. Ambrosius l. 2. in Luc. adverte, quàm pacis Elisabeth, quàm multis Zacharias propheta? sed disciplina servatur; ut mulier discere magis, quæ divina sunt, studeat, quàm docere. Sylveira hic q. 27.

Ecce duo viri astiterunt. Act. 1. 10. Cur angeli in ascensione apparentes dicuntur viri, cum in resurrectione exprimentur Angeli? Matth. 28. 5. In ascensione loquebantur viris; *vir Galilæi;* in resurrectione cum mulieribus. Dicit mulier pia sic vitare consortium, & colloquium, virorum: ut videatur sermonem habere non cum homine de hoc sæculo, sed cum angelo Dei de cælo veniente. Veniunt ad Abraham tres viri Gen. 18. 2. qui erant sancti angeli; sicut & ille vir, qui luctabatur cum Jacob Gen. 32. 24. Angelus

Angelus quoque erat; & vir dicitur. At Agar, ancillâ Abraham, ejectâ, in aquâ penuria vocat eam Angelus de cœlo. Gen. 21. 17. Matri Samsonis apparet Angelus Judic. 13. 3. Vir cum viris loquatur; at mulier tantum cum angelo de cœlo loquatur; aut cum viris brevissimè, sicut sponsa Cant. 3. 3. *num quem diligis anima mea, vidistis?* Cur non diutius loquitur? plura quærit, cum ita cuperet dilectum? Sed mox pertransit, nec responsum expectat. Sciebat, periculosum virginibus colloqui cum viris. Et cum pertransisset, invenit Dilectum. Sylveira hic q. 20.

Silentium est virtus mulierum. Clemens Alex. pædag. l. 2. c. 7.

S. Paula vidua post viri mortem, usque ad diem dormitionis suæ, nunquam cum ullo viro comedit; quamvis eam sanctum, & in Pontificali sciret culmine constitutum. Bolland. 26. Jan.

In Guinea fœminæ, nè loquaces sint, summo manè aquam hautam ore, etiam dum domestica obeunt officia, ad prandij usque, vel jentaculi, tempus, tenent: quam nè expuant, aut deglutiant; nec loquuntur, nec comedunt. P. Petrus Janicus S. J. Thes. rer. Judic. tomo 3. c. 44.

Num. III.

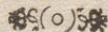
Fœminæ caveant videre, & videri.

Noli respicere post tergum. Gen. 19. 17. Quid mali in respiciendo esse potuit? nonne juvaret, ultrices flammâs intueri ad nocendam justitiam Dei? nihilominus respectus prohibetur. Ut mulieres, ait Cajetanus, non tardent in itinere. Rectè Abimelech rex Geraræ recedentibus à se Abraham, & Saræ, multa munera distribuit: viro quidem oves, & boves, & servos, & ancillas; uxori verò unum *velamen oculorum*. Gen. 20. 16. Ex Hebr. virgo interpretatur *alsonâisa*, Mendoza in 1. Reg. 1.

Thamar, honestam alioquin fœminam, cum Judas ejus focer videret *secentem in vivo itinere*, Gen. 38. 14. hoc est, in loco publico, *suspicatus est esse meretricem*.

Cum Rebecca domui Isaac propinquaret, illamque in agro deambulantem videret, *solens citò pallium operari se*. Gen. 24. 65. Cur venusta faciem abscondit matrimonio locanda? novit illa, probis maritis placere modestiam; & præ decore arridere pudicitiam. Naxera in Jos. 17. §. 11.

Erat cooperta. Dan. 13. 32. Quantus in Susanna pudor est, nè videat, nè videatur. Noverat mulier castissima, agrè sibi fuisse ex hominum oculis. Rapta ad iudices faciem velò tegit. Quia *Susanna* erat, Hebr. *lilium castitatis*, faciem tegit. S. Ambr. 1. Offic. c. 8. est enim in oculis verecundia; ut nec videre viros fœmina, nec videri velit. Velloso in Judith ad Lector.

§. VI.

Fœminarum vituperia, & vitia, in genere.

Ex Veteri.

Sed & serpens erat callidior cunctis animalibus - dixit ad mulierem. Gen. 3. 1. 2. Tangit serpens astutum processum in tentando, quia primò venit ad mulierem, sicut ad partem humani generis infirmiore. Non enim venit ad virum: quia vir in assumpta natura facile posset ipsum, & fraudem suam, dignoscere; sed solum ad mulierem, quæ non fuit tantæ prudentiæ, quod ipsum dignosceret; nec tantæ constantiæ, quod sibi resisteret. Sanct. Thomas in Gen. hic. Diabolus, quod per se non potuit per uxorem Adam protoplastum circumvenit; Adam verò per uxorem invenit interitum, quam à Deo acceperat in auxilium. Proh dolor! prospera in contraria cedunt, utilia perniciem operantur. Denique plus Adam domesticis, quam inimici, jaculis læditur; plus proprio, quam hostili, ense perimitur; plus mulieris, quam externò gladiò, vulneratur. S. Chrysost. de lapsu primi hom.

In generatione bonorum. Gen. 5. nulla fœmina numeratur; quia nihil in bonis fœmineum invenitur: generatio verò malorum in fœmina terminatur; quia, quod in eis est, molle, & fœmineum est. Hugo Cardin. hic.

Itaq; Abraham de nocte consurgens &c. Gen. 22. 3. Totum se Deo permisit; & id, quod jubebatur, exequi parabat; ac nè cum uxore quidem hac de re communicavit: rectè sanè, sibi que utiliter faciens, qui fœminam non idoneam judicaret, quam in consilium adhiberet. Sanctus Gregorius Nyss. de Ob. Abrah.

Quarite mihi mulierem. 1. Reg. 28. 7. ita Saul suos allocutus, cum certò scire vellet, quanam esset alea belli futura? Non quærit virum artis iniquæ Magistrum: meminit enim quod v. g. *magos, & artolos, de terra eraserat*. Credebat tamen superesse adhuc posse matrem hujusce monstri, mulierem. Abul. hic q. 21. dixit de fœmina: quia fœminæ magis vacant istis superstitionibus, quam viri. Velloso in Judith ad Lector.

Misq; Fezabel nuntium ad Eliam dicens: hac mihi faciant dii, &c. misit ergo Elias, & surgens abiit, &c. 3. Reg. 19. 2. Proh facinus! quanta, fuit hæc timiditas! mulieris unius audivit verbum, & aufugit quadraginta dierum itinere: idque fecit non post unum, aut alterum, aut tertium, diem; sed cum primum mulieris sermo ad ipsum perlatus est. Quid hoc est Elia? tune ille es, qui cœlum clausisti, pluviam refrænâsti, ignem ex alto evocâsti, Sacerdotes interfecisti, & regi Achab dixisti: tu es qui pervertis Israel. Sanct. Chrysostomus tom.

tom 6. orat in SS. Petr. & Paul. Itā timuit Elias vel unicam malam scēmiā.

Dixit illi uxor : adhuc tu permanes in simplicitate etc. Job. 2. 9. Post damna rerum, post funera pignorum; post vulnera, scissurāque membrorum; antiquus hostis linguam movit uxoris. S. Gregorius mor. l. 3. c. 6. Omnia auferuntur, sola mulier relinquitur, antiquum diaboli organum. Scilicet sibi ipsi vetulam servans; quoniam quidem sciebat, quod per mulierem primum hominem subegerat: ideo mulierem sibi reservat quoad versutiam; ut ejusdem armis utatur. S. Chrysost. hom. 3. de patient. Job.

Ex Novo.

Misit ad eum uxor ejus. Matth. 27. 19. Adit diabolus primò mulierem, quā ut plurimum novit esse proclivem, & ad patranda mala; impediendaque bona, idoneum instrumentum; cum quo mortis perpetuæ genus humanum affixerat. Sciebat etiam Pilatum ad illam plus debitò amore ligari: amor autem confectum exaudit, quod amatus expostulat. Etenim primum virum per scēmiā in amore ligatum diabolus circumvenit. Simon Cass. l. 13. c. 8.

In parabola ovis perditæ vir. Luc. 15. 8. In drachma mulier designatur. Minus arduum fuit ovem, quā drachmam reperiri. Ovis ad primam pastoris vocem accurrit; drachma verò inter fordes decedens, luto adhæsit, aut sterquilinio immersa. Licet facilius, turpis, ac frequentius, vir in peccatum ruat; mulier tamen, licet rarius, at periculosius, peccat: quod pudore confusa latere malit in sordibus, quā ut culpas expiet in confessione. Adde: ovis, licet perditā, balatu se prodere solet; drachma elinguis est. Fernandus in Gen. cap. 2. sect. 4.

Et visa sunt anse illos sicut deliramenta. Luc. 24. 11. Peritia est, non segritias, cum sensim miles veteranus incedit. Sic Adam novus citò cecidit, dum citò credidit: &, dum facile dat aures ad mulieris auditum; se, suosque posteros pessimo addixit inimico. At veteranus Petrus scēmiā non facile audit, scēminis nuntiantibus credit tardè; & ut veteranus deliberat, nē ut puer incurrat. S. Chrysologus t. 79.

Dicit ergo Petro ancilla ostiaria. Joan. 18. 17. Nulla est firmitas, quæ non scēminis artibus concutitur. Et bene dicitur, *ancilla ostiaria*: quia una mulier omne ostium, & omne malum; & ad omnem ruinam, aperit; & altera Apostolum ad Magistri negationem. Tertullianus de hab. scēm. mulier diaboli janua. Sylveira hic. Sexus muliebris semper suspectus est: illò frequentissimè abutitur diabolus. Quantos robustissimos telis scēmineis prostravit viros? quod ab initio sæculi damnavit fraudibus mulierum? Non armatos advocavit milites, ut debellaret Apostolum. Unus mulierculæ lingua Christianæ militia de-

vicit Ducem. Quid de membris inferioribus sperare poterat Belial, quando Ecclesiæ principem sic leviter superavit. Sanct. Laurentius Justin. de triumph. ag. cap. 9. Non bona ostiaria, quæ Petrum idē in domum sacerdotis includit, ut à fide Salvatoris excludat. Male Adam induxit Evā; male Petrum introduxit ancilla. Illa exclusit à paradiso; hæc exclusit à Christo. -- Et eadem in utraque officium ostiariæ gerens, aut excludit à vita, aut includit ad mortem. S. Ambr. f. 45.

Docere mulieri non permisso. 1. Timoth. 2. 12. An non aliquibus egregiis virginitatibus posset dari copia docendi? Posset omnino; sed scēminea lingua silentiō speciali circa cœlestia dogmata vindicatur: quia Eva semel virum docuit, mala verborum Dei interpret. *Tulit de fructu illius etc.* Gen. 3. 6. Miror Adamum tam facile scēminæ offerenti pomum sese præstitisse. Cur non quaesivit, cur non obiecit, nefas Conditoris præcepta prætere? Quaesivit, obiecit, ex Patrum sententia; sed scēmina fatiscit argumentis viri; & linguā, & verborum lenocinijs, virum allicit ad piaculum. Quæ igitur male docuit linguā delinquens, linguæ refranatione puniatur. S. Chrysost. hic: semel mulier docuit, & cuncta pervertit, virūque inobedientiæ fecit obnoxium; idcirco ultra non doceat. Euseb. t. par. Chr. Obs. 5.

Signum magnū apparuit luna sub pedibus ejus. Apoc. 12. 1. Luna, & scēminæ, & inconstantia, Symbolum. Pro miraculo narratur, quod mulier illa, id est, B. Virgo, Lunam, inconstantiam habeat sub pedibus. E Jovis capite natam Minervam, id est, Sapientiam, fingunt Veteres. Sinē matre nata Sapientia, & prudentia. Itā sanè. Adēo steriles sunt scēminæ, ad sapientiā progignendam; ut nulla inventa fuerit, à qua edi posset, vel nutriri. Alvarez Joseph. illustr. illustratio- ne 48.

Ex Patribus, & alijs.

Tu es diaboli janua; tu es arboris illius resignatrix; tu es divinæ legis prima deserta; tu imaginem Dei, hominem, tam facile elidisti. Propter tuum meritum, id est, mortem, etiam Filius Dei mori habuit. Tertullianus lib. de habitu muliebris.

Simon magus hæresim condidit, Hælene meretricis adjutus auxilio. Marcion Romam præmisit mulierem, quæ decipiendos sibi animos præpararet. -- Montanus immundi spiritus prædicator, multas Ecclesias per Priscam, & Maximillam nobiles, opulentas scēminas, primò aureis corripuit, deinde hæresi polluit. -- Arius, ut orbem deciperet, sororem principis antè decepit. Donatus per Africam, infelices quosque fortentibus pollueret, Luciliæ opibus adjutus est. Sanctus Hieronymus adversus Pelag. & Celsiphontem.

Ego existimo, nullam esse in hoc Mundo bestiam comparabilem mulieri malæ. -- O malum summum, & acutissimum diaboli telum, mulier. S. Chrysost. hom. 15. c. 14. Vide hic plurima apud eundem.

Caro, & mulier, duplex infirmitas; & consortium vix discens deducere voluptatem. B. Hil. debertus ep. 41.

Sicut debilia navigia procellæ, ac tempestates, dispergunt, atque inundant; sic pravi uxorū affectus virorum debiles animas corrumpunt, atque pessumdant. S. Basilius l. 2. in divit.

Quid est mulier? naufragium super terram, - oculorum perniciēs, animarum exitium, cordis speculum, - Sceptum inferni, - requies serpentis, diaboli consolatio, - caminus succensus; - triumphus tenebrarum, - vipera vestita, procella domus, viri naufragium, exornata mors. S. Ephrem ferm. advers. improbas mulieres.

Nulla par fera improba, ac maledica, mulieri. Quid enim inter quadrupedia terribilius leone? aut inter reptilia dracone crudelius? verum nihil ad malam mulierem. Id. ibid.

Leones in laeu Daniele m veriti sunt; at Naboth Jezabel occidit: cete ventre suo Jonam servavit; Dalila vero Samsonem septem crinibus capitis ejus abstraxis tradidit alienigenis dracones, & aspidēs. Joannem in eremo timuerunt; Herodias vero illum in convivio decollavit: corvi Eliam in monte sustentarunt; at Jezabel ipsum, post beneficium pluvie acceptum, ad internecionem persecuta est. Id. ib.

O malum malorum pessimum, mala mulier! - Qui igitur uxorem improbam nactus est; intelligat, suorum se delictorum tulisse mercedem. -- Est mulier quotidiana calamitas. Id. ib.

Mulier mali causa, peccati author, via mortis, inferni janua. Ob has nascuntur lacrymis, mancipantur meroribus, gemitibus addicuntur: & in lamentis tantum fortes sunt, quantum viribus inveniuntur infirmæ; & quantum imparatæ sunt ad labores, tantum ad lacrymas sunt paratæ. Hinc est, quod lacrymis arma vincunt, regna fleibus inclinant, lamentis totam fortitudinem virorum frangunt. S. Chrysost. logus l. 79.

Mulieres sunt incendiariæ diaboli, templa DEI comburentes. S. Vincentius Ferr. l. 1. de superbia.

Sicut CHRISTUS habet suos Apostolos, sic diabolus suos. Apostoli quidem diaboli sunt vetulæ, & quidem interpretes, lenones, & meretricibus verba portantes. Hugo Card. in c. 1. Ex.

§. VII.

Fœminæ sunt loquaces, garrulæ, curiosæ &c.

Cūr præcepit vobis DEUS? Gen. 3. 1. Etiam serpens callide aggreditur, ut non Polyanth. Sacr. Tom. I.

statim provocet ad peccandum, sed loquendum. S. Chrysost. vidisti malignitatem? dixit, quod non erat, ut in colloquium provocaret. At cur diabolus loquacem volebat? Credo, quia non dubitabat illud fore multiloquium, in quo, teste Prov. 10. 19. peccatum non defuturum. Nec sua eum opinio fefellit: Nam plura respondit, quam oportuit, de fructu lignorum. Si penitus tacuisset, aut saltē respondisset, nescio; aut, quia Dominus est; aut, quia ita voluit; verius, & accommodatius, respondisset. Dum autem in plura verba se effudit, his peccavit: semel aggravando præceptum, & nē tangere-mus illud, v. 3. secundo dubitando de pena, nē forte moriamur. ib. Mendoza in 1. Reg. 9. annot. 4.

Cantemus Domino. Ex. 15. 21. Olim victoriæ à viris reportatæ à fœminis decantabantur: nam post exitum de mari rubro Maria prophetissa Soror Aaron sumpsit tympanum in manu sua; & egressæ sunt omnes mulieres post eam cum tympanis, & choris, quibus illa præcinebat: Cantemus Domino. Interfecto à David Philistæo, præcinebant mulieres. 1. Reg. 18. 7. Partâ victoriâ de Assyriis, ait Psal. 67. 26. prævenierunt principes conjuncti psallentibus, in medio juvenicularum tympanistratarum. Cur potius fœminis, quam viris, ea cura tradita? Germana ratio est: quia, quantum viri pugnandi vi, tantum fœminæ fandi copiâ, præstant. Mendoza ib.

Accessit ad eum una ancilla. Matth. 26. 69. Unde hæc ancilla, præ viris, & ministris, qui Petrum in horto cum Christo viderant, eum esse JESU discipulum agnovit? Fortè etiam aliàs viderat Petrum cum JESU, & aliis Apostolis, per urbem incedentem, ac curiosè eum notarat. v. 71. vidit eum alia ancilla: forsân æque curiosa. Cornelius hic.

S. Malachias fœminam mutam loquelæ restituit. Mirum, cum CHRISTUS nulli id beneficium contulisse legatur. Ex vita S. Malachiae Ep.

Multum loquaces meritò nos omnes habemur. Eunomia apud Plautum in aulularia. Nec mutam profectò hodie repertam dicunt mulierem ullam in sæculo. Sed quid mirum? quod nulla mulier muta sit, cum etiam lapideum mulieris simulacrum loquax fuisse memoretur. Nam celebre illud Fortunæ simulacrum, quod Romanæ fœminæ olim dedicarunt, semel, & iterum, locutum fuisse prædit S. August. lib. 4. de Civ. cap. 19. Mendoza ib.

Ddd d

§. VIII.

§. VIII.

*Cum feminis periculosum consortium,
affatus, auditus.*

Ex Veteri.

Deditq. viro suo, qui comedit. Gen. 3. 6.
Eva, ut tentaret Adamum, nè verbum quidem protulit; sed tantum comedis; deditq. viro suo, qui comedit. Cur hoc? quia vehementior est tentatio per foeminam, quam per diabolum: adeoque quod diabolus vix potuit efficere multis verbis cum Eva, potuit foemina sine verbis; & in viro insuper constantioris virtutis. Mendoza in 1. Reg. annot. 8.

Hujusmodi verbis - mulier molesta erat adolescenti. Gen. 39. 10. Adulterius sermo juvenulae nodus adolescentium est. Verba adolescentis vincula sunt amoris. Vidit hunc ignem Joseph, quando eam adulterij cupida mulier allocuta est: voluit eum capere sermone, misit loquos labiorum suorum; sed pudicum virum ligare non potuit. Solvit enim vincula mulieris vox pudoris, sermo gravitatis, habena cautela, fidei custodia, castimonie disciplina. Capere igitur eum rebus suis impudica non potuit: misit manum, & apprehendit vestem ejus, ut fortius nodum stringeret. S. Ambrosius l. 1. de poenit. c. 13. Non sic admirabile mihi videtur esse, tres pueros illos in medio Babylonicae fornacis ignem vicisse, illis eorum corporibus; ut mirabile, & rarum est, quod iustus iste, qui in fornacem hanc, Babylonica multo graviolem, in incontinentiam inquam Egyptiae incidit, & intactus permansit; puroque castitatis indumentò servatus exijt. S. Chrysost. hom. 44. in Gen.

Quid populus tuus populo huic faciet? Num. 24. 14. q. d. Video, me per auguria Israelitis nocere non posse. Discedens ergo dabo tibi ò Balaam consilium; quò per mulieres Israelitae ad cultum Belphegor alliciantur, itaque perdantur: hoc enim consilium suggessisse Balaam patet c. 31. 16 & Apoc. 2. 14. idque successisse patet capite sequenti v. 1. ita Theodoretus q. 45. S. August. q. 60. volebat Balaam regij favoris, aurique avidus, Israelitas divino praesidio; iisque bonis, quae de eis vaticinatus erat, orbare: ad hoc ei optima ratio visa, si Israelitae pertraherentur ad luxuriam. Suasit igitur, ut mulieres pulcherrimae Moabitides, & Madianitides, collocarentur tanquam cibis venditurae, aut negotiaturae, juxta castra Israel, cum idolis suis, & cibis idolo consecratis, &c. O quot per foeminas arcentur à terra promissionis! &c. Cornelius hic.

Et fornicatus est populus &c. Num. 25. 1. Disce, quanta illecebra, & vis pulchritudinis in foeminis. Contra Hebraeos milites, non armatas turmas, sed pulchras foeminas instrui praecepit Rex Balac consilio Balaam; quem Origenes hic ita inducit loquentem: non virtute militum, sed mulierum decore, pugnandum est: forma vincit

armatos, ferrum pulchritudo captivat; vincuntur specie, qui non vincuntur proelio. Id. ib.

Favus stillans labia meretricis. Prov. 5. 3.

Ex Novo.

Si oculus tuus dexter scandalizat te &c. Matth. 5. 29. Author Imp. hom. 12. intelligit opus sub praetextu pietatis. Pura erat mulier quaedam religiosa; & virgo; respectu, consideravi; & dixi: debeo visitare illam mulierem assidue; ut, si quid religionis ignoret quasi mulier, instruam illam, & confirmem ipsam in bono proposito ejus. Bonus respectus est iste, & dexter oculus. Sed dum assidue visito eam, decidi in laqueum desiderij ejus; & ille bonus respectus meus, & dexter, factus est mihi in scandalum. Oportet ergo praecedere tale opus bonum, quod vel mihi, vel alteri, generat malum.

Accessit ad eum mater filiorum Zebedae. Matth. 20. 20. Si Christi per viam comes erat, quid necesse fuit dicere, accessit? S. Chrysost. ait: cum mysterio, & circumspicione, Joannem id dixisse: licet enim Christum promiscue viri, ac mulieres, sequebantur; verò tamen simile est, mulieres procul inde tum Christum, tam ejus discipulos secutas.

Mirabantur, quia cum muliere loquebatur. Jo. 4. 27. Mirabantur forte praenovitate. Hugo Card. hic. Cajetan. nulla in textu alia redditur ratio hujus admirationis, nisi locutio Christi cum muliere. Et dixit hoc Evangelista, ad significandum, insolitam solite Christi locutionem cum muliere. Miramur enim infoliam.

Bonum est homini mulierem non tangere. 1. Cor. 7. 1. Animadvertenda est Apostoli prudentia. Non dixit, bonum est, uxorem non habere; sed bonum est, mulierem non tangere: quali & in tactu periculum sit; quasi, qui illam tetigerit, non evadat: quae virorum pretiosas animas rapit; quae facit adolescentiam evolare corda. S. Hieronymus l. 1. advers. Jovinianum.

Lingua ignis est. Jacobi 3. 6. Audi Isaiam 40. 6. omnis caro fenum. Ambrosii dicunt. Ergo mentiris, si dicas, audire te, & non ardere: nam, si caro es, fenum quoque es. Si autem lingua ignis est, admove- veri feno sine incendio non potest. Olivae 6. D. 3. Quade.

Tenella Scotiae regina mira arte statuum sibi effingi curavit, in cujus manu pomum autem, gemmis ornatum: quod qui tetigit, mox jaculis innumeris inde proflietibus confodiebatur. Cardanus de rer. variet. l. 12. c. 6.

Ex Patribus, & aliis.

Solus cum sola, secretò, & absque arbitrio, vel teste, nè fedetas. S. Hieronymus ep. 2. Nepotiano Clerico.

Certè solum ad solam accedere, nulla religionis ratio permittit. S. Basilus in regula. De S. Augustino Possidonius in vita: si fortè ab aliquibus fœminis, ut videretur, vel salutaretur, rogabatur; nunquam sinè Clericis testibus ad eas intrabat; vel solus cum solis nunquam est locutus; nec si secretorum aliquid interesset, Sanct. Carolos Borron. cum fœmina, etiam consanguinea, nunquam locutus est; nisi ex gravioribus domesticis aliqui interessent. ut habet vita l. 7. c. 6.

Fœminarum congressus, ut præcipua diaboli tela, quæ maximos viros præcipientes interdum egerunt, omnino vitandi. Quodque mirum in hoc genere: etiamsi nulla libido, nulla peccandi voluntas, nihilque, nisi sanctum in diis, factisque, admiremur; & tamen in ipso congressu naturæ titillatio quadam, ut sexus statim diversitas sentiat. Earum oculi sunt facies; vox etiam muliebris sensum corrumpit. Quamobrem felix, qui rarè cum eis versatur; felicior, qui nunquam. S. Basilus ferm. quod castitas vitæ spir. fundamentum.

Quod si te frequenter cum fœminis conversari, nec ullò inde detrimento affici, dixeris; id quidam mihi persuaderi sinam. At illud item valim omnibus fidem adhiberi, à quibus lapides extenuari, ac rupes aquæ guttis continenter cadentibus excavari dicunt quorum verborum hujusmodi sensus est: quid rupe durius fingi queat? quid item aqua mollius? Et quidem aquæ guttula, & tamen assiduitas, naturam vincit. Quod si natura, quæ agrè dimoveri potest, dimovetur; idque, quod minime debebat, perperit: quæ tandem arte, ac ratione, voluntas, quæ facile novetur à consuetudine, non vincatur, & evertatur? S. Isidorus Pelus. l. 2. ep. 284. Palladio Episcopo.

Mulierum aspectus sagitta venenò illita; quæ ferit animos, & venenum immittit. S. Nilus or. 2. de luxuria.

Ad ignem potius ardentem, quam ad mulierem juvenem, juvenis appropinqua. Idem ibidem.

Nè velis dicere: loquor cum muliere, & mundus sum. Ignem luxuriæ accedit confabulatio mulierum. Facies mulieris sagitta est truculenta; infixit vulnus in anima, & venenum. Magis appropinqua igni ardenti, quam mulieri. Hugo de S. Victore. de contemptu Mundi.

Ipse vel aspectus mulieris telum est venenò thali litum. Quemadmodum splendorem lucernæ alit oleum; sic & colloquium mulieris ignem reaccendit voluptatis. S. Antiochus Abb. hom. 17.

Non est tuta mulierum, quantumcunque sanctarum, cum viris etiam Religiosis co-

habitatio, & familiaritas: quia potest fieri, ut amor à spiritu incipiat. Sed vehementer formidandum est, nè per blanditias sensim carne consumatur. Quocirca scripsit quædam devota mulier: nihil nihil ita se habere suspectum, sicut dilectionem; & plus quàm diabolum; etiam dum circa divina, & personas probatæ sanctitatis, versatur. Gerson de distinct. verar. vision. signò. 5.

Magna est inter utrumque sexum adhibenda custodia: quoniam, operante hoste antiquo, in illa chara Societate, naturali vinculo colligata, periculum dulce ingestum est. Simon Cast. l. 9. c. 32.

Præclarè senior ille apud Sophronium in præto spir. c. 119. filioli, sal ex aqua est; & si appropinquet aquæ, mox solvitur, & deficit. Et Monachus est ex muliere; si appropinquet mulieri, solvitur & ipse. S. Thomas omnes mulieres semper horruit, & fugit, quasi serpentes; etiam postquam victor tentationem à duobus angelis cinctus est. Regina siciliæ, S. Ludovici ex Franciscana familia Episcopi mater, eum ad se Neapolim venientem, ut filium suum, more Gallicò osculari volebat. Renuit ille. Tum illa: nūquid non sum mater tua? cui illa: sed mulier es; quam Servo Dei osculari non licet. Cornelius in Num. c. 25. v. 18.

S. Xaverius dicere solebat: fœminas majore periculò vel castitatis, vel famæ, adiri, quàm fructu. Corn. in c. 34. Gen.

Quidam Frater accusatus, quod manum tetigisset mulieris, ait: mulier bona fuit. Respondit Sanct. Jordanus: pluvia bona est, & terra bona est; lutum tamen ex horum commixtione generatur. Bolland. 13. Febr. in vita c. 8.

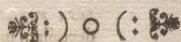
§. IX.

Fœminarum aspectus nocet.

Nec capiaris nutibus illius. Prov. 6. 25. Audi in Belgio matronam sapientem, & sanctam; monentem Confessarios, etiam Religiosos, & sanctos; ut caverent sibi ab aspectu, & colloquiis fœminarum poenitentium: quia inquietabat illa, adeò illices sunt oculi earum; ut si in virum quempiam illos defigant, illum amore sui planè irretient. Addebat: certa sum, non esse virum adeò gravem, & constantem, cui, si fixè eum reciprocè per quadrantem intuita fuero, non persuaderim, quidquid volucro. Cornelius hic.

Non intuearis vinum, quando flavescit &c. Prov. 23. 31. Non intelligitur de colore vini, sed mulieris pulchræ, in vitro, id est, corpore vitrò debiliori. S. Vincentius Ferr. S. de exalt. S. Cruc.

Vidi similia præcedente paragrapho inter Patres.

TITULUS III.

FERVOR IN DEI OBSEQUIO.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

O *ſculetur me oſculo oris ſui.* Cant. 1. 1. Purgati à peccato, & juſtificati, petunt oſculum Chriſti; quò ſcilicet ejus Chriſtus Spiritum S. inhalet; ut à torpore, & vetuſtate, velut aquilæ renoventur, & in Dei amore accendantur: ſicut qui ſe mutuò oſculantur, halitum, ſpiritumque, ſuum ſibi mutuò afflant, & inſpirant. Alludit ad formationem corporis Adam ex limo terræ, quem Deus quaſi oſculando, *inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vite; & factus eſt homo in animam viventem.* Gen. 2. 7. Aut ſicut Diſcipulis inſufflavit, dicens: *accipite Spiritum S.* Joan. 20. 22. Sicut enim anima, dum aſſumit, & quaſi oſculatur corpus, ipſum exanime animat, & vivificat ſic Spiritus S. gratia, oſculans animam, eam vivificat; imò Deificat; facitque eam Dei filiam, & hæredem. Ita S. Ambroſius l. de Iſaac, & anima c. 3. Petit ſponſi oſculum, per quod ſibi transfunditur ſpiritus oſculantis. Corn. hic.

Indica mihi, ubi cubes in meridie? Cant. 1. 6. S. Auguſtinus ep. 48. per meridiem accipit juſtos; in quibus luce fulgentibus, & charitate ferventibus, quaſi in meridie requieſcit. Chriſtus in ſpiritu ferventibus requieſcit. S. Juſtus Orgelitanus Ep. hic.

Current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficiunt. II 40. 31. Currentes ſunt fervidi; qui, præ fervore curſus, laborem non ſentiunt: quia eum amant, & ambiunt. Unde monet Eccl. 31. 27. *in omnibus operibus tuis eſto velox; & omnis infirmitas non occurret tibi.* Corn. hic.

Aquam vinum factam. Jo. 2. 9. Aquam in vinum vertit; quia ſpiritum, fervoremque, Eccleſia dedit. Cant. 8. 1. *quis mihi det te fratrem meum &c.* Addit v. 2. *& dabo tibi poculum ex vino condito.* q. d. ſi tu Domine venires, eſſet nobis vinum conditum fervidæ charitatis. Cùm veniſſet, gloriatur illa: *introduxit me Rex in cellaria.* Cant. 1. 3. Sed jam vinum in aquam videtur mutatum: tantus tepor; acſi Chriſtus non veniſſet. Oſorius D. 2. Epiph.

Muſtò pleni ſunt. Act. 2. 13. Diſcipuli ab Infidelibus muſtò ebrij putabantur. Erant quidem ebrij; ſed amore, ſed ſpiritu, ſed fervore. S. Laurentius Juſtin. de compunct.

§. II.

Fervoris Motiva

Primum.

Prior tepor, priora peccata.

Quam ſtatim terga verentes percuſſi ſunt à viris urbis Hæ. Joſ. 7. 4. 5. Dux, & principes, jacent proni in terra ſcillis veſtibus. Quid tunc Deus? *ſurge, cur jaces pronus in terra?* v. 10. Majoribus deinde viribus hoſtē aggredi jubet c. 8. 1. *nè timeas, nèq; formides; tolle tecum omnem multitudinem pugnantium.* Vicitante hoſtis; quid ergo? jacebit Joſue, & animò contriſtatus conſilium deſectabit? mini, mè; imò majores copias contrahit, & in victorem animoſius irruit, vincitque divinò protectus auxilio. Naxera hic. Qui plagam à dæmone accepit, animum non deſpondeat, ſed actior ad vincendum ſurgat. §. 26.

Elias projecit ſe & obdormivit in umbra juniperi. 3. Reg. 19. 5. Gloſſa moralis: tepor aliquando in ſcriptura vocatur ſopor. Ab Angelo excitatus ſic greſſu indefeſſo cucurrit, ut 40. diebus, & 40. noctibus in ſomnis, ac jejunio, ad Dei montem celeri pede contenderit. O quam prolis vigilijs compenſat ſomnum! quam reſtituit celeritati tempus, quod fugæ abulerat! Seneca l. 3. nat. quaſt. faciamus, quod in itinere fieri ſolet: qui tardius exierunt, velocitate penſant moram. Naxera in Joſ. 16. §. 13.

Lavabo per ſingulas noctes lectum meum. Pſal. 6. 7. Per oculos contra jaculatus eſt, & lacrymis diabolum convulſeravit. Pugnat, ut lacrymis ab offeſſione ſe vindicet: lamentando victoriam acquirit, & gemitibus gratiam trahit, luctum luctu medicatur. Vidit virum optimum ſauciatum, nec, accepta plagâ, quidquam de ſtrenuitate remittentem? vidit derepente ſuccumbentem, & ſubito emergentem? S. Baſilius Seleuc. or. 17.

Tunc surrexit Job, & ſcidit veſtimenta ſua. 1. 20. Doloris animus vires, quas quaſi amittere cœperat, poenitendo conſervat. *Tunc surrexit Job.* Sedere enim quieſcentis eſt; aſſurgere decertantis. Auditis ergo adverſis ſurgere, eſt, expertis tentationibus mentem ad certamina robuſtius parare. Sanctus Gregorius Moral. l. 2. cap. 37.

Sicut ſuit ſenſus veſter, ut erraretis à Deo; decies tantum iterum convertentes, requiretis eum. Baruch. 4. 28. q. d. decuplam in obſequio Dei adhibete diligentiam, quam poſuiſtis in offeſſione. de Ponte de perfect. Chr. hom. c. 19.

—§(O)§—

Tene.

Tenebra facta sunt. Marci 15. 33. Ergo Sol, qui præter horam, ut Domino compateretur, abscesserat; cum resurgeret Dominus claritate ante tempus occurrit. Et qui, ut suo commoreretur Auctori, ipsam meridianam suam mortificaverat claritatem, evictis tenebris, ut confurgeret auctori suo, antelucanus erupit. S. Chrysost. l. 1. de Resurrect.

Concluserunt piscium multitudinem. Luc. 5. 6. Nocturni laboris jacturam piscatio reparat nomine JESU facta. Quid enim non reparat tanti Præceptoris disciplina? Bæza t. 2. l. 11. c. 4. §. 8.

Elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominavit. Luc. 6. 13. Cur duodecim? S. Ambrosius ad 2. Luc. à duodecimo anno sumitur Dominice disputationis exordium. Hic prædicandæ fidei Evangelizantium numerus debebatur. q. d. duodecim Apostolos eligit, quia usque ad duodecimum annum non inceperat divina Sapientia luce illustrare. Naxera in Jos. 2. §. 40. Virtuti rellituit industria, siquid temporis suffuratur offensa, aut otiosa negavit infantia. Id. ib.

Fides tua te salvam fecit. Luc. 7. 50. Vifa est poenitens mœstissima absolventis verba non percepisse: nam quasi Christus illi bellum indixisset, non pacem dedisset; ab eo tempore in sese immisericors sævit; & ætate meliore lugendo consumpta in Bethania, & Calvario, in Speluncam Massiliensem se abdedit, ubi per totos triginta annos omni martyrii genere se cruciavit. Veterum delictorum memoria stimulus fit fervoris. S. Gregorius hom. 33. in Evang. consideravit quod fecit; & noluit moderari quid faceret. Olivat. 2. con. 2. in festo Im. Conc.

Fidelior factus est Petrus, postquam fidem se perdidisse deservit; atque idem majorem gratiam reperit, quam amisit. S. Maximus hom. 4. de S. Petro.

Anima, quæ viriliter pugnare coeperit, rursumque debilitata cesserit; antiquæ virtutis, & studij memoria, quasi stimulo quodam, & flagellò, vulneratur: atque ex hoc nonnunquam plurimi pristinum vigorem receperunt, prioresque pennas resumpserunt. Joannes Climacus gradu I. de inanis vitæ fuga.

Secundum

Brevis fervor melior longò tepore.

Consummatus in brevi explevis temporam multa. Sap. 4. 13.

Quid hic stas tota die otiosi? &c. Matth. 20. 12. Si tota propè dies transacta otio, cur tandem mittuntur in vineam, quando brevissimum laborandi tempus restat? Insuper mittuntur nullâ conducti mercede: nihil enim illis, ut reliquis, promittit. An quia in tantis angustis temporis impossibile erat mercedem aliquam consequi? Imò nulla mercedis nova mentio fit: ut sciant, primam diurni laboris mercedem omnibus esse propositam; tam his, qui multum; quam his, qui parvum tempus laborandi habent: ut quisque in brevi possit refarcire plures annos inutiliter amissos. Origenes hom. 10. poterant æquale

opus facere eis, qui ex manè sunt operati, quicunque in tempore brevi volebant operantem virtutem ad opus extendere, quæ antea non fuerat operata. Bæza t. 2. l. 11. c. 4. §. 8. Parabola hæc ostendit; mercedem vitæ æternæ non temporis, quò quis laboravit, respondere, sed labori, & operi, quod fecit: potest enim quis fervore suo consummatus in brevi explere tempora multa. Barradius hic tomo 3. lib. 5. cap. 16.

Hi novissimi unâ horâ fecerunt. Ib. Præmia non antiquitatis, sed actionum, & meritum, jura debent aspicere. S. Anselmus: *pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus tui, & assus.* q. d. qui diu sub onere legis fuimus. Fuistis diu sub legis onere; sed non adeo exactè legem implevistis, ac illi, qui unâ horâ fecerunt; id est, qui consummati in brevi expleverunt tempora multa. Escobar t. 6. Parab. Chr. sect. 5. obl. 3.

Amice, non facio tibi injuriam. Ib. q. d. nulli injuriam facio; sed pro cujusque meritis mercedem rependo: quia hi fenes unâ horâ tantum tolerarunt, quantum vos totò vitæ spatio. Ex quo patet, senectutem aptissimam esse humanæ vitæ portionem ad studium pietatis; adeo, ut in senectute facile refarcire possis, quod reliquis vitæ partibus neglectum est. Pinna in Eccl. Ethol. 82.

Erunt novissimi primi. Ib. quia in DEI servicio non tam attenditur quantitas temporis, quam fervoris, & diligentia. Non ergo superbiunt, qui in juventute vocati sunt, & longò tempore servierunt; nec diffidunt, qui in senectute redeunt ad DEUM: nam si diligentes fuerint, poterunt & alios superare. S. Thomas Villan. D. Septuages.

Jussit pater plus fecit filio prodigo, Luc. 15. 22. quia post lapsum tantò fervore surrexit, ut brevi illò spatio plus sit meritis, quam filius senior multorum annorum obsequiò tepidò. Stella p. 3. c. 68.

Sollicitudine non pigri spiritu ferventes, Domino servientes. Rom. 12. 11. Parvum tempus fuit, quò latro in cruce Christo servivit; tamen propter fervidam diligentiam, quâ Deo mirè placuit, amplissimam retributionem accepit. Idem in Lucam in Præfat.

Noli fidem pensare temporibus. Nè meidcirco meliorem putes, quòd prior in Christi exercitu coeperim militare. Paulus Apostolus, & vas electionis, de persecutore mutatus, novissimus in ordine, primus in meritis est: qui, extremus licet, plus omnibus laboravit. 1. Cor. 15. 10. Subitus calor longum vincit teporem. S. Hieronymus ep. 13. ad Paulinum de institut. Monachi.

Tertium

Brevitas vitæ suadet fervorem.

Viam mandatorum suorum cucurri. Pl. 118. 32. Bene ait Propheta, *cucurri*: non est pigritandum, cum dies sit parva, & diæta magna; nec sit infra paradisum mansio securæ. Gerson in festo Purif. Lect. 2.

Hi novissimi unâ horâ fecerunt &c. Matth. 20. 12. S. Chrysost. ait primos operarios fuisse ex primorum Sæculorum iustis, quorum erat vita diuturnior; postremis autem designatos Sanctos, & servos Legis gratiæ, quorum vita brevior. Primos operarios, ait Chrysostomus, quodammodo negligentes faciebat circa iustitiam, & refrigerare faciebat animas eorum expectatio Sæculi longioris; & illis in refrigeratio erat, cognoscere Mundi spatia esse longinqua. Hæc ille in imperf. Postremi seipsos incitarent vitæ brevitate. Vide, quàm tepesciat corda fragilitatis propriæ neglecta memoria; quàm verò fervorem accendat vitæ brevis recordatio. Didacus Niss. f. 5. D. 4. Quadr. §. 3.

Ambulate, dum lucem habetis. Jo. 12. 35. Quàm est vitæ nostræ cursus perennis, tam nunquam debemus in virtutis stadio subsistere quieti. Jubet Christus ambulare constanter, dum lucem habemus. Nec enim decet, ut minus aliquid habeat vita Spiritus, & animæ; quàm vita corporis, aut carnis. Et cum hæc jugi cursu pergat, donec meta suæ terminum attingat; non debet illa in gradu suo hære. Didacus Niss. f. 6. D. 5. Quadr.

Quantum

Exempla.

Ipsæ verò portabat in manibus ignem, & gladium. Gen. 22. 6. Cur Abraham igne, & gladii, utramque occupat manum? cur non in una utrumque? Sacerdotisungebatur officio: S. Zeno Veron. serm. de Abrah. nec deest ad ministerium gladius, ut pater esset pariter, & Sacerdos; vult omnem operationem, & conatum, divino obsequio esse dicatum. De Castillo. Illat. 278.

Emerunt aromata. Marci 16. 1. Nonne hæc femina sciebant, Christum à Joseph, & Nicodemo, esse unctum magnâ unguenti copiam? cur ergo jam sic unctum ungere volunt? Amor id faciebat; cui nihil nimium est, quod honori Domini impenditur. Barradius t. 4. l. 8. c. 1.

Valde manè unâ Sabbathorum. Marci 16. 2. Fervor animi illarum mulierum demonstratur in hoc, quod valde manè ad sepulchrum Domini venerunt, ut ungerent Corpus ejus. Nisi enim valde dilexissent, nequaquam tam manè ad monumentum venissent. Haymo hom. in Dom. Paschæ.

Ipsæ verò multò magis clamabat. Luc. 18. 39. Fervor quidam intrinsecus instimulabat eum: idcirco JESUS jussit illum adduci ad se; quod profectò dignus esset, qui appropinquaret ei. Cum interrogasset, & comperisset, eum recipiendi visus valde cupidum; dat, quod petit. Theophylactus hic.

Quantum

Fac, quod potes.

Quodcumq; facere potest manus tua, instanter operare. Ecclæ. 9. 10. Hebr. in virtute tuâ; id est, totis viribus, & toto conatu, operare. Ita S. Cassius Narniensis Ep. teste S.

Gregoriô 4. dialog. c. 16. Paulô ante mortem à DEO audit: age, quod agis; operare, quod operaris: non cesset manus tua, non cesset pes tuus. Natali Apostolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Cornelius hic.

Curremus in odorem unguentorum tuorum. Cant. 1. 3. Exiguum videtur, quod Sponsa petit. Cur solô odore contenta non ipsa petit unguenta? vult dicere: quia reipsum non datur amplecti, interea odor nominis sui mecum ex desiderio pernoctabit. S. Ambrosi. in Pl. 18. octon. 7. v. 1. Simons esse non potes, nec prævales; esto vel collis. Seneca l. de tranqu. c. 3. miles, præcisus quoque manibus, in prælio invenit, quod patribus conferat; & clamore juvat. Didacus Niss. Vita Abrah. l. 5. c. 1.

Ponam in deserto abietem, ulmum &c. Il. 41. 19. Ulmus vitem cum fructu suo sustentare solet. S. Gregorius hom. 19. in Evang. Loquitur ex more Palestina, & Italia, ubi ulmis vites nubunt, maritasque complexus per ramos earum procacibus brachiis genicularô cursu scandentes cacumina sensim petunt. Ulmus, cum botros non producat, facit, quod potest; idcirco Deo gratia. Id. ib.

§. III.

Varia alia motiva

Ex Veteri, Novo, Patribus, & aliis.

Sic dicetis viris, qui sunt in Fales Calad: cras eris vobis salus, cum incaluerit Sol. 1. Reg. 11. 9. Cum mens perdesidiâ tepescit, & jam in se reversa, ad Conditoris sui desiderium recalescit; cum torpore negligentia deserit, & frigus insensibilitatis pristinae flamma sancti amoris accendit; tunc velut incolescente sole victoria de hostibus sumitur, & oblecta civitas de superbi regis manibus liberatur. Petrus Damiani l. 6. ep. 5.

Vinea florescentes dederunt odorem suum. Cant. 2. 13. Ajunt, florescentibus vineis omne reptile venenatum cedere locò; nec ullatenus novorum ferre odorem florum. Quod volo attendant Novitij nostri; & fiducialiter agant; cogitantes, qualem Spiritum acceperant, cujus primitias demones non sustinent. Si sic Novitius fervor, quid erit absoluta perfectio? S. Bernardus f. 60. in Cant.

Benedicite igni, & aestus Domino! benedicite geli, & frigus Domino! Dan. 3. 66. 67. 69. Aestas, & hyems in chorum evocantur, ut DEO psallant; ver floribus renidens non inducitur: quin & aurora à cœtu psallentium excluditur. Nimirum, quæ in confinio virtutis, vitæque, sunt, ea cœlo non probantur. Mavult ædenago frigus, quàm teporem; mavult æstum, quàm remissiorē anni partem autumnum. Tenebras audies concinentes cum pueris in fornace, non admisso crepusculò in odeum; benedicite lux, & tenebræ Domino. v. 72. Oliva l. 6. Strom. hic.

Dicit Daniel 7. 10. *millia millium ministrabant ei, & decies milles centena milia assistebant ei.* Ecce dum innumerabilem Angelorum alij DEO ministrare, alij dicuntur assistere; nullus eorum reperitur hic in subtelio residere. Et Zacharias Sacerdos Luc. 1. 11. cum incensum poneret, non sedentem, sed stantem juxta altare Angelum vidit. Apoc. 7. 9. *vidi turbam magnam stantes ante thronum.* Et Paulo post v. 11. *omnes Angeli stabant.* Isaiæ 6. 2. *vidi Dominum sedentem v. 1. Seraphim stabant.* De sedente Heli dicit Scriptura 1. Reg. 4. 18. *cecidit de sella reorsum.* Sedebat & Balthasar rex Dan. 5. 2. At contra Elias dicit 3. Reg. 17. 1. *visit Dominus DEUS Israel, in cujus conspectu sto.* Sto, inquit, non sedeo, non oscito: cui etiam à Domino dicitur: 3. Reg. 19. 11. *egredere, & sta in monte coram Domino;* non aut sede,

sed sta. Num. 3. 6. ait Dominus Moyfi: applica tribum Levi; sed fac stare, ut ministrant, excubent, & observent. B. Petrus Damiani 1. 3. ep. 8.

Et opera tua novissima plura prioribus. Apoc. 2. 19. Joachimus Abb. tanto majoris praconij, & laudis est, quando perpauci sunt, qui non tepescant à fervore novitio, & remissa conversatione ab his, in quibus ardere videbantur, frigerant. Apud Sylveira hic.

Sunt Spiritus fervori cuncta facilia. S. Gregorius Naz. poemate de vita sua.

Clavis ignita referat seram unamquamque; sic menti ignea, fervori, magnanimitati, cedunt omnia ardua. Berengarius in similitudinibus.

Vide tit. Perfectio, Profectus, Servire DEO.

TITULUS IV. FESTA.

§. I.

Consecra Divino cultui, rebus Spiritualibus.

Ex Veteri.

Factum est vespere &c. Gen. 1. 5. Fuit hæc prima dies Dominica: nam septima ab ea fuit Sabbathum. Doceris Christiane, quid operari te Dominica oporteat, lucem verbi Dei, considerationis &c. Cornelius hic.

Benedixit diei primo, & sanctificavit illum. Gen. 2. 3. Quid est, & sanctificavit illum? ab aliis illum segregavit statimque adjecit causam istius sanctificationis: eo quod in illo requieverit ab omnibus operibus suis. Jam hic ab initio doctrinam hanc nobis insinuat Deus; eradiens, in circulo hebdomadis diem unum integrum segregandum, & reponendum in spirituales operationem. S. Chrysost. hom. 10. Servi, & ancillæ arceantur ab otio; quò morbo laborasse legitur ancilla Saræ; quæ vel ipsò nomine suo ignaviam, & otium, præferebat. Agar enim, ut quibusdam placeat, vertitur *somnians festa.* Bernardus hic.

Frequentissime olim DEUS in Scriptura Sabbathi observationem imperavit. Ex. 20. 9. 10. Levit. 23. 3. Deut. 5. 13. 14. & passim. Imò violatoribus capitale supplicium statuit Ex. 31. 14. Num. 15. 35. Cur in hac lege tam severus? Quia adeo propensi erant ad divitias congregandas, ut in hoc labore totam vitam collocarent. Unde, nisi inde violenter averterentur, semper terrenis studiis incumbere, nunquam divinis obsequiis vacarent. Quare severissimis legibus opus fuit; quæ illos à temporalium rerum negotio ad celestium otium transferrent. Mendoza in 1. Reg. 3.

Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram Domino. Ex. 23. 17. id est, coram Arca, vel tabernaculo Domini. Nota:

cum viri omnes civitates suas defererent, nullus tamen eis metus fuit ab hostibus, nè forte diriperent civitates sic desertas, & inermes: quia promissum illis erat Ex. 34. 24. *cum tulero gentes à facie tua, & dilatavero terminos tuos, nullus insidiabitur terræ tuæ, ascendente te, & appaente in conspectu Domini DEI tui ter in anno.* Marchantius D. 1. Epiph.

Mutabantur Pane Propositionis per singula Sabbathia. Ex. 25. 30. Appositisque calidis frigidis tollebantur: quia veteres oblationes quasi frigidas, & calorem spiritui non habentes, repudiandos tempore gratiæ ipsa panum mutatio intimabat. Arnoldus Carnot. tr. de 6. & 7. verbo. Panes Propositionis super mensam mundissimam coram Domino statuuntur, cum Sanctorum solennitates ad DEI honorem à Fidelibus in Ecclesia celebrantur. Petrus Cellensis. cap. 11.

Sabbatha mea custodite. Levit. 19. 30. Interlinearis dicit: *servantes ab omni malo.* Contra hoc mandatum aperte faciunt, qui maxime in diebus festis operibus diaboli, id est, commensationibus, & potationibus, & choreis, & hujusmodi vacant; potius festa Baal, quam Domini, celebrantes. Deus Baal tot, & tanta comedit. Daniel 14. Hugo Card. hic.

Die autem Sabbathi offeretis duos agnos anniculos immaculatos. Num. 28. 9. aliis autem diebus, exceptis solennioribus, & Calendis, non nisi unum: quò docemur, devotionem in festis duplicandam. Besseus D. 16. Pent. Sabbathum otium præcipiebat, sed non omne otium; quandoquidem Spiritus opus multiplicabat: precibus enim, & hymnis, dare operam jubebat, & Deo geminas hostias adolere. B. Theodoret. in Pl. 91.

Cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquæ cogitationis diem Festum agens tibi. Pl. 75. 11. Docet nos, quomodo festivitates celebrare debeamus, Primò sanctis considerationibus,

nibus, postea verò reliquiis earum sanctarum cogitationum, ac considerationum. Nam postquam DEI infinitam Bonitatem, Sapientiam, &c. anima consideraverit, sicque in ejus amorem rapta fuerit; statim in ea efficacia desideria adimplendi ejus divina praecepta generatur, quorum executione festivitates magnopere celebrantur. Diez f. 6. D. 1. Quadr.

Ex Novo.

Unge caput tuum. Matth. 6. 17. S. Hieronymus: juxta ritum Provinciae Palaestinae loquitur Dominus, ubi diebus festis solent ungere capita. Imò non soli Palaestini, sed omnes orientales, in lætitia, & rebus prosperis, inungebantur. Ruth. 3. 3. 2. Reg. 12. 20. Judith. 10. 3. Esther 2. 12. Eschobart. 3. Colloq. Chr. volum. 4. sect. 1.

Invenit illum in templo. Luc. 2. 45. Amisit B. Virgo Christum, cum ad festum Paschale celebrandum Jerosolymam venit. In festo amittitur Christus; in festo crucifigitur. Festa nobis Christum saepe eripiunt. Quò tempore amisit David DEum? festo tempore; cum adversis rebus minime premeretur. Luna, cum plena est, deficit, & lumen amittit. Barradius hic. Dicitur hic, quòd Christus amissus fuit in die festo: quia multi in festivis diebus, quando deberent se magis conjungere Deo per contemplationem, & orationem; amittunt JESum, id est, salutem. Hugo Card. hic.

Intravit secundum consuetudinem suam die Sabbathi in Synagoga. Luc. 4. 16. Festivis temporibus idcirco ab exteriori occupatione cessatur, ut homines exercitiis quietius, devoti usque, intendant: & quod ferialibus diebus, per omissionem, vel commissionem, peccaverunt; corrigant, & emendent; ac perditum tempus recuperent. Dionys. Carthus. hic.

Erat ibi homo, & manus ejus dextera erat arida. Luc. 6. 6. In Synagoga scilicet erat, quam die Sabbathi JESUS intraverat, ut doceret. Dignus sane erat curatione: qui, licet ager, cum aliis tamen convenerat in Synagoga. Die autem Sabbathi manus curatur, quando minime futura erat usui; mandante Lege sacrum eò die ab operibus orium. Docuit nos Christus, dexteram adhibendam in rebus divinis die Sabbathi, quò humanis vacandum laboribus. Oliva l. 13. Strom. hic.

Si licet Sabbatho curare? Luc. 14. 3. Novimòs nos, in Sabbatho nostro licere curare corporis, & animæ, morbos, &c. Marchantius D. 16. Pent.

Fuit in Spiritu in Dominica die. Apoc. 1. 10. Tali die à servilibus abstinemus, orationibus dediti. Merito ergo talis dies tantæ revelationi assignatur. S. August. l. 241. de temp. sciendum est Fratres charissimi, quòd ideo à sanctis Patribus nostris constitutum est Christianis, & mandatum; ut in solennitatibus Sanctorum, & maxime in Dominicis diebus, otium haberent, & à terrenò negotio vacarent: ut paratiores, & promptiores, essent ad divinum cultum; cum non haberent, quod eos inde retardaret, incommòdum.

Ex Patribus.

Die Sabbathi nihil ex omnibus Mundi actibus oportet operari. Si ergo definas ab omnibus secularibus operibus, & nihil mundanum geras, sed spiritualibus operibus vaces; ad Ecclesiam convenias, lectionibus divinis aurem præbeas, de celestibus cogites &c. hæc est observatio Sabbathi Christiani. Origenes hom. 23. in Num.

Ea ratione imperata sunt Sabbatha, ut DEum vobis revocarent in memoriam. S. Justinus M. Colloq. cum Tryphone Judæo.

Curate, qui his solennitatibus interestis; ne ab æterna solennitate separemini. Quid potest interesse festis hominum, si deesse contingat festis Angelorum? umbra venturæ solennitatis est solennitas præsens. S. Gregorius hom. 26. in Evang.

Festa non multitudo convenientium facere solet; sed virtus: non sumptuosus vestitus; sed pietatis ornatus: non mensas dapilias, sed cura animæ. Maximum enim festum est, conscientia bona. Qui vivit in justitia, & in operibus bonis; vel absque festo festum agit, sinceram voluptatem ex bona conscientia percipiens. Qui verò in peccato, & malitia, degit, multorum malorum sibiimet conscius; etiam cum maxime festum est, festo caret quàm maxime. S. Chrysost. tom. 6. hom. 5. de Anna, five, quid sit festum.

Festivitates Apostolorum, sive in honore Martyrum festivitates antiqui Patres in venerationis mysterio celebrari sanxerunt; vel ad excitandum imitationem; vel ut meritis eorum conficerentur, atque orationibus adjuvemur. S. Isidorus de offic. Eccl. c. 34.

Feriarum nostrum nihil est aliud, quàm animæ thesaurum aliquem earum rerum condere, quæ firmæ sunt, ac stabiles, & manibus tenentur. S. Gregorius Naz. or. 44. in Pentec.

In Sanctorum festivitatibus, & gaudere, & confundi, debemus: gaudere, quia Patronos præmissimus; confundi, quia eos imitari non possumus. S. Bernardus Sermon. in vigil. SS. Petri, & Pauli.

Si ob reverentiam festi pilos corporis superfluos radimus, quò magis pilos superfluos vitiorum? S. Bonaventura f. 2. in Vigil. Nat. Dom.

Christiano spirituale Sabbathum agere, est à laboriosa rerum temporalium cupiditate quiescere; solis orationum, ac lectionum, studiis includere; secularium negotiorum pondus de mentis cervice projicere; ad contemplanda celestia tota cordis intentione vacare; carnis oblectamenta contemnere; de sola spe celestium spirituali jucunditate gaudere. Ille porro Sabbathum Domino veraciter celebrat, qui sic ab his, quæ Mundi sunt, operibus vacat, ut à spiritualibus tamen actibus non quiescat. B. Petrus Dam. ep. 16.

Sciendum, quòd omnia festa anni aguntur in memoriam beneficiorum DEI, quæ contulit Ecclesiae suæ sanctæ; ut de his laudet DEum, & gratietur: quòd beneficia sunt collata majora, tantò majus festum est. S. Vincentius Ferr. f. 2. in Pasch.

Tanta est nequitia demonum, & nocendi cupiditas; quòd quicquid à DEO pro charitate gene-

generanda; augmentanda, vel conservanda, institutum est; totum conatur avertere in opprobrium divinæ dilectionis, & in detrimentum nostræ salutis. Statuerat namque DEUS sacra, solennitates, & dies festos; ut cessaremus à vitiis, vacaremus ab operibus mundanis, & insisteremus divinis: jamque corda nostra prægustando suavitates, & præludia æternorum, delicata Sabbatha celebrarent. Sed insidiante humani generis inimico, quod statutum fuerat ad DEI gloriam, & nostram saluationem; jam utique conversum est ad DEI ignominiam, & nostram damnationem. S. Bernardinus t. 2. f. 10.

Sacris temporibus, atque celebribus, quis dubitet copiosiora solere infundi gratiæ divinæ fluenta super magnum hospitale, & carcerem purgandorum mortuorum. Tunc enim *in die bona* 1. Reg. 25. 8. venimus ad DEUM; tunc fiducia ad aliquem Sanctorum dicimus: prospera diem triumphalem tuum. Tunc copiosiores charismatum reliquiæ, velut à mensa splendidissima beatorum convivarum decidunt, largiendæ pauperibus, & mendicis petentibus, quærentibus, & pulsantibus. Gerſon de myst. Theol. pract. Confid. 9.

Date quartam partem horæ Verbo DEI, & honori Sanctorum, & saluti vestræ; qui non unam horam, non duas; sed dies integros, sed hebdomadas, fabulis sæpe datis. Id. serm. de OO. SS.

Felix festivitas, quando & mentis jucunditas sentitur, & spiritualibus epulis anima à te invitata largè reficitur. Non enim festum mihi est, si in corde non est. At verò idcirco sæpe exteriùs recolitur; ut gratius, & jucundius, intus celebretur. Nam exteriora festa interiorum sunt incitamenta festorum; & æternorum quædam præfagia gaudiorum. Thomas Kemp, Conc. 4.

§. II.

Festa consecra operibus misericordiæ.

Ineravit secundum consuetudinem suam die Sabbathi in Synagoga. Luc. 4. 16. Dominus non venerat, ut prodesset uni; sed ut prodesset multitudini: ideo in Sabbato confueverat intrare in Synagoga, & prædicare; quia tunc omnes ibi conveniebant. Hugo Card. hic.

Erat festus dies, & ascendit Iesus Ierosolimam: erat autem Ierosolyma Probatica piscina. Jo. 5. 1. 2. Ascendit Christus Ierosolimam ad celebrationem festi: & postquam æterno Patri debitum honorem in templo exhibuit, ivit ad visendos infirmos; & ad consolandos eos, qui in circuitu piscinæ, in porticibus commorabantur. Diez f. 6. D. 1. Quadr.

Dum Sanctorum memorias celebratis, reminiscamini quoque imbecillorum, & egentium

viduarum, orphanorum, peregrinorum, pauperum, mutilatorum, claudorum, atque cæcorum. S. Ephrem de fest. dieb.

Non ibis ad raberniam, & luctationes, aut choreas, vel ad alios ludos vanos: nam de talibus sæpe eveniunt infortunia, & peccata mortalia: sed debes miseros, & languidos, visitare; & ita dies festales in DEI servitio finire. S. Edmundus Cant. Ep. Speculo Eccl. c. 11.

Inter præcipua facta, quibus sanctificari dies festos contingit, opera sunt misericordiæ: quæ Dominus ipse facere docuit, qui potissimum in Sabbato curabat paralyticos; lumen cæcis, usum membrorum aridis restituebat, & variis morbis oppressos sanabat: qui etiam testabatur, se misericordiam malle, quam sacrificium. Ilidorus Clarius l. 1. or. 31.

§. III.

Contra labores in festis vetitos.

Quod si dixeritis &c. Levit. 25. 20. Audiant hoc Christiani, discantque sua lucra non querere, violando festa per labores, venditiones &c. Si enim DEUS promittit hic servantibus quietem totò annò Sabbathicò, annonam in tres annos; multò magis Christianis servantibus quietem paucorum festorum providebit de victu, & lucris. Cornelius hic.

Plus proficiunt bona vestra ex bona observatione festi, quam ex vestris laboribus. S. Vinc. Ferr. serm. in ascens. D.

Servando Dominicam magis proficiunt bona tua, campus, vinea, grex, oliveta; quam ex tuo labore totius anni. Id. f. 3. D. 5. Trinit.

Cùm quidam festò die aucupatum potius, quam missam audire, voluisset, ac perdoes captas coquere: illa statim redvivæ eò obsecratò evolârunt; qui tamen facti penitens, & ad aram S. Defendentis M. orans visum recepit. Bolland. 2. Jan.

Rusticus atreptâ securi violare volebat diem Resurrectionis D.; illicò manus arefcit, securis adhærens recluditur, intolerabiles patitur cruciatu. Quem S. Sulpitius Pius Ep. fusâ oratione, & lacrimis, per totam noctem, sanat. Bolland. 17. Jan.

Cùm quòdam tempore in Frisia S. Anscharius Archi-Ep. Hamburg. concionaretur, diem festum opere servili non profanandum; quidam contumaces domum reversi, quia serenus erat aer, collectò feno acervos fecerunt. Vespere omnes illi acervi divinitus igne consumpti sunt; illas, qui ferialibus diebus congesti. Bolland. 3. Febr.

Quidam die festo colligens herbas, divinitus punitus, herbis manibus ejus adhærentibus. Bolland. 30. Martij.

✠:) ○ (: ✠

TITULUS V. FIDELITAS.

DEI in promissis.

Sed & clavos fecit aureos. 2. Paral. 3. 9. Et 3. Reg. 6. 21. & affixis laminas clavos aureos. V. Beda l. de templo c. 12. clavi aurei, quibus erant affixæ laminæ, ipsæ sunt promissæ æternæ claritatis; per quæ in exercitio, studioque virtutis, ne deficiamus, donante Christi gratiâ continemur.

Semel loquitur DEUS, & secundò idipsum non repetit. Job. 33. 14. Quomodo verum est, quòd Semel loquatur DEUS; cùm sæpius verba fecerit, tum per seipsum, tum Prophetas? S. Hieronymus hic: quod ait semel, non ad numerum referendum est, sed ad sententiæ firmitatem. Quia DEUS promissâ ita semper exequitur, ut iterum promittere non sit opus. Pinna in Eccl. Ethol. 261.

Audi filia, & vide. Pl. 44. 11. Audi prædicta; vide completa. S. August. s. 31. de Verb. Dom. q. d. tanta est certitudo promissorum Dei; ut dictum, & factum, simul videatur. Pinna in 4. Eccl. Ethol. 59.

Transferunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum. Pl. 104. 13. Loquitur hic de Abraham, Isaac, & Jacob. Nondum in terra Chanaam regnabant; quomodo ergo de regno transferunt ad populum alterum? quia illis promissum. S. Chrysost. hom. 46. in Gen. neque ita fidere debemus his, quæ in manibus habemus, & videmus, ut promissionibus DEI; etiam si non eveniant statim primò tempore. Bæzat. 2. l. 9. c. 3. §. 13.

Hæreditate acquisitos testimonia tua. Pl. 118. 111. id est, verba DEI. Quis amicorum verborum hæredem scribit? quid enim pro sunt hæredi sola verba? Cur ergo David gloria-

tur, se hæredem verborum? sunt verba DEI; quæ tanti valent, quanti res ipsæ, quas verba notant. Id. ibid.

Principium verborum tuorum veritas. Pl. 118. 160. Homines plerumque promissis non stant: quia verba non proferunt eâ intentione, ut opere impleantur. Secus in DEO; apud quem promissio originem ducit ex veritate, & animò ea implendi. Pinna in c. 4. Eccl. Ethol. 59.

Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Pl. 144. 13. Hæc vox sanctus, non solum rem sanctam & religiosam; sed etiam firmam, stabilem, significat. Didacus Niss. f. 2. post Resurr.

Viso Israhel. II. 1. 1. Cur ea, quæ DEUS in aurem loquitur Prophetis, visio sapienter vocatur? quia certa fides, & promissorum veritas DEI; ac si oculis jam videres præsentia. Pinna in c. 4. Eccl. Ethol. 59.

Die verbò, & sanabitur puer meus. Matth. 8. 8. Pollicentem videam, & optata consequar. S. Basilus Seleuc. orat. 19.

Acceptit eum in ulnas suas. Luc. 2. 28. Plus accepit, quàm ei fuit promissum, Christum videre. Et jam non solum vidit; sed brachiis strinxit, portavit, & contrectavit; imò & osculatus, dulcissimum infantem. Dionysius Carthul. hic.

Promissiones DEI multò certiores sunt, quàm quæ in nostris sunt manibus. S. Chrysost. de Nomine Abram.

Nonne homo homini exigua chartulæ obligatione constringitur? DEUS tot, & tantis, voluminibus caret; & debitor non tenetur. S. Chrysologus f. 25.

TITULUS VI. FIDES.

§. I.

Figura, Symbola.

Ex Veteri.

Dixit DEUS fiat lux. Gen. 1. 3. Tunc autem in hominē dicitur, ut lux fiat; cùm datur, ut illuminatio sibi credulitatis infusetur. Prima quippe mentis lux, fides est. Unde jam Fidelibus dicit Apostolus Eph. 5. 8. *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* Tunc ergo in hominē primus dies fit; cùm novus ad fidem venit. B. Petrus Dam. l. 2. ep. 5. *Dixit DEUS fiat lux:* id est, illuminatio credulitatis apparebat. S. Isidorus hic. 2. Cor. 4. 6. DEUS, qui dixit, de tenebris lumen splendescere ipse illuxit in cordibus nostris, scilicet per fidem. Sit fides nobis quasi

dies primus, quòd Fideles ab Infidelibus, quasi lux à tenebris, separamur. Ælredus Abb. Per firmitamentum intelligitur visio fidei: fides enim reddit sublimem animam intellectivam; quia transcendit omnem rationem, & investigationem, rationis. S. Bonaventura f. 8. de sublimitate fidei, reddit stabilem; quia excludit dubitationem: reddit spectabilem; quia multiformem ostendit claritatem. Id. ib.

Et facta est lux. Gen. 1. 3. Fides est sicut lux primò creata: nam sicut illa primum opus in majori Mundo; hoc est, in corde humano. S. Bonaventura dicit. sal. c. 26. de fide.

Per noctem in columna ignis. Ex. 13. 21. Fides, est viva, fida, & salutaris, columna; deducens per desertum hujus Mundi. S. Laurentius Just. lib. virt. fidei c. 5.

Aurum, & argentum, & es &c. Ex. 25. 3. Fides auro conferri potest; sermo prædicationis ejus argenteo. Origenes hom. 9. de Tabernaculo.

In vestitu deaurato circumdata varietate. Pl. 44. 10. Vestitus Regina hujus quis est? Et pretiosus est, & varius est. Sacramenta doctrinae in linguis omnibus variis. Alia lingua Africa, alia Syra, alia Græca, alia Hebræa, alia illa, & illa. Faciunt ipsæ linguæ varietatem vestis hujus Reginae. Quomodo autem omnis varietas vestis in unitate concordat; sic & omnes linguæ ad unam fidem. In ipsa autem varietate aurum quod est? ipsa Sapientia. Varietas in linguis, aurum in sententiis. S. August. hic.

Si ascendero in cælum, tu illic es &c. Pl. 138. 8. Qualiter Propheta in corpore constitutus, vel in cælum ascensus erat, vel in infernum descensus? vel trans ultima maria perrecturus? Quas habet pennas? alas fidei mentis credentis affumit. S. Gaudentius tr. 14. de divers. capitulis.

Collum tuum sicut monilia. Cant. 1. 9. Fides scilicet est, & esse debet, ex bonis operibus, tanquam ex margaritis, ornata. Simon Cass. l. 8. c. 40. v. 20.

Per noctes quasi &c. Cant. 3. 1. id est, per Philosophicas rationes; quæ parum, vel nihil, luminis habent, respectu luminis fidei; per quod solum Deus videtur in præsentia. Vel per noctes, id est, per creaturas, quæ ex se, & in se, tenebræ sunt, & obicure; & nihil luminis habent, ut nox. *Et non inveni:* quia fides ex auditu. Hugo Card. hic.

Collum tuum sicut turris eburnea. Cant. 7. 4. Verè fides collo; collum turri simile dicitur; ut & fides ad similitudinem turris esse dicatur. *Edificatur turris ad prospectandum a longè;* atque quantum potest, rectitudine in altum erigitur: ut, quæ de planitie atque subiectis domibus, non videntur; de altitudine turris videantur. Nam neque de planitie naturali, neque de ratione alicujus artis, videntur, quæ de fidei culmine conspiciuntur. Videt ergo fides, quæ infinitis, & invisibilibus, spatiis distat à natura. Nec non ad tutamentum turris edificari cognoscitur. Ad tutamentum omnium nostrum Christus fides aedificium fecit. Simon Cass. l. 8. c. 40. v. 20.

Ex Novo.

Vidimus stellam ejus. Matth. 2. 2. Stella hominis fidelis est fides, præcepta, consilia Evangelica; ductusque sanctæ Dei inspirationis. Cornelius hic.

Ascendit fides in montem. Matth. 5. 1. Si vis & tu benedictionem à Domino accipere; relinque terrenam conversationem, pete vitam supernam. Ascende in altitudinem fidei, tanquam montem; ut benedici à Domino jure merearis. S. Chromastus conc. de octo beatit.

Si tegero, salva ero. Marci 5. 28. Illi CHRISTUM Redemptorem spiritualiter tangunt, qui in illum credunt. Qui autem Christum verè tangit, is illum ad clementiam, &

Polyanb. Sacr. Tom. I.

miserecordiam, allicit. Victor Antioch. hic. Tangitur Dominus fide. Hugo Card. in Luc. 10.

Aut piscem; nunquid pro p'sce serpente dabit? Luc. 11. 11. Sicut piscis bonus bona est fides: quam qui petit à Domino, nequaquam serpentem infidelitatis accipit. Ita & piscis nequam, infirma est cogitatio, quæ curis hujus mundi se ultra modum solet immergere. V. Bedal. 3. c. 36.

Lucerna corporis tui est oculus tuus. Luc. 11. 34. Optimum rationis lumen est fides; quæ inter potentias animæ solum in ratione statuit sibi sedem. Simon Cass. l. 7. c. 6.

Respice. Luc. 18. 42. Fides oculus est mentis humanæ, quò divina, & quæ supra naturam sunt, & sunt, possumus contueri. Simon Cass. l. 5. c. 32.

Ascendit in arborem. Luc. 19. 4. Hæc arbor fides est, quia inde erat transiurus. Hæc enim viâ, & juxta hanc fidei arborem, transit Jesus. S. Eusebius Emis. in Dedic. Eccl.

In arborem Sycomorum. ib. Per Sycomorum, quæ ficus sativa appellatur, intelligitur emittentia fidei; quæ stulticia esse videtur. 1. Cor. 1. 25. In hujus stultitatis credulitatem oportet confondere eum, qui vult ad Sapientiam pervenire. 1. Cor. 3. 18. *Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat.* S. Bonaventura hic.

Per fidem ambulamus. 2. Cor. 5. 7. Pes animæ fides est. Tantum vadis, quantum credis. Credis multum; curris velociter: parum credis; remisit ambulat. S. Laurentius just. in fasciculo amor. c. 15.

Stella matutina. Apoc. 2. 28. est fides, & Scientiæ donum; quæ præcognoscimus ea, quæ in cælo visuri sumus. Joachimus Abbas apud Sylveiram hic.

Mulier amicta Sole. Apoc. 12. 1. Ecclesia est amicta Sole, scilicet Christo, ex claritate fidei, quam ipse prædicavit. *Luna;* id est, scientia Philosophiæ, *sub pedibus ejus,* & non super caput; quia in factis fidei nullus debet se regere per Philosophiam. *Et in capite corona stellarum duodecim;* id est, duodecim articulis fidei fabricata. S. Vincentius Ferrer. f. 13. de coronis.

Ex Patribus, & aliis.

Omnia opera tua bona, filii tui sunt spirituales; sed inter hos tibi primogenita est fides. S. Augustinus fragmento 2. de Decal. ad pop.

Ignitum sæpe telum, turpis voluptatis concupiscentia, à diabolo emittitur; sed fides subiciens menti judicium, & refrigerans mentem, extinguit telum. *In omnibus sumentes scutum fides,* Eph. 6. 16. S. Cyrillus Jerol. Catech. 5.

Aded potens est fides, ut eos etiam, qui super mare ambulant, leves efficere potuerit. Petrus, dicente Jesu *veni* Matth. 14. 29. credens ambulavit super aquis; omni fundamentò firmiorem super aquis habens fidem; & gravitatem corporis levitate fidei atollebat. Id. ib.

Ecc e 2

Sicur

Sicut membra tremula, & senectute languida, baculo tuto deducunt, labi. & cadere, non permittuntur; sic etiam animam nostram, incertis ratiocinationibus circumactam, ac jactatam, fides quovis baculo tutius suscitans, itaque vi reficiens, summo opere firmat; nec sinit subverti. S. Chrysost. serm. de Verb. Apost. tomo. 6.

Fides comparatur speculo mundo: quia sicut turris magna in modico speculo cernitur; sic Majestas, & magnitudo divina, in speculo fidei representatur. S. Bonaventura dicit. sal. c. 26. de fide.

Quisquis perfecte credit, lapis est templi Dei; lapis est solerti apparatu levigatus, & exaquatus in substructionem DEI Patris. S. P. Antiochus Abb. hom. 1. de fide.

Dies Clara est fides, quando est sine errore: habet duodecim horas, scilicet duodecim articulos fidei. S. Vincentius Ferrerius f. 6. post Latere.

Fides pupilla est oculi tui. Quomodo pupilla oculi est subtilissima; & nisi impigre, ac sollicitè, custodiatur à palpebris; levissimi, ac tenuissimi, pulveris tactu confunditur: sic acies fidei; nisi pervigilem semper habeat custodiam, nihil citius conturbatur. Drogo Ost. de Sacr. Pass.

Genius circinò faciens circum. Lem. *Stans uno capite omnia puncto. Stans in uno Spiritu unanimis, collaborantes fidei.* Philipp. 1. 27. Hesius.

S. II.

Fides prævia, est necessaria ad visionem beatificam.

Ex Veteri.

Non est in loco nostro consuetudine, ut minores ante tradamus ad nuptias. Gen. 29. 26. Duas filias habet DEUS, id est, duas Ecclesias; triumphantem, quæ est pulchra Rachel; sed sterilis est, quia ibi merendi locus non est: altera militans, lippha Lia; quia nihil hic rerum divinarum, & spiritualium, videmus, sed tantum credimus. Est tamen fecunda, & plurimos parit filios. Prius Lia nubere debemus, id est, in fide vivere; tunc Rachele fruemur. Diez conc. 3. festo Expectat. part. B. V.

Audi filia, & vide. Pl. 44. 11. Videre desideras, sed audi prius: gradus est auditus ad visum. Proinde audi, & inclina aurem tuam; ut per auditus obedientiam pervenias ad gloriam visionis. S. Bernardus f. 4. in Cant. *Auditui meo dabis gaudium, & latuit.* Pl. 50. 10. Si audis per fidem, statim dicetur tibi; vide per intellectum. Sylveira in Luc. 2.

For dilecti mei. Cant. 2. 8. Prius percipimus vocem Sponsi, quæ fidem per auditum generat; & postea ipsum per contemplationem intuemur. Ob id Sponsa dicitur Pl. 44. 11. *Audi filia, & vide.* Prius audi, & post videbis. Et Job. 42. 5. de se: *Audit auris audi vi te; nunc autem oculum meum videt te.* de Ponte hic Exh. 1. §. 1.

Ex Novo.

Beati mundo corde, quoniam ipsi DEUM videbunt. Matth. 5. 8. Sed unde veniet hæc cordis munditia, nisi à fide? Unde Paulus Act. 15. 9. *& illos fide purificans corda illorum.* Baeza t. 2. l. 10. c. 1. §. 5.

Secundum fidem vestram fac vobis. Matth. 9. 29. Fides viatorum in patria parit DEI visionem. Requiritur in cæcis his fides, ut iis conferatur visus. Est illuminatio fidei ad gloriam visionis beatificæ, quod Lucifer, five aurora, ad Solem. *Credentes exultabitis letitia inenarrabili.* 1. Petri. 1. 8. Baeza ib.

Beata quæ credidisti. Luc. 1. 45. quia cognitio per fidem inchoatio quadam est cognitionis beatæ in patria; ipsum quoque credere ex charitate meritum est beatitudinis consummata. Sicut enim fructus virtute sunt in semine, sic virtualiter beatitudo nostra continetur in fide. Stella hic.

Videamus hoc verbum, quod factum est. Luc. 2. 15. Vatabl. videamus hanc rem, quæ accidit. Eusebius Gallic. hom. in aurora: factum tamen quodammodo est, quia Verbum Caro factum est, quod Dominus ostendit nobis. Videamus corporaliter; & quod mente concepimus, & fide tenemus; restat ut oculis intueamur. Adeo sunt certa, quæ fide creduntur; ut nihil aliud restet, quam ut oculis in beatitudine videantur. Sylveira hic.

Laudantes DEUM in omnibus, quæ audierant, & viderant. Luc. 2. 20. Audierant ab Angelis, viderant propriis oculis in præsepio. Nota ex S. Bonaventura ordinem: *audierant, & viderant*; nisi enim quis per auditum crediderit, non videbit in visione DEI. Et ideo dicitur Il. 7. 9. *nisi credideritis, non intelligetis.* Vulgata: *permanebitis.* Sylveira hic.

Intrantibus illis in nubem. Luc. 9. 34. Non frustra Spiritus S. hic in lucida nube, in Jordane apparuit in columba. Matth. 3. 16. quia qui nunc simplici corde fidem, quam percepit, servat; tunc luce apertæ visionis, quod credidit, cernit. Columba etiam, quæ de terra est, gratiam vitæ præsentis; nubes verò de cælo apprens, gloriam vitæ celestis præfiguratur. Dionysius Carth. hic.

Qui credit in Filium, habet vitam æternam. Joan. 3. 36. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te &c.* Jo. 17. 3. videlicet cognoscant per fidem, quousque unusquisque cognoscat; sicut & ipse cognitus est per explicatam visionem. Et tanta est adhesio fidei Christianæ; ut sps gaudeat, ac si possideat. Simon Cass. l. 3.

Conversus sum, ut viderem vocem. Apoc. 1. 12. S. Ambros. Audivimus extra civitatem, vidimus in civitate; DEUS lumen est æternum. Supra v. 10. ait: *audivi post me vocem magnam*, modò videre vult. Prima significat vocem DEI in hac vita; in qua per fidem audimus vocem DEI. Secunda statum patriæ denotat; in qua anima clarè videt, quæ in via credebatur. Sylveira hic.

Ut

Ut absque elementis non licet vivere; ita nec absque fide non licet absque cognitionem. Clemens Alex. Strom. l. 2.

Fides prælibatio est quadam illius cognitionis, quæ nos in futuro beatos faciet. S. Thomas Opusc. 9. c. 2.

§. III.

Fides obscura.

Pleraque Symbolicè.

V Adam, & videbo visionem hanc magnam. Ex. 3. 3. At Dominus: ne appropies huic. Lyra q. d. humana fragilitas non præsumat arcana Dei inquirere curiosè: quia scriptum est Prov. 25. 27. qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Seraphim & volabant pennis, & oculos operiebant: ut nos docerent, Deo non tam accedendum ingenij acumine, quàm affectionis amore. Naxera in Jof. 24. §. 34.

Sub umbra illius. Cant. 2. 3. Bona fidei umbra, quæ lucem temperat oculo caliganti, & oculum præparat luci. Fides itaque lucem non extinguit, sed custodit. S. Bernardus f. 31. in Cant. Umbra ejus, caro ejus; umbra ejus fides. Mariæ propriè obumbravit caro Filij; mihi Domini fides. S. Bernardus f. 48. in Cant.

Resplenduit facies ejus sicut Sol. Matth. 17. 2. Discipulis non dicitur, ipsum videte; sed, audite. v. 5. quia facies instar solis micabat. Ne ergo radiorum acie obcecetur, auditum præbere jussi. Naxera in Jof. 24. §. 34.

Rabbi, tu es Filius Dei. Jo. 1. 49. Simplex fides eum in ista excelsa provexit. Quem antè putabat hominem purum, nunc DEI Filium confitetur. Cass. l. 9. cap. 9. In quo non erat dolus.

Quanto certius demonstratur argumentum, tantum fidei præmio detrahitur. S. Chrysof. hom. 6. in 1. Corinth. 1.

Nihil fide nostrâ foret injustius, si quidem ea caderet in solos sapientes; ac tum in dicendo, tum demonstrationibus Logicis immodicos. S. Gregorius Naz. orat. 7.

Plittacus, aut alia avis caveæ inclusa. Lem: Si videat, minus illa canet. Non videntes creditis; credentes autem exultabitis latitiâ inenarrabili 1. Petri 1. v. 8. Populus Israeliticus olim dicebat; quomodo cantabimus Canticum Domini in terra aliena?

Non ego sic, licet à patribus quoq; sedibus exul,

Caca catenati carceris antra colam.

Canto tamen melius, quàm si non capta viderem

Inter odoratum tecta paterna nemus.

Tange fidem mortalis, habes tua gaudia tecum;

Nec peritura unquam gaudia; tange fidem. Helius.

Oculus ex profunda, & tenebrosa caverna cœlum intuens. Lem: Ex obscuro speculabile cœlum est. Ego lux in Mundum veni; ut omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat. Joan. 12. 46.

Oculi patentem quisquis excipit Mundum,

Videre Cœlum non potest, patet Cœlum

Habitantibus profunda. Per fidem præstant

Videnda, quæ seguis ingeni nulla

Lux possit cohibere. Scire vis causam?

In hominis animo perspicace quantumvis

Malè cum caducis sempiterna miscetur. Idem.

Oculus. Lem: Per cœcum videt omnia punctum. Credite in lucem. Jo. 12. 36.

Hic ubi puncto oculus modicè distinguitur uno,

Et vacuò medius panditur orbiculus,

Rebus iter patet obscurum. Sol ipse videtur

Si velit, hac etiam cogitur ire via.

Quin placidus nivei quò plus micat ignibus aer,

Pupula nigra magis, & minor esse solet.

Usq; ad eò natura diem, sibi sumit ab umbris;

Visaque per cœcum lumina ducit iter.

Non est, crede mihi, Sapientis, quarere lucem;

Quando per obscurum plura videre potes. Idem.

Horologium Solare. Lem: Lux ipsam sit nota per umbram. Convertantur à tenebris ad lucem. Act. 26. 18. Deus nimirum, nisi obscurâ fide, non cognoscitur.

Umbra diem, docet umbra Deum. Quid aperta requiris

Signa, videre Deum si sine luce potes?

Claude oculos natura, Fides jubet; utere nocte.

Plus aliquid plenò nox dabit illa die. Idem.

Oculus humanus vultu velatò per tenuè velaminis rimulam solem intuens: Lem: Hac tui è totusq; videtur. Apparet eis, qui fidem habent in illum: perversa enim cogitationes separant à Deo. Sapient. 1. 2. 3.

*Videre quisquis illud aureum fidus,
Fubar illud orbis, Numen illud astro-
rum*

Mortalis optas; ora cautus obnube.

Oculi fideli fac tegantur à velo

Pupilla fidum fida spectet in punctum:

*Minimò videri summus ambit, & gau-
des.*

Ille Deus puncto totus mihi sistitur unò;

Exiguò immensus sistitur orbiculò. Id.

*Species per angustum foramen ad tenebricosum
cubiculum inductæ ad chartam candidam. Lem:
Cand. da mens med. a capis omnia nocte.
Felix - incoquinata - habebit fructum in re-
spectu animarum sanctarum. Sap. 3. 13.
dabitur enim illi fidei donum electum.
ibid. 14.*

Mediis in umbris, inq. noctis obscuro,

*Ubi nil videndum est, mira spectat &
puncto*

Sibi annuente charta concipit virgo

Quod ars Apellis exhibere pingendo

*Frustrà laboret. Nocte quisquis in
densa*

Proscriptus astris, prostitutus à calo.

*Aspice, namq. potes, quantillò pervia
punctò.*

*Quot rerum species, quàm speciosa
fluat.*

*Utrq. fluat noctis medium per inane pro-
funda*

*Dum cadis in gremium candida char-
ta tuum.*

*Hic purà natat in tabulà, natat aquare
castò,*

*Quidquid humus veri, quidquid O-
lympus habet.*

*Si vaga, cerulò volvuntur nubila
calò,*

*Hic quoq. picta levis nubila ventus
agit.*

*Sol, quot habet radios, tot habet radiata
papyrus,*

*Innocuas tot habet charta serena fa-
ces.*

*Si qua fecet volucris plaudentibus aera
pennis,*

*Hic similè plaudens remige fertur a-
vis.*

*Ventus agit frondes? tremis hic quoq. fron-
dibus aura,*

*Et pavida cursim ludis in arbori-
bus.*

*Et sit adhuc quæ clara foris spectacula qua-
rat;*

*Cuncta domum certà cum ferat am-
bra fide. Id.*

*Puerulus semiclausò oculò per punctum arcis in
medio collineans. Lem: Punctum via cer-
ta per unum est. Afficientes in auctorem
fidei, & consummatorem. Hebr. 12. 2.*

§. IV.

Fides certa, infallibilis.

*A*ccede huc, ut tangam se fili mi. Gen. 27. 21. Sapiens fuit Isaac, sed tamen er-
ravit in sensibus. Solus habet auditus verum,
qui percipit verbum. S. Bernardus l. 26 in
Cant. Omnes sensus, præter auditum, defe-
cerunt in Isaac; solus auditus, immensus fuit.
*Caligaverunt oculi ejus, & videre non
poterat:* gustus in esu hœdi deceptus est: &
decipiebatur etiam tactus ejus. Solus auditus à
deceptione liber evasit. Unde & ait: *vox qui-
dem vox Jacob est, sed manus manus Esau.*
S. Bernardus t. 2. l. 84.

Misit ancillas suas. Prov. 9. 3. Alie
scientiæ dicuntur ancillæ fidei: quia omnes alie
scientiæ sunt sub intellectu humano; sed fides,
& ejus veritas, sunt supra omnem intellectum
humanum. Sanct. Vincentius Ferr. l. 3. in
Ostav. Epiph.

*Quomodo potest hic nobis carnem suam
dare?* Jo. 6. 53. Iesus non edidit modum,
non reddidit rationem; nè infirmaret fidem, quæ
rationibus non fulcitur: quæ si redduntur, fides
ipsa diminuitur, & demitur præmium. Non
queratur à Deo mortalibus modus operum di-
vinorum, nèque ratio factibilium. Simon Cass.
l. 11. c. 16.

Noli me tangere. Joan. 20. 17. Merito
carnem redivivam verbi prohibetur tangere mu-
lier carnaliter sapiens: plus quippe tribuens oculo,
quàm oraculo; id est, carnis sensui, quàm
verbo Dei. *Noli me tangere,* hoc est, dis-
velce huic seducibili sensui; innitere verbo, fidei
assvelce: fides nescia falli. S. Bernardus serm.
28. in Cant.

Tale quid fides est, ut aperiatur etiam sit, &
clarior eà, quæ ex demonstrationibus est, ratio-
ne; magisque, quàm illa, prævaleat. Adeo li-
quidem firma est; ut, etiamsi quavis alià impetu-
ta fuerit ratione; commoveri tamen nequeat. Si-
quidem, qui rationibus persuasus est, potest in-
duci rationibus, ut fluctuet.

Qui verò fide fuerit solidatus; auditum su-
um jam dudum, quasi quoddam circumductò mu-
rò, nè sermonibus perversis inficiatur, stu-
diosè munivit. S. Chrysost. l. 8. in cap. 4.
Rom.

Enervat fides rationes humanas, atque su-
pergreditur planum rationis judicium, intelligen-
tiæ humanæ aspectum: dubieratis tenebras fu-
gat; retrahit hominum mentes ab injustis, &
impijs querelis; adversus justitiam Dei, & mi-
sericordiam, ab insipientibus sæpe procedunt.

Simon Cass. l. 1. c. 25.

§. 5. Si

§. V.

Signa, & motiva credibilitatis.

Quomodo manifestum est, quod meliorem omnibus sub celo fidem nos Christiani credimus? Primum: quod non invenimus ab initio Sæculi gentem aliam inter omnes gentes, tot, ac tantis, temporibus impugnata; & tamen non deletam; præter hanc solam Christi fidem. Secundum: quod nullus rex Christianorum aliquibus barbaris Infidelibus traditus est in mortem; etiam tot nationibus, ac gentibus, adversus regnum bella gerentibus. Quin imò non solum regem non opprimere; sed nec imaginem suam de monetis, & numismatis, delere cum cruce voluerunt. Et hoc ipsum, quod in omni genere creditur Evangelium Christi, est testimonium infallibile, quod non sit alia fides verior sub celo. S. Athanasius Alexandr. Ep. lib. Quæst. q. 40.

Probata Christianorum vita majorem apud multos auctoritatem sibi vendicat, quam signa. Siquidem hæc apud impudentes, & malos homines, malam concitant opinionem: vita autem pura etiam ipsum diabolum majorem in modum obstruere poterit. S. Chrysostom. hom. 6. in 1. Corinth.

§. VI.

Fidei laudes, fructus &c.

Ex Veteri, & Novo.

Moyſes populum ducit per mare siccis tantum pedibus, Ex. 14. 22. non navibus, sed fide pelagus transit. S. Gregorius Niss. lib. de vita Moyſi.

Fiat tibi, sicut vis. Matth. 15. 28. Fides tua quidem majora, quam petis, poterat impetrare; verumtamen fiat, ut vis, hæc vox affinis est, quæ dictum est, fiat coelum. Omnia, quæcunque voluit, fecit. S. Chrysost. hom. 33. in Matth. Non dixit, sanetur filia tua; sed fiat, sicut vis. tu eam cura; esto medicus, tibi committio medicamentum, ut imponas ei; voluntas tua curet illam. Idem hom. 17. ex varijs in Matth.

Beati qui vident. Luc. 10. 23. Illud scire convenit, quia videre non significat actum oculorum. Multi enim Judæorum viderunt Christum divina operantem, corporali scilicet intuitu; nec tamen omnibus beatificatio convenit. Beatifici sunt ergo oculi nostri in hoc, quod fide vidimus. Verbum pro nobis hominem factum; imprimens nobis decorem sui nominis; ut nos sibi conformes faciat per sanctificationem, atque justitiam. Didacus Niss. D. 12. Pent.

Ita ad Patrem. Luc. 15. 18. Divinum Patrem, nescit viarum cursu querere: qui fide querens, mox sibi illum invenit esse præsentem. S. Chrysost. l. 3.

Ut omnes crederent per illum. Jo. 1. 7. Cur dixit, ut omnes crederent; non verò scirent, vel cognoscerent? quia peccatum intravit in Mun-

dum per immoderatum appetitum, sciendi bonum, & malum, in primis parentibus. Salus ergo debet intrare per mortificationem ipsius appetitus; captivando intellectum in obsequium fidei & præbendo assensum his, quæ non vident. Sylveira hic q. 34.

Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet. Jo. 11. 25. Unde est mors in anima? quia non est fides in ea. Unde est mors in corpore? quia ibi non est anima. Ergo animæ tuæ anima fides est. Sicut anima corporis, vita est corporis; ita fides animæ, vita est animæ. V. Beda hic.

Ex Patribus, & alijs.

Si non intellexisti, crede: intellectus enim merces est fidei. Ergo noli querere intelligere, ut credas; sed crede, ut intelligas: quoniam nisi credideris, non intelliges. S. Augustin. tr. 29. in Joan.

Cibus verus, & sanctus; & mundus, est recta fides, immaculata conscientia, & munda anima: quisquis sic pascitur, Christo convescitur; talis epulator conviva Dei est. Istæ sunt epulæ, quæ angelos pascunt; istæ sunt menſæ, quæ Martyres faciunt. Tertullianus ep. de cibis Judaic.

Quod est esca carni, hoc animæ est fides. S. Cyprianus de coena Domini.

Oculus, omnem illuminans conscientiam, & intelligentiam efficiens est fides. S. Cyrillus Jerol. Catech. 5.

Unicus DEI Filius, non in spatioſis domibus, auratisque laquearibus; sed in fide. Credentium requiescit. S. Gregorius Naz. hom. 2. in Nat. Dom.

Hæc victoria nostra, quæ vincit Mundum, fides nostra. Hæc est, quæ, velut quoddam æternitatis exemplar, præterita simul & præſentia, ac futura, sinu quodam vastissimò comprehendit: ut nihil ei prætereant, nihil pereat, præeat nihil. S. Bernardus l. 6.

Nihil est tam arduum, & tam durum, quod non aggrediatur propter Deum, qui verâ fide credit in Deum. S. Thomas Vill. Serm. in Octava Paschæ.

Nihil difficile est fidei, quæ tantum habet, quantum credit. Sanct. Zeno Ver. l. 3. de Abrah.

Tantæ vivacitatis est fides, ut mortis teporem, quò mens humana ad salubria moveri non permittitur, omnino amoveat: timoris etiam fortissimi, & amoris, motus incitat vel excitat. Unde similis est radio, & calori solari; cujus vigore reviviscunt plantæ, & herbæ, arbores, & cuncta virentia terræ. Similis est radici: nam vitæ radicis, vitæ totius arboris est; quæ, si areſcit, & moritur, tota vitæ arboris perit. Item similis est cordi omnia in corpore vivificant. S. Bernardinus l. 4. A. 1.

Triumphat anima per ardorem fidei contra omnia tentamenta. Unde Apoc. 19. 11. scriptum est: ecce equus albus; &, qui sedebat super eum, vocabatur Fidelis, & Verax. 1. Joan. 5. 4. hæc est victoria, qua vincit Mun-

Mundum, fides nostra. Hebr. 11. 33. Sancti per fidem vicerunt regna. Idem ibid. 2. 3.

Unusquisque tantum proficit, & fructificat, quantum credit. Victor Antioch. ad c. 5. Marci.

Tunc cuique nostrum quasi recens Christus occiditur, cum credit occisum. S. Bonavent. in c. 15. Lucae.

Radix bonorum fides; sine qua impossibile placere Deo. Ceterae virtutes ex ipsa, velut rami à radice, confurgunt. Simon Cass. l. 14. cap.

§. VII.

Fides requirit opera.

Figure, Symbola, & Similitudines.

Ex Veteri.

Suspendi itaq; in aures. Gen. 24. 47. Inter prima, quæ Isaac Rebecca dedit in pignus amoris, fuere monilia, armillæ, & in aures. In aures quidem fidei, armilla verò bonorum operum, sunt Symbolum. Primum, & pretiosissimum monile, quod nos Deus, verus animarum nostrarum sponsus, donat, fides est; quæ sine bonis operibus mortua est. Bessius Dom. Septuag.

Da mihi liberos, alioquin moriar. Gen. 30. 1. Fides Catholica est Rachel pulchra, & clara sine errore; quæ dicit viro, scilicet vero Fideli, *da mihi &c.* Quid proderit, fratres mei, si fidem dicat, se quis habere? S. Vincentius Ferr. l. 2. D. 3. Adv.

Igneæ columna. Ex. 14. in terram Israël promissam non induxit; sed armis expugnauerunt. Ità fides duxit de Ægypto, & per desertum Mundi dirigit: opus tamen, ad introeundum cælum, illud expugnare. Stella in c. 2. Luc.

Collum tuum sicut monilia. Cant. 1. 9. Fidelis anima scilicet est, & debet esse ex bonis operibus, tanquam ex margaritis ornata. Simon. Cass. l. 8. c. 40.

Fulcite me floribus, stipate me malis. Cant. 2. 5. S. Bernardus, V. Bada, & alij Patres, per flores fidem; per poma, bona opera intelligunt: nam sicut post flores nascuntur fructus; Sic post fidem, nē sit mortua, sequi debent opera. de Ponte hic.

Ascendam in palmam, & apprehendam fructus ejus. Cant. 7. 8. Arduum sane arbo-rem tam proceram ascendere; sed dederis plenum, illā insensā, nec fructus ejus legere, nec nōsse. Plerique itā palmam conscendunt, ut Zachæus Sycomorum Luc. 19. 4. non ut sequeretur, nec ut audiret; sed solum, ut videret Jesum. Verum Dominus, qui non amat spectatores, sed sectatores sui, mox ait: Zachæe festinans descende q. d. ascendisti palmam; sed fructus non colligis. Non sat est, me videre; excipere nō debes domi tuæ, debes furta quadruplum restituere. Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi: & fructus ejus dulcis gutturi meo. Cant. 2. 3. Olival. 10. Strom.

Dabo tibi poculum ex vino conditum. Cant. 8. 2. Est vinum optimum, quod est fides perfecta. -- Vinum conditum, fides bonis virtutum operibus condita. S. Bernardus l. de Pass. c. 45.

Ponetur in ea murus, & anemurale. Il. 26. 2. Murus bonorum operum; & anemurale rectæ fidei: ut duplici septa sit munimentō. Non enim sufficit, murum habere fidei, nisi ipsa fides, bonis operibus confirmetur. S. Hieronymus hic.

Ex Novo.

Et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Matth. 22. 11. S. Gregorius: non habentem vestem nuptialem explicat fidem non habentem opera charitatis.

Simile est regnum cælorum decem virginibus. Matth. 25. 1. Qui recte credunt, & iuste vivunt, assimilantur quinque prudentibus: qui autem profitentur quidem fidem Jesu, non autem preparant se bonis operibus ad salutem; reliquis quinque virginibus fatuis. S. Gregorius hom. 22. in Evangelia. Virgines sunt quivis Fideles: prudentes illi, qui habent fidem cura operibus misericordiae: fatuæ, qui solum fidem habent sine operibus. Itā Origenes, S. Hilarius, aquid Cornelium hic. Non in hoc confidas, quod solum lampadem habes; sed custodi illam credentem. Non in hoc solum confidas, quod credis; sed fidem ardentem conserva: ut luceat lux tua coram hominibus per bona opera. S. Cyrillus Jerof. Catech. 15.

Exierunt obviam sponsi, & sponsa. id. Per hoc, quod Virgines dicuntur accepisse lampades suas, insinuat, quod cuncti fideles, cum ad iudicium venerint, secum ferent fidem, & opera sua, quæ nomine lampadum suarum exprimentur: *opera enim illorum sequuntur illos.* Apoc. 14. 13. Et licet multorum mala sint opera, vix tamen invenitur Christianus aliquis ita perversus, quin habeat aliqua opera ex suo genere bona; licet non sint meritoria: præsertim cum ipse interior actus fidei bonus sit. In die autem iudicii obviant Christo sponso, & Ecclesie triumphanti, cum ipso de cælo venient, quæ est Sponsa Christi; vel Sponsæ Christi singulari, quæ est Virgo beatissima. Dionysius Cardinal. hic.

Accepit eum in ulnas suas. Luc. 2. 23. Ad Salvationem nostram non sufficit videre Christum per fidem; sed ipsum recipere oportet in manibus per bona opera. S. Vincent. Ferr. serm. de Purif. B. V.

Date annulum. Luc. 15. 22. Glossa S. Ambrosij: id est signaculum fidei, quod signatur promissa in cordibus Fidelium: *dat in manum,* id est, in operatione; ut per opera fides clarescat, & per fidem opera confirmetur. S. Bonaventura hic. Annulus in manu, fides est cum operibus. Nec decet conversum peccatorem, cui gratis est indultum à pigritia detineri, magis autem operari ardentius, quod sceleratius se facda- vit. Simon Cass. l. 6. c. 16. *Date et annulum &c.* id est, docete eum habere fidem in opere:

opere : fides enim per se non sufficit. Hugo Carenfis hic. Mortis signum habebatur, si annulus è digitis prolapsus esset. Novarius Electa Sacra. *Fides sine operibus mortua est.*

Credidit homo sermone, quem dixit JESUS, & ibat. Joan. 4. 50. Nota: quod prius dicitur, *credidit*, & postea, *ibat*: quia prius est corde credere, post ire opere. Sic ubi de Eunuchio ajunt Acta 8. 37. *credo Filium Dei esse JESUM Christum*, mox subditur vers. 39. *Eunuchus autem ibat per viam suam gaudens.* Sylveira hic.

Ex Patribus, & aliis.

Sicut se habet esca ad corpus, ita recta vita ad fidem. Et sicut carnis nostrae natura sine alimentis durare non potest; ita neque fides sine bonis operibus. S. Chrysost. t. 6. l. de Verb. Apost.

Sicut corporis hujus vitam ex motu suo cognoscimus; ita & fidei vitam ex operibus. Sanctus Bernardus sect. 2. de Resurr. Dom.

Sicut, qui in fluvium incidit, si nec brachia movet, nec manus, nec crura; statim abripitur, & in profundum cadit: sic qui, sola fide nixus, virtutis opera reliquerit, in barathri gurgitem mergetur: qui autem manus, pedesque, illisque remorum loco, usus fuerit; & fidei conjunxerit opera charitatis; incolumis portum aeternae salutis consequetur. Dixit opera bona. *Habens fidem, & bonam conscientiam: quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt.* 1. Tim. 1. 19.

Fides tacita. Lem: *Sola Fides est vera fides.* Vel. *Nil juvat aspectus. Vis scire è homo, quoniam fides sine operibus mortua est.* Jacobi 2. 20. Hesius.

Testudo. Lem: *Muta fides nisi mora.*

Quid otiosam predicans fidem jactas?

Digitò quid illam nil agente demonstras,

Numerisque cunctis, nutibusque, distinctam?

Et absolutam venalitas? Fides pro se

Aliquando causam dicat, & suo tandem

Opere ipsa contestetur se esse talem.

Talem esse, nisi se dicat ipsa, non credam.

Idem.

Polyanth. Sacr. Tom. I.

§. VIII.

Super hac materia testimonia.

Ex Veteri, & Novo.

ET crediderunt viri Ninivite in Deum, & predicaverunt jejunium. Jonæ 3. 5. Non dixit: & crediderunt imminens excidium; sed *crediderunt in DEUM*, qui solum ijs innotescens, eos impulit in dura, & aspera, opera. Baeza t. 2. l. 6. cap. 5. §. 35.

Discedite in ignem aeternum. Matth. 25. 41. Nec increpat, quia in eum non crediderunt; sed quia bona opera non fecerunt. Sanctus Augustinus l. de mendacio cap. 15.

Exclamans pater pueri cum lacrymis agebat: credo Domine! adjuva incredulitatem meam. Marci 9. 23. Nonne dictum est: omnia possibilia sunt credenti? an lacrymanti? Percepit prudens homo, fidei potestatem mirabilem esse; sed de conjunctis lacrymis, & operibus. Baeza t. 2. l. 7. §. 7.

Qui crediderit. Marci 16. 16. Multi in hoc verbo damnabiliter erraverunt, solum fidei, & ablutionem baptismi, credentes sufficere ad salutem. Et in domibus accedat, atque negligentia, hospitari sunt: dicentes, ex hac sententia pro salute nihil aliud oportere: cum Christus post ista duo, credere, & baptizari, sine interpolatione verborum, dixerit, *salvus eris.* Sed non adverterunt Spiritus Sancti per Jacobum expressam sententiam: *fides sine operibus.* Simon Cassi. l. 14.

Exibant demonia clamantia. Luc. 4. 41. Dæmonia vera dicebant; sed in omnibus reprobi erant. Heu multorum Christianorum miseranda conditio! qui similes dæmoniis facti sunt: CHRISTUM confidentes, & vitam odientes; sed utinam non peiores! Nam dæmones credunt, & contremiscunt; perverfi verò saepe credunt, & non verentur. Simon Cassi. l. 5. c. 10.

Fides tua te salvam fecit. Luc. 7. 50. Quis delicatam peccatricem in sui laniam coget? sane fides divina, quæ in Deum credimus. Baeza t. 2. l. 6. c. 5. §. 29.

Quid faciendo vitam aeternam possidebo? Luc. 10. 25. Non dixit, quid credendo. Hinc 2. Petri 1. 10. *Satagite, ut per bona opera certam vocationem, & electionem vestram faciatis.* Substantia sine accidentibus perit; ita fides sine operibus. Aqua frigore corrumpitur, calore absumitur. Stella hic.

Cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, Rom. 1. 21. veritatem Dei in injustitia detinent. vers. 18. Non tollunt omnem veritatem: credunt esse Deum, immortalem &c. Sed practice, colere Deum verâ pietate, non credunt, non id agunt.

Fff f

Sed

Sed quia illis facilius videtur credere Deum, quam colere; ideo, dimidiam veritatis partem retinent, reliquam captivant. Drexelius David Rex cap. 15.

Impleat (Dominus) omnem voluntatem bonitatis, & opus fidei in virtute. 2. Thess. 1. 11. Quis non videat, Apostolum hic præter fidem, opus fidei requirere? Ergo dicit, quod fides nos iustificet, non sola (ut Lutherus addidit) quod absit, ut sentiret vas electionis, ait S. Augustinus lib. de gratia, & lib. arbit. c. 7. Sed sicut dicimus: hæc arbor ma aluit, scilicet cum pomis, & fructibus suis, sic medicus me sanavit, scilicet per pharmaca, diætam, exercitia à se præscripta, quibus sanatus sum. Cornelius in ep. ad Rom. Canone 3. Vide Rom. 12. 13. c. 14. v. ultimo.

Ex Patribus.

Credere se in Christum quomodo dicit, qui non facit, quod Christus facere præcepit? aut quomodo perveniet ad præmium fidei, qui fidem non vult servare mandati? S. Cyprianus lib. de unit. Eccl.

Qui esse cupimus Christiani, debemus, quod Christus fecit, imitari. Tunc respondet ad fidem Christiani nominis sectatio veritatis; & credendi præmium datur; si, quod creditur, & geratur. S. Cyprianus l. de discipl. & habitu virg.

Fides semper in præcinctu castrorum spirituum obstantem adversariū coram impetit. Advocat deinde juxta latus suum exercitū bonorū operum. Preparat deinde & prudentia coneuum suum; confortat quoque fortitudo brachium suum. Justitia vallum facit, & muros subvertit. Temperantia ad dedicationem turmas congregantium cogit. Ordinantur acies virtutum; & præparantur in clypeis, & lanceis, adversus castra vitiorum. De castris virtutum ejicitur virtus, quæ præter ordinem vagatur: perdit enim virtutis nomen, quæ egreditur ordinem. Virtus igitur non est, si ordinata non est. Petrus Cellensis de panib. c. 13.

§. IX.

Fides cum amore.

Figura, & Symbola.

Gemmula carbunculi in ornamento auri. Eccli. 32. 7. Fides similis est carbunculo, cujus fulgor nec nocte vincitur, ornamentum aureum charitas, gemma carbunculi fides. Carbunculus ponitur in auro, cum fides per charitatem operatur. Geminiani Similitud. l. 2. c. 12.

Socrus Petri. Matth. 8. 14. Hæc mulier fides est, quæ cum Simone per dilectionem societatem fecit: etenim dilectio filia est fidei; & fides illa salvat, quæ per dilectionem operatur. Simon Cass. l. c. 9.

Lucerna ardentes in manibus. Luc. 12. 35. Adsit nobis lucerna, id est, fides, sed ardens charitatis. Hæc enim quid cavendum, & agendum

sit, ostendit. Ità Sanct. Augustinus s. 39. de Verb. Dom. apud Cornelium hic.

Colligite - fragmenta.

Joan. 6. 14. Cum ex quinque panibus, & duobus piscibus, quinque millia hominum Dominus saturasset, fragmenta panum, non piscium reliquæ, superfuere. Per panes intelliguntur dogmata, & mysteria fidei, solidus scilicet cibus: per pisces verò, qui quasi condimenta sunt panis, præcepta charitatis. Dogmatibus ergo saturamur quidem; sed superiunt adhuc, quæ hic plenè percipere nequimus. At ijs, quæ de charitate præcipiuntur, nunquam saturari possumus, nedum ut queant superesse. Nunquam enim tantum quis amat, quantum illi est amandum. Non decuit ergo, ut pisces superessent; quos omnes comedere jubemur, cum præcipitur, ut ex toto corde, totâ mente, totâ animâ, omnibus viribus, diligamus Deum. At panum esus integer, hoc est, dogmatum curiosior investigatio, etiam prohibetur. Ilidorus Clarius l. 1. or. 47.

Si quis sit, veniat ad me. Joan. 7. 37. Nemo excipitur; sed cuilibet sitienti spirituale bonum monstrat fons, monstratur ire ad fontem. Dicendo, *veniat*, voluntarium ire significat. *& bibat.* Non sufficit ire ad fontem; sed oportet bibere: non sufficit venire ad JESUM fide; sed oportet incorporare sibi JESUM haustu amoris. Cajetanus hic.

Aurum ignitum. Apoc. 3. 18. Hoc aurum, nempe fidei, debet esse ignitum per charitatem, probatum per tribulationem. Et hoc aurum emittit pretiò desiderij, & bonorum operum exercitiū. Richardus à S. Laur. l. 11. de laud. MARIE.

Fides assimilatur amygdalo: quia omnibus arboribus prior se floribus vestit. Sic fides debet in corde hominis ante omnes virtutes florere. Nam fides est dispositio ad charitatem, & alias virtutes. Unde, sicut flos est dispositio ad fructum, ita actus fidei ad actus charitatis, & aliarum virtutum. Joannes Geminiani similitud. l. 2. c. 24.

Ala. Lem: *Non sufficit una. Fides sine operibus mortua.* Jacobi 2. 20. Picinelli.

Genius ludens testudine. Lem: *Amor fidem facit eloquentem. Fides charitatem operatur.* Gal. 5. 6.

Fides amore destituta, sit muta; Fides amore provocata, sit grata Deo, atque celo; quemq. terra miretur.

Negotiosum lata prodit in cantum; Nec plus amoris, quam laboris assumit. Laboriosam diligis fidem? casti Amoris unò sac regatur impulsu.

Hefius.

Genius

Genius intendens arcum sine sagittâ. Lem: *Sine amore fides nil proficit. Si habuerim omnem fidem - charitatem autem non habuerim, nihil sum.* 1. Cor. 13. 2.

*Frustrâ tenditur arcus, incitato
Frustrâ tensa Fides laborat arcu;
Si non ulla super tibi sagitta est;
Quâ cælum ferias, Deumq; vincas.
Arcus est animus, Fidesq; nervus,
Telum rectus amor. Fidem remitte,
Vel summam jaculator adde telum.*

Idem.

§. X.

Prædicta confirmantur

Ex Novo.

Non potuisti unâ horâ vigilare? Marci 14. 37. Si Deus non dedisset potentiam, negligentiam non increpâisset. Multam potestatem accepimus, si credentes in CHRISTO DEI filij facti sumus. Quare igitur cum CHRISTO non vigilat Petrus? quare cum Christo non vigilat Christianus? Huic interrogationi nulla vera responsio dabitur, si suffugium exultationis inquiratur. Certum est, Deum nobis dedisse omnem sufficientiam ad virtutis actus, quos exigit. Sed quod non vigilamus, diminutio est fidei, & defectus amoris: nam *charitas omnia sustinet.* 1. Cor. 13. 7. quâ deficiente, defecere virtutum exacti, & debiti actus. Simon Cass. l. 13. c. 13.

Fides tua te salvam fecit. Luc. 7. 50. Non dicit absolute fides, nè videatur salutem tribuere uni fidei; sed *fides tua*: id est, fides sic operans per dilectionem, sic cor immutans debita poenitentia ad imbres usque lacrymarum. Fides tua, talis, ac tanta, ô Magdalena, te salvam fecit. Diez Fides.

Omnis, qui credit in eum. Joan. 3. 16. Significanter dicitur *in eum*: ad differentiam credentium ipsum, sed non in ipsum. Qui enim credunt, & factis negant; credunt quidem ipsum, sed non in ipsum. Qui autem fide, quâ per dilectionem operatur, credunt; ita credunt, quod credendo tendunt in ipsum. Cajetan hic. Aliud est credere illi, aliud credere illum, aliud credere in illum. Credere illi, est credere, vera esse, quâ loquitur. Credere illum; credere, quod ipse sit Deus. Credere in illum, est diligere illum. Credere, vera esse, quâ loquitur; multi, & mali, possunt: credunt enim esse vera, & nolunt ea facere; quia ad operandum pigri sunt. Credere autem, ipsum esse Deum, hoc & dæmones potuerunt. Credere verò in Deum, soli novère, qui diligunt Deum; qui non solo nomine sunt Christiani, sed & factis, & vitâ. V. Beda in c. 1. ep. Sancti Jacobi.

Polyanth. Sacr. Tom. I.

Novi opera tua, & fidem, & charitatem Apoc. 2. 19. Nescit utramque, fidem, ut principium salutis; charitatem, quâ fides vivificatur. Sylveira hic.

Ex Patribus.

Fide titubante, charitas etiam languescit: nam si à fide quisquam ceciderit, à charitate etiam necesse est, cadat: non enim potest diligere, quod esse non credit. S. Augustinus l. 1. de doctr. Christi. c. 37.

Charitas robor fidei, fides fortitudo est charitatis. Et tunc verum nomen, ac verus est fructus ambarum, cum insolubilis utriusque manet connexio. Sancti. Leo l. 7. de Quadrag.

Quod si quis amore in Deum accendatur; non sustinet postea ad corporales res oculos intendere; sed alios oculos possidens, oculos, inquam, fidei: illa speculatur semper, & ad illa habet mentem intentam. Sancti. Chrysost. hom. 28. in Gen.

Sicut corporis hujus vitam ex motu suo dignoscimus; ita & fidei vitam ex operibus bonis. Itaque vita quidem Corporis est anima, per quam movetur, & sentit; vita verò fidei charitas est, quâ per illam operatur. S. Bernardus l. 2. in die Paschæ.

Fides fervore charitatis animatur ad vitam. Pigra planè, ubi discrimen impendit, si non confessionis sibi vendicent libertatem beneficiò dilectionis. Gilbertus l. 13. in Cant.

Quemadmodum nutrimentum ignis, oleum, & ligna, sunt; ita amoris argumentum clara est cognitio veritatis. Impellitur affectus veritate, quâ cognitivæ virtutis inhabitat sedem. Sancti. Laurentius Just. de triumph. ag. cap. 13.

Prius venit in carnem, miracula edidit, & Divinitatis opera præmonstravit insignia: deinde Paracletum misit; quatenus ascendendi ad dilectionem jure servatò, antè erudiretur ad fidem, demum intelligendo, qui deberet meritò diligere, amoris ureretur incendiò. Idem l. de vita solit. c. 17.

§. XI.

Fides cum spe.

Sanguis fidei est spes, in qua continetur, quemadmodum fides ab anima. Cum autem spes expiraverit, perinde ac si sanguis effluerit, vitalis fidei facultas dissolvitur. Clemens Alex. l. 1. pæd. c. 6.

Fides spei substantia est. S. Zeno Veron. l. de fide, spe, & char.

Corpus, quibus se promovet, habet tria, scilicet caput, manus, & pedes. Caput notat divinam charitatem: Sicut enim in capite sunt omnes quinque sensus; sic in divina charitate dulciter sapit animæ, quidquid dicitur, & auditur, & videtur, de Deo. Manus animæ sunt fides: sicut enim in manu plures sunt digiti; Sic sunt in fide

Fff f 2

multi

multi articuli, quamvis sit una fides. Pedes animæ spes; per hanc enim anima procedit ad DEUM. Revel. Sanct. Briggæ l. 4. c. 115. V. C.

Genius ante fores oclusas canens fidibus. Lem: *Ex fide vivit.* Rom. 1. 17. *Credere oportet ascendentem ad DEUM, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Hebr. 11. 6.

§. XII.

Fides gaudet, & crescit adversis.

Minimum est omnibus seminibus. Math. 13. 31. Sicut granum sinapis primâ fronte speciei sui est parvum, vile, despectum; non sapore præstans, non odorem circumferens, non indicans suavitatem; at ubi teri coeperit, statim odorem suum acrimoniam exhibet, cibum flammæ saporis exhalat, & tantò fervoris calore succenditur; ut mirum sit, in tam frivolis granis tantum ignem fuisse conclusum. Ita & fides Christiana primâ fronte videtur esse parva, vilis, ac tenuis; non potentiam suam ostendens, non superbiam præferens, non gratiam subministrans; at ubi diversis tentationibus teri coeperit, statim vigorem suum prodit, acrimoniam indicat, calorem Dominicæ credulitatis aspirat; & tantò Divinæ ignis ardore jactatur, ut & ipsa ferveat, & participantem sibi ardere compellat. Sanctus Ambrosius f. de grano sinapis.

Fides grano sinapis comparatur; quod quanto magis atteritur, tantò magis ejus fortitudo sentitur. Sanct. Thomas in ep. 1. Cor. Lect. 1.

Nunquid pro pise &c. Luc. 11. 11. Piscis bonus, pia est fides. Vivit inter fluctus; nec frangitur, nec solvitur fluctibus. Sanctus Augustinus f. 29. de Verb. Dom.

Quia traditam nobis Divinitatis disciplinam pax longa corruperat; jacentem fidem, & pene dixerim dormientem, censura cœlestis erexit. Sanctus Cyprianus l. de lapsis.

Citò fides inexercitata languescit, & crebris otiosa tentatur incommodis. Sanct. Ambrosius in Psalm. 118.

Fides altius attractæ generosius sonant. Lem: *Via ipsa tortura fidem facit animosam.* *Exultabitis modicum nunc, si oportet contristari in variis tentationibus; ut probatio vestra fidei inveniat in laudem, & gloriam, & honorem, in revelatione Jesu Christi.* 1. Petri 1. 6. 7.

Fides vel ipsis excitata tormentis, Magis alta, magis est clara, quò magis tensa,

Quò tortura magis est. Muta languet, & nulli

Audita serpit, siqua ferre torquentem Fides recusat.

Hefius.

Vide tit: Ecclesia. Persecutiones.

§. XIII.

Fidei tepida, & defectuosa, damna.

Ipse vero dormiebat. Math. 8. 24. Periclitatur navigium in stagno, & dormiebat IESUS. Navigamus in hac vita, quasi per quoddam stagnum; & ventus est, & procellæ, non desunt tentationum. Unde hoc fit? nisi quia dormit in te IESUS. Si non in te dormiret, tranquillitatem haberet intrinsecus. Quid est autem, quod in te dicitur dormire IESUS? nisi quia fides tua, quæ est de IESU, sopita est in corde tuo. S. Augustinus f. 221. de temp. Navis tua, cor tuum; IESUS in navi, fides in corde. Si meministi, fidei tuæ, non fluctuat cor tuum: Si oblitus es fidem tuam, dormit CHRISTUS; observa naufragium. Idem Conc. 1. de prima parte Psalmi. 34.

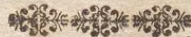
Utinam frigidus esses, aut calidus &c. Apoc. 3. 15. Utinam, aut calorem, aut fidem haberes bonorum Christianorum; aut certe frigus, & ignorantiam paganorum. Aut enim fides calida te Deo insinuaret; aut certe ad præsens adhuc legis ignorantia aliquatenus excusaret. Nunc autem, quia Christum jam agnovisti; & negligis, quem agnovisti; qui susceptus es quasi intra os Dei per fidei agnitionem, proiciaris per teporem. Salvianus de Provid. Dei l. 4.

Fidei nostræ prævaricatores sumus; simulata, ficta, fucata, videntur esse, quæ dicimus. Nihil prodest, verbis præferre virtutem, factis destruere veritatem. Sanct. Cyprianus l. de mortalit.

Sicut in corpore quinque Corporis sensus sunt; ita in anima sunt quinque sensus spirituales. Visus est fides; auditus obedientia; gustus amor; olfactus spes; tactus patientia. Anima in peccato jacentis hos omnes sensus ligatos habet: ita enim credit, ac si non, crederet; ita sperat, ac si non speraret, absque obedientia, patientia, & amore. S. Bernardus f. de quinque sensib. Apud Diez Conc. 1. in Comm. Virg. Non sunt omnia verba S. Bernardi.

Christianus malus, dum secundum Evangelij doctrinam non vivit, etiam ipsam fidem, quam verbò colit, obortâ tentatione facile perdit.

S. Isidorus l. 2. c. 1.

TITULUS VII. FIDUCIA IN DEUM.

§. I.

Sui secura dormit.

Terram, in qua dormis, tibi dabo. Gen. 28. 13. Quis? ut urbem occupet, non excubet? & tamen regni Jacob, & rerum potitur quiescendo. Quod si eam possidet terram, in qua obdormit; quam nos felicitus dominatum nostrae carnis, quae terra est, inibimus; si non illi excubemus anxij, sed generose indormiamus, ad quem somnum nos Christus, & avium garricu, & mollitudine liliorum, provocavit. Quis autem in lilio non cubet? aut inier luscinas non sopiatur? Pl. 54. 23. *Facta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* Fallimur, si tunc caelo spes nostras committimus, cum ros ex eo defluit. Tunc te pendere in DEO volo; cum te ab eo desertum, spretumque, putaris. Ibi Jacob indormit, ubi non hortus, non gramen, non thorus, erat. Saxum solum praesto erat in cervicali, & dormit. Oliva l. 1. Strom. hic. Tangitur hic fructus vitae contemplativae. Terra enim haec, patria coelestis est, in qua erit perfecta quies. Unde in hac terra debet caput nostrum, id est, mens, tanquam in pulvinari, quiescere; ut quieta sit a terrenorum cura. Hanc dabit nobis DEUS, si in ea per contemplationem, & desiderium, conversamur. Joannes Geminiani lib. similitud. cap. 8.

Dilasaberis ad occidentem, & orientem &c. Gen. 28. 14. Hoc audit Jacob, non cum fratrem supplantat, aut parentem fallit; sed, cum in soporem resolutus, DEUM videt innixum scae. Id. ib. Sensus est, quasi ideo donet, quia dormit, quia nullam temporalium curam gerit. S. Chrysost. hom. 54. in Gen.

Putabam, nos ligare manipulos &c. Gen. 37. 7. Obvenere tum manipuli inclinati, & obsequentes stellae, Josepho adolescenti, sed dormienti. Oliva l. 1. Strom. ibidem.

Vidi somnium; & videbatur mihi quasi submericicus panis ex hordeo volvi &c. Judic. 7. 13. Quod se, suaeque, magis DEO, caeloque, commiserit Dux, eo majorem de hoste referet victoriam. Oliva lib. 1. Strom. ibid.

Factum est igitur in nocte illa. 4. Reg. 19. 35. Caesa Assyriorum in tenebris castra, quo tempore Israelitae quiescebant. Tum potissimum pro rege pugnaverunt Coelites, cum Ezechias non tam in suo strato, quam in DEO suo, recumbebat. Quod si arcus somno, melius, quam pugna, servantur; quid de Ecclesia fiet? quam seu in Eva, seu in navi, adumbratam putemus; fateamur necesse est, & in fluctibus a dormiente Salvatore vindictam, & a paradiso a dormiente Adam enatam. Id. ib.

In pace in idipsum dormiam, & requiescam. Pl. 4. 9. An ideo aucta res Davidis

dormientis? imò multum amplificata. Revivuit, non languit, in sopore ipse; nam subjicit: *quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.* Quis non DEO votum dicat militandi, cujus stipendia mereri licet quiescendo? Bene de DEO meritis es, si diu dormisti. Id. ib.

Non contristabit justum. &c. Prov. 12. 21. Quia scit, se, suaeque, esse DEO curae. Quare in paterna ejus cura suaviter requiescit. Cornelius hic.

Ego dormio, & cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulsantis. Cant. 5. 2. Ubi fortissimi Israel Salomoni adstant? in arce? an in tentorio? aut throno suo? Audio Cant. 3. 7. *en lectulum Salomonis* &c. gladij pullulant e plumis. Docemus; tutiores nos nunquam fore, quam in quiete dormientis in DEO animi. Munitor thorus est Salomonis, quam turris David: in hac arma defensiva, clypei; ibi offensiva, & defensiva. Oliva l. 1. Strom. ante citatus.

Ipse vero dormiebat. Matth. 8. 24. Exprimatur securitas potestatis; quod omnibus timetibus solus intrepidus quiescebat. S. Ambrosius in c. 8. Lucae.

Genius quasi fessus, & sopore lassus, incubat anchorae. Lem, *fuat fessis.* Habebis fiduciam proposita tibi spe, & defessus securus dormies. Job. 11. 18.

§. II.

Fiducia in DEUM vincit omnia ardua.

In te eripiar a tentatione, & in DEO meo transgrediar murum. Pl. 17. 30. Ignavos, & pusillanimes, lapis magnus, & nonnunquam parvus a DEI itinere revocat. Baradius D. Paschatis.

Justus, quasi leo, confidens absq. terrore erit. Prov. 28. 1. Aptè justus comparatur leoni; quia leo, ut dicitur Prov. 30. 30. *fortissimus bestiarum, ad nullius pavent occisum.* Plinius l. 8. cap. 36. invalidissimum urso caput, quod leoni fortissimum. Sic justus omne robur habet in capite, id est, mente, voluntate generosa, & amore DEI armata. Vidimus leonem, in quem immissi canes venatici, & molossi; cum unus eum fronte apprehenderet, alij auribus, alij cauda, alij dorso, alij pedore, immotum persistere: ac cum jam planè canibus circumdatus esset, singulos pedibus complecti; ac omnes ex ordine, a primo ad ultimum, singillatim discerpere; eà facilitate, & quiete, quae chartam laceramus. Cornelius hic.

Dixeris monti huic &c. Matth. 17. 16. Mysticè mons, est gravis tentatio, ut docet S. Hieronymus; quae maxime vincitur fide, & spe; puta orando, sibi diffidendo, & fidendo DEO

Fff 3

DEO. Unde S. Franciscus molestā tentatione Spiritūs pulsatus, intendens orationi eum lacrymis, audit e celo vocem: Franciscus! si habueris fidem ut granum sinapis, & dixeris monti, ut transeat, transibit. Querit ille: Domine, qualis hic mons? cui responsum: mons est tentatio. Franciscus cum lacrymis: fit mihi Domine, sicut dixisti; & statim, sublata omni tentatione, quievit. Wading. in Ann. Minor. 1218. n. 2. Cornelius hic

Omnia possum in eo, qui me confortat. Philipp. 4. 13. Quanta fiducia vox! omnia possibilia sunt innitenti super eum, qui omnia potest. Nihil omnipotentiam Verbi clariorem reddit; quam quod omnipotentes facit omnes, qui sperant in eo. S. Bernardus f. 25. Apud Sylv. Addit. in Evang. Matth. 9. q. 7.

Vide tit. Difficultates. Magnanimitas. Spes.

§. III.

Fiducia in DEum non est vacua.

Omnis locum, quem calcaverit pes vester, vester erit. Deut. 11. 24. Magna fides magna meretur; & quatenus in bonis Domini fiducia pedem potrexeris, eatenus possidebis. S. Bernardus f. 32. in Cant.

Que non quasiuit muliebrem cultum. Esth. 2. 15. Actum est de Esther: nam puellæ reliquæ, quibuscum de occupando regis corde certatum est, pigmenta, & ornamenta petiere; se principi gratiosas fore ornatu confisæ: quidquid postulassent ad ornatum perticiens, accipiebant. Et tamen pigmentatæ rejectæ sunt; delecta verò præ cæteris Esther, ipsa gratior negligentia. Ergo, si placere Regi vis, noli esse sollicitus de fucis tuis. Si Esther fortunam suam arbitrio Eunuchi excolendam tradit; tu Pastori tuo tincturam velleris tui non committes? Oliva l. 5. Strom. hic.

Sola spes apud te miserationis obtinet locum; nec oleum misericordiæ, nisi in vase fiduciæ ponis. S. Bern. f. 3. in annunt. B. V.

§. IV.

Fiducia in DEum roboratur potentia DEI.

Nunquid DEO quidquam est difficile? Gen. 18. 14. Nunquid manus Domini invalida est? Num. 11. 23. Scio, quia omnia potes. Job. 42. 2. Domine DEus vir-rutum, quis similis tibi? Pl. 88. 9. Nunquid abbreviata, & parvula facta est manus mea? Il. 50. 2.

Unde illos quis poterit saturare panibus? Marci 8. 4. Quid ad illa verba Christi unde ememus panes? Joan. 6. 5. respondere debuerunt Apostoli? Hoc sanè: Domine, jam semel majorem turbam quinque panibus, & duobus piscibus, satiasti; nihil tibi difficile: qui majorem pavit, pascere potest & minorem. At illi nullum de præterita saturatione verbum faciunt; sed rei difficultatem opponunt: unde illos &c. In suam impotentiam, ac penuriam, conjicie-

bant oculos; non autem in Magistri potentiam. Ideò difficillimum, imò impossibile, illis videbatur, tantæ turbae panes suppetere. Si Christi potentiam considerassent, facillimum id esse existimassent. A vestrâ penuria oculos avertite; in opulentia, potentiaque Magistri figite. Pl. 144. 15. *Oculus omnium in te speravit Domine.* Baradiust. 2. l. 16. c. 17. hic. D. 6. Pent.

Si ergo vos - nollis bona data dare filiis vestris. Luc. 11. 13. quanto magis Pater vester. Quare non vis accedere? amare; plus omnibus potest. Et vult, & potest. Quid prohibet? nihil. S. Chrysost. in Act. hom. 36.

Confidite in potentia Domini JESU Christi; cujus clementia immensurabilis est, cujus potestas ineffabilis, cujus gratia semper, & in æternum, desiderabilis: quia nunquam derelinquet vos; sed in omnibus ubique vobis aderit. S. Martialis Ep. Lemovic. epist. ad Tolosanos c. 25.

§. V.

Fiducia in DEum exempla.

Que prævaluerunt nimis. Gen. 7. 19. Nota hic constantiam spei in Noe, & patientiam. Relinquere coactus domum, amicos, & omnia, imò eorum interitum videre: quasi in carcere, fetore animalium clausus: videbat tantam iram DEI: nesciebat, quamdiu diluvium duraturum: cruciabat eum interitus tot hominum, & animalium: laborabat, ut suos in spero roboraret, & consolaretur. Vide Hebr. 11. 7. Eccl. 44. 17. Cornelius hic.

Et ecce vir luctabatur cum eo usque mane. Gen. 32. 24. Quam ob rem luctatur Angelus cum Jacob; illum si lucia roborat, qui fratrem metuerat. Quapropter etiam illi victoriam concessit, dicens: nonne me solum viciisti, & hominem timuisti? B. Theodoretus q. 91. Si quæras: quare DEUS sic luctabatur, quod luctantem superare nollet? ad hoc est ratio: ad monstrandam scilicet efficaciam foris, & fiducialis orationis. S. Thomas cap. 32. in Genes.

Dominus illuminatio mea, & salus mea; quem timebo? &c. Pl. 26. 1. Quanta fiducia in eo, qui novit dicere: Dominus illuminatio mea &c. Protegitur Imperator scutatis, & non timet; protegitur mortalis à mortali; & securus est: protegitur mortalis à immortali; & timebit? S. trepidabit? S. Augullinus hic.

Audiens autem JESUS miratus est. Matth. 8. 10. Quis actus ille magnus fuit virtutis, ex quo tantum applausum sibi concilevit Centurio? Ecce hoc unicum: tantum confidit Christi potentia; ut crederet, etiam distantem servo sanitatem redditurum, si vel verbum in salutem ejus enuntiaret. *Tantum dico verbo.* Segneri. f. 2. die Jovis post Ciner.

Surgam, & ibo ad patrem meum. Luc. 15. 18. Quâ spe? quâ fiducia? quâ confidentia? illâ, quâ pater est. Ego perdidici, quod erat filij; ille, quod patris est, non amisit. Apud patrem

patrem non intercedit extraneus: intus est in patris pectore ipse, qui intervenit, & exorat, affectus. S. Chrysologus f. 2.

Præbet apud Dominum nobis hominibus peccatoribus fiduciam DEUS - homo. Est nobis spes magna poenitentibus: quia advocatus noster factus est noster Judex; qui non vult mortem peccatoris. S. Eligius hom. 8. in Coena Domini.

§. VI.

Diffidentia DEO displicet.

Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira DEI ascendit super eos. Pl. 77. 31. Cur eos tam repentina ira DEI oppressit? ob diffidentiam de bonitate, & providentia, DEI. Quoniam percussit petram &c. nunquid & panem poterit dare? v. 20. Hanc populi obreftationem durissimè DEUS accepit; nec diu vindictam distulit. Licet alia peccata patienter tulerit, hoc tamen mox castigat. Pinna in Eccl. Ethol. 34.

Miratur S. Prosper, in Pl. 105. 32. Moysen dubitantem petram percussisse; cum DEUS in Ægypto tanta jam miracula patravit.

§. VII.

Fiducie in DEUM motiva alia.

Sicut fui cum Moysse, ita ero tecum: non dimittam, neque derelinquam te. Jos. 1. 5. Ita nos CHRISTUS ad fiduciam stimulat. Drexelius Ros. select. virt. cap. 14.

§. 4.

Etenim passer invenit sibi domum, & rursum nidum, ubi ponat pullos suos. Plal. 83. 4. Vis audire, qualis lectulus? jacta cogitatus tuos implumes in Domino, & ipse te enutriet; donec formetur, & firmetur in te CHRISTUS, & occurras in virum perfectum, qui fluctuare non possit. Gilbertus l. 2. in Cant.

Ego flos campi, & lilium convallium. Cant. 2. 1. Quia illis mentibus meam præcipuè gratiam tribuo, quæ nullam spem in se habentes, mihi se humili devotione committunt. S. Thomas hic.

Querite Dominum, dum inveniri potest, invocate eum, dum prope est. Il. 55. 6. Quamdiu prope est? totum hoc vitæ præsens tempus designat; in hoc semper prope est, ut opem ferat, quodcumque malò labores. 2. Cor. 1. 3. **P**ater misericordiarum. Nusquam dicitur Pater justitiæ, sed vocatur Pater misericordiae: quia sicut pater naturali ductu, & innatâ propensione, in filios fertur; ita DEUS naturâ ad beneficiendum propendit. Pinna in Eccl. Ethol. 34.

Orantes nolite multum loqui. Matth. 6. 7. Christus breviter orare docuit: quia ita cupit dare desiderata, ut prohibeat multum tempus in una re infumere, quod ad multa, & diversa petenda possit sufficere. S. Chrysologus f. 67. CHRISTUS breviter orare docuit, qui citò vult postulata præstare. Pinna ib. Ethol. 12.

Juramentum in DEO actus religionis non est, nec dicti firmatio; sed hominum solatium, quò sublevatur nostra infirmitas. Philo lib. de Abel. Jurat DEUS ad fidem hominum excitandam; qui vel DEO, nisi jurato, non credunt facillè. Tertull. de poenit. c. 4. ad Ezech. 33. 11. *Vivo ego* dicens, cupit sibi credi. O nos beatos, quorum causâ DEUS jurat. Velloso in Judith. 1. Paraneet. 18.

Citius celum cum terra periret; quàm DEUS hominem, sese illi resignantem, & benignitati ejus humiliter confidentem, abiceret, aut desereret. Ludovicus Blofius Sacello animæ fid. §. 2.

§. VIII.

Fiducia in DEUM de alimentis.

Pater noster. Matth. 6. 9. Quid charius debet esse filiis, quàm Pater? & simplex affectus? cum homines dicunt DEO: *Pater noster!* Et quædam impetrandi præsumptio, quæ petituri sumus; cum, priusquam aliquid peteremus, tam magnum donum accepimus; ut sinamur, dicere, *Pater noster*, DEO. Quid enim jam non det filiis petentibus, cum hoc ipsum jam antè dederit, ut filii essent. S. Augustinus lib. 2. de ferm. Dom. in monte cap. 8.

Scit Pater vester. ib. v. 32. Non dixit, scit DEUS; sed *Pater vester*; quò maximam habeant fiduciam. Ex quo enim Pater est, & talis Pater, filios despiciere non poterit; & pati, ut rerum necessarium indigentia deficiant; cum neque terreni patres id sustineant. Itaque quam tibi existimas esse causam sollicitudinis, magis causa est securitatis. Quia enim hæc necessaria sunt, idè magis confidere oportet: quis enim pater etiam necessaria filiis negabit? Euthymius hic. Quid tam augeat fiduciam? quid tam inflammat affectum? quid tam lætificat humilem animam? sicut DEUM verum, & summum, velle à Fidelibus Patrem vocari, eumque fiducialiter Patrem vocare. Dionysius Carthusi. hic.

Nome anima plus est, quàm esca? Matth. 6. 25. Quod dixit Dominus istiusmodi est, qui majora præstitit; utique & minora præstabit. S. Hieronymus.

Indecorum est, homines curare de cibo, qui militant regno. Novit Rex, quemadmodum familiam suam pascit, alit, vestiat; & ideo dixit: *jacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet*. Pl. 54. 23. S. Ambrosius in c. 12. Luc.

Palcebat te Dominus contemnentem se; & deseret te timentem se? S. August. in Pl. 33. 10. *timese - quoniam non est inopia timentibus eum.*

S. Franciscus Seraphicus suis non dabat aliud viaticum, quàm hoc: *jacta super Dominum curam tuam; & ipse te enutriet*. Cornelius in Prov. 10. 22.

Vide plura tit. Providentia DEI de alimentis.

§. IX.

§. IX.

Fiduciam non colloca in temetipso.

Quomodo ceciderunt fortes? 2. Reg. 1. 19. Aquilis velociore, leonibus fortiores. Si fortes, quomodo ceciderunt? Non gloriatur sapiens in sua sapientia, neque fortis in fortitudine sua; nam, etsi sint aquilis velociore, ut contemplativos velocitate intellectus supervolent; etsi leonibus fortiores, ut in fortitudine operis veros predicatorum superent; tamen, si, de se presumentes, clypeum salutis abiciunt, erant corruentes coram inimicis suis. Qui autem confidit in Domino, sicut mons Sion non commovebitur in aeternum. Maluit Saul 1. Reg. 31. 4. incumbere super hastam suam; quam inniti super Dominum: idcirco baculus Aegypti arundineus perforavit manum ejus. Drogo Oth. 1. de creat. & redempt. primi hom.

DEUS meus! in te confido, non erubescam. Pl. 24. 2. DEUS meus; ex eo, quod in me confidebam, productus sum usque ad hanc infirmitatem carnis. Et qui, deserto Deo, sicut DEUS esse volui, à minutissima bestiola mortem timens, de superbia mea irritus erubui jam ergo in te confido; non erubescam. S. Augustinus hic.

Immolabis sagena suae, & sacrificabit reti suo: quia in istis increpata est pars ejus, & cibum ejus electus. Habac. 1. 16. Dicit, quosdam sic se gerere, quasi retia, & sagenam suam adoret: quia per illa cibum libi, & familiae parant; sicque illa pro DEO habent, & totam in eis fiduciam habent. His similes illi, qui in arte sua laboribus nimis confidunt, Marchantius D. 14. Pent.

TITULUS VIII.

FILII.

§. I.

Donum DEI: varia nomina, edificium, domus &c.

Possidi hominem. Gen. 4. 1. Cain Hebraice idem, quod Possessio. Discant parentes, proles esse dona DEI. Abel S. Ambrosio, dictus est, quasi *ba bel*, id est, *dans Deo*. Josephus, & Eusebius, Abel interpretatur *luctum*. Verum propriè Abel ex Hebraeo significat *vanitatem*. Cornelius hic.

Joseph, cum sedecim esset annorum &c. Gen. 37. 2. Hebraicum *Ben*, id est, *Filius*, significat inchoationem, & quasi ædificationem illius rei, à radice *bana*, id est, *edificavit*. Cornelius hic.

Edificavit eis domos. Ex. 1. 21. id est, dedit ei prolem numerosam, divitem, honoratam. Hebr. enim filius vocatur *ben*, à radice *bana*, id est, *edificavit*: quod filius sit quasi fabrica, & domus patris. Nota: congrua hæc fuit merces; ut quo proles Hebræorum servarent, prolibus bearentur. Cornelius hic.

Qui maledixit patri suo, & matri, extinguetur lucerna ejus in medio tenebris. Prov. 20. 20. Lucerna est Symbolum filiorum, & nepotum. Sicut enim lucerna una accendit aliam, & aliam; per eamque lumen suum propagat; sic pater suum quasi Spiritum, & vitam inspirat filiis, eumque per nepotes propagat. Sic Plato docet: parentem filiis vitam tradere; sicut cursores tædas accensas, quas initio stadii à Præfecto acceperant, eò emensò tradebant aliis, & hi aliis &c. Is autem, in cujus manu fax extinguebatur, habebatur infelix, & inglorius. Sic pater, qui moriebatur sine liberis, ut in eo lucerna familiæ extingueretur, habebatur infelix, & inglorius. Pœna hæc eorum, qui maledicunt patri. Ex adverso DEUS in Scriptura dicitur filiis piis parare lucernam; id est, filios, & po-

steritatem illustrem; ut Davidi, & Christo, dicens: *Paravi lucernam Christo meo*. Pl. 131. 17. Item de Abia 3. Reg. 15. 4. *propter Davida dedit ei Dominus Deus suus lucernam in Jerusalem, ut suscitaret filium ejus post eum*. Cornelius hic.

Et peperit filium masculinum. Apoc. 12. 5. Propriè, & genuinè, filius masculus est populus fidelis, & sanctus, quem Christo parit Ecclesia: Alludit ad H. 66. 7. Sic populus Israel vocatur filius, isque primogenitus DEI Osee 11. 1. *Puer Israel, & dilexi eum, & ex Aegypto vocavi filium meum*. Nota: Fideles, ut sint Christo chari, & genuini ejus filii, masculi esse debent; ut fortiter suis cupiditatibus imperent, & constanter adversa quævis sustineant. Nam femina, id est, voluptuarii, molles, timidi, & inconstantes, quasi spurii ab eo rejiciuntur. In masculis ergo Fidelibus perstat CHRISTI, quasi parentis nomen, & gloria. Masculus enim Hebr. dicitur *Sachar* à *Secher*, id est, *memoria*: quod in eo patris postmortem nomen, & memoria perduret, juxta Eccl. 30. 4. *mortuus est pater ejus, & quasi non est mortuus; similem enim reliquit sibi post se*. Econtra feminae vocantur Hebr. *Nafin* à *Nasa*, id est, *oblitus est*: eò quod in feminis patris nomen, & memoria, pereat. Cornelius hic.

§. II.

Filij primogeniti privilegia.

Vende mihi primogenita tua. Gen. 25. 31. Jus Primogeniti in lege naturæ quadruplex. I. Erat princeps fratrum, eorumque quasi dominus, & pater; adeò ut coram eo se fratres inclinarent, ut patet Gen. 27. 29. II. In divisione hæreditatis duplices partes accipiebat, ut patet Deut. 21. 17. III. Post diluvium Primogenitus erat Sacerdos familiæ, & parentibus in

Ponit.

Pontificatu succedebat. Num. 20. 28. IV. Pater moriens peculiariter Primogenito benedicebat. Cornelius hic.

§. III.

Filii imitentur bonos parentes.

Patrem habemus Abraham. Luc. 3. 8. Nemo confidat in prædecessoris iustitia, si sibi dominetur iniquitas. Proinde Joannes hanc præsumptionem interimit, ut filiis merita paterna subveniant: quoniam filii Abraham non computantur in semine; sed in fide, ac in imitatione morum, & directione virtutum. Simon Cass. l. 3. Quid profuit Cham? quid Ismael? quid Esau? quid Dinæ? quod patres carnales habuerint sanctos? Sicut enim per divinam iusticiam unus peccatum alterum non obligat; sic prædecessorum iustitia posteros à malis non liberat, nec ad beatitudinem salvat. Id. l. 8. cap. 12. Non prodest nobilitas generis; & paterna bonitas in filios non transfunditur; neque virtus, more hominum, aut arborum, propagatur: quoniam tantum caro de carne nascitur, non virtus originem habet ex carne; cuius solus DEUS potest esse largitor. Inaniter igitur Judæi de Abraham sibi gloriam vendicabant, quod de suis lumbis essent traducti continuatâ propagine. Id. l. 11. c. 39.

Non fidamus patrum virtutibus; sed, etiamsi celebrem habeas parentem, ne putes tibi illud ad salutem sufficere; aut ad honorem, & gloriam; nisi & moribus illi cognatus sis. S. Chrysost. in ep. ad Rom. l. 19.

§. IV.

Filii boni malorum parentum; mali bonorum parentum.

Ex pessimis parentibus optimi filii Abraham ex Thare; Gen. 11. 26. Jonathas ex Saule, 1. Reg. 13. 3. Ezechias ex Achaz 4. Reg. 16. 20. Josias ex Amon, 4. Reg. 21. Timotheus ex patre gentili, Act. 16. 1. Job ab Esau duxit originem. Mendoza 1. Reg. 8. annot. 30. ferm. 2.

Quis iustior Noë? & tamen filium habuit impudentem. Isaac quàm sanctus? & tamen ejus filius Esau nullam sanctitatem spiravit. Quis Moysè perfectior? & tamen filios habuit tam degeneres. Quis sanctior Samuele? & tamen pessimos filios habuit. S. Chrysost. hom. 9. in Matth. quid filios Samuelis necessitudo juvit parentis? cuius non fuerunt virtutis hæredes. Mendoza ib.

Acceperunt (filii Samuelis) munera. 1. Reg. 8. 3. Disce, non gloriandum in filiis: quia sæpe sunt degeneres. Sic Abraham genuit Ismaelem; Isaac Esau; Moysès Gersam; Heli Ophni, & Phinees; Samuel Joel, & Abia, impios; David Absolonem; Salomon Roboam; Ezechias Manassem; Josias Joakim.

Sicut filius non portabit innocens iniquitatem patris Ezech. 18. 20. Sic nec filium reprobum decet de patris actibus gloriari. Petrus Bles. ep. 3. ad quandam nobilem.

§. V.

Filii ament, observent suos parentes, ac juvent.

Isaac non duxit uxorem vivente matre: ne uxoris dilectio dilectionem matris superaret. V. Beda in c. 2. Ex. Gen. 24. 67.

Cavet DEus Ex. 21. 17. ne quis patri, vel matri maledicat. Imò peccati hujus reum eidem poenæ subdit; ac eum, qui DEO maledicit. Levit. 24. 16.

In omni opere, & sermone, & omni patientiâ, honora patrem tuum. Eccl. 3. 9. Non satis est, verbò, & exteriori cultu, parentes revereri; sed etiam facultatibus adjuvare. Et omni patientiâ, ob illius ætatis morositatem, vel ingeniorum diversitatem, vel ob præceptorum rigorem. Pinna in Eccl. Ethol. 37.

Vidit alios duos fratres. Matth. 4. 21. Sæpius Christus D. hos duos fratres vidit; cur tunc primum vocat? S. Chrysost. hom. 14. in Matth. causam refert ad ea verba, cum Zebedæo patre eorum: quia unâ cum patre resiciebant retia, cum juvabant, senectam solabantur, iussis obediebant. Ob hanc pietatem digni fuerunt, ut in Christi societatem vocarentur. Id. Ethol. 36.

Nondum venit hora mea. Joan. 2. 4. Sanè nondum erat tempus, ut Christus miraculis initium daret; sed maternæ preces tempus mutarunt. S. Chrysost. hom. 21. in Joan. cur, cum nondum horam suam venisse dixerit, implevit tamen matris voluntatem? propterea, ut matri honorem exhiberet; nevé genitricem tam multis præsentibus pudore afficeret. Id. ib.

Exempla filialis amoris.

Cum Æthna in urbes, & agros, effudisset incendium, duo juvenes humeris suis parentes illæsi ab ignibus exportarunt. Solinus in Annotat. c. 5.

S. Cuthmannus Conf. Anglus patre mortuò matrem ægram, & pauperem, mendicans circumvexit. Bolland. 8. Febr.

Nobili viduæ Japonicæ, sed pauperrimæ, tres filii erant: quibus dolentibus deesse media matrem alendi, pia hæc placuit excogitatio. Ingens auri pondus rex promiserat silenti ante judicem aliquem furem. Concordant igitur, ut eorum unus, tanquam de furto convictus, à duobus deferatur; sicque aurum capiant, quò matrem alant. Prævaluit junior, mortique offertur, ad judicem sistitur, datur illis præmi-um. At pietate commoti delatores lacrymantes pretium accipiunt. Quò regi nuntiatio; mittitur, qui eos sequatur, & causam fletus cautè inquiret. Excipiuntur à matre cum ejulatibus, omnes pariter lacrymantur miserrimam sortem, suamque in fratrem levitiam. Explicatur negotium regi; qui & vincitum solvere; & fratres, matremque ingentibus donis jussit cumulare. Alvarez Jos. III. illustr. 248.

Non aliter dicti Scipiones; nisi quod Cornelius, qui patrem luminibus carentem pro baculo regebat, scipio cognominatus, nomen ex cognomine posteris dedit. Macrobius Saturnal. l. 1. c. 6.

§. VI.

Filialis obedientia.

Vidit scalam, &c. Gen. 28. 12. S. Chrysost. hom. 54. in Gen. considera, obsecro, eximiam curam misericordiae Dei: quia enim juxta consilium matris, propter timorem fratris suscepturum peregrinationem; & quasi erronem quandam viam facere; & solum, atque ab aliis abstractum, nullamque habentem consolationem ullo ex loco; sed totum in supremum auxilium projectum; statim in ipso initio volens confirmare alacritatem ejus, apparet, & dicit: *ego sum Dominus Deus Abraham.* Statim initio itineris languenti Jacob DEus auxilium fert: quia iis, qui parentes colunt, mox DEus adest; nec eorum vota differt. Pinna Ethol. 36.

Et vidit puteum in agro, tres quoque greges ovium. Gen. 29. 2. En quod recreetur theatrum post saxum initiatum. Dormiens caelo, hic puteus excipitur. Ibi videt discurrentes Angelos, hic accubantes oves. Quid fideribus, & pecoribus? unde tanta dormientis, & consecrantis, diversitas coronarum? Nimirum patri obedierat Jacob, cum peregrinantem à domo sua caelo DEus, & promissis excepit. Gen. 28. 1. *Vocavit itaque Isaac Jacob, praecepitque ei.* DEO fuit obsecutus, cum erecto in titulum saxo, gregis, puteique spectaculo luditur. Similiter obedientia ejus in matrem praemiata. Gen. 27. 8. *Fili mi, acquiesce consiliis meis.* Obedivit matri simplici obedientia, patinam intulit, calicem porrexit; moxque laudatus à patre, praelatus fratri. Ergo, quod Abraham Gen. 22. 10. impetravit, stricto in unigenitum ferro; hoc Jacob in se traduxit structa patri mensa. Servatorem ille Sacrificio, hic patinam demeruit. Obsecutus nimirum Abraham est voci Domini, Jacob matris consiliis acquievit. Oliva l. 2. Strom. §. filiae Jerusalem nolite flere super me.

Cui illa respondit. Judic. 11. 36. Mirare in hac filia obedientiam, religionem, & amorem patriae, quibus se morti generose offert. Potuisset patri replicare: ego non vovi me DEO immolare; nec tu, o Pater, es vitae meae Dominus, ut me in vitam devovere, & occidere, possis. Nolo adolescentula, & illiberis, mori. Sed noluit &c. timebat enim; ne, si mortem recusaret, poena violati voti in patrem, & patinam, redundaret. Cornelius hic.

§. VII.

Filii impij in parentes.

Isaac interrogatus in Gerara, Gen. 20. 2. quae ea mulier? quam circumducebat, respondit: *Soror mea est.* Idem pater ejus Abraham Gen. 12. 13. De filiis nostri temporis illud dici potest Didaci Nisfensi Polit. eccl. p. 1. l. 7. c. 6. Tollunt, commutant, abradunt, aut certe emendant, aedificia, hortos peniles, totum etiam regendae familiae ordinem; ac omnem statum pater-

nae domus exterminant; ut se patribus sapientiores esse ostendant; & quasi pudeat, aliorum, vel parentum vestigiis insistere.

Absq. liberis me esse fecistis. Gen. 42. 36. Sed licet pereat Benjamin, nunquid decem tibi supersunt filii? viderat Jacob decem filios vitius irretitos, avaritiâ, invidiâ, &c. Et quid si sciret parricidium Joseph? Quia ergo paternarum virtutum vidit expertes, degentes paravit, quasi non essent sui. Orbatus Joseph, & Benjamin, sine liberis se judicat, licet tot liberis sit circumdatus: cum illi duo paternas imitentur virtutes, secus alii decem. De Castilio Illat. 6.

Servate mihi puerum Absolom. 2. Reg. 18. 5. Infelices filii inobedientes; nomen filii amittunt. Non filium vocat, sed puerum. S. Ambrosius in Pl. 118. quâ ratione ante puerum dixit, postea filium nominavit: 2. Reg. 18. 33. *Absolom fili mi!* cur non in utroque aut puerum dixit, aut filium? Verè puer erat, qui parricidio petebat patrem. Non ergo pietatis nomen accipere debebat, sed infirmitatis. Ubi verò mortuus est, apud pium patrem personae crimen defecit, natura remansit. q. d. quia nec crimen purgavit, filium vocat. Pinna Ethol. 39.

Pater, da mihi portionem substantiae, quae me contingit. Luc. 15. 12. Et cur filius paternam domum spernit? ipsa vita parentis. Sic cupiditate hereditatis astat, ut patris vitam torqueatur. S. Chrysologus l. 1. haeres impatiens patris fatigatur ad vitam. Avara autem, aut dignitatis, cupiditas de parentum funere gaudet. Naxera in Jos. 2. §. 39.

Vidi ego juxta Gravelinas rivulum, imò lacunam, in quam infelicem seniculum, veneficii insinulatum, filius, filia, & gener, conjecerant; magistratus studia, ac familiae suae decus, praevertere moliti. Erquia vix aqua in ea scrobe satis erat, ut vel pronum hominem praefocarent, rastellò miselli caput in aquam immersum oppressere. Et huc ter miserimus parens adactus, cum elucetaretur; ad filiam, quam prae ceteris liberis dilexerat, conversus flebili ejulatu: tunc, inquit, filia etiam mihi parenti tuo immerenti mortem adferes? at illa tygris Medae ferocior: sine; pater, sine; mox tecum actum erit; & carnificinam, parricidiumque peregit. Doultremont l. 2. c. 5. lect. 3.

Poena impiorum filiorum.

Et comportaverunt super eum acervum lapidum magnum nimis. 2. Reg. 18. 17. Christianus Adrichomius de hoc Absoloni ex temporali tumulto: hodieque, ait, ibi turris, & magnus acervus lapidum, est; qui quotidie augeatur. Nam peregrinorum quisque solet lapidem illuc projicere cum imprecatione: maledictus sit parricida Absolom; & quicumque suos parentes impiè persequuntur, maledicti sint in aeternum. Ipsi Turcae, & Barbari, cum execratione lapides eo jaciunt. Drexel. David c. 28. §. 2.

Qui

Qui maledicit patri suo &c. Vide hic §. I.
sub initium.

Quidam in pago contra matrem suam pro dividenda segete iurgabatur: cumque sibi majores fecerneret manipulos, illa fraudis impatiens, filium, ne DEUM irritaret, sedulo commonebat. Ille in furias ætus criminibus apprehensam prostermit. Sinistrò oculo sequenti nocte privatus, brachium antè, & retrò, inquietissimè vi occultà agitans, amens denique efficitur. Mater tercià die mortua præ dolore. Carceri ille in triennium mancipatus. Ad sepulchrum tandem S. Frodoberti, prius multis sacris locis visitatis, quietem brachii, & sensus capitisque integritatem, accepit. Bolland. 8. Jan.

Narratur de filio, falsis testimoniis convictum, & innocentem condemnatum. In loco supplicii protestatus, se non reum sceleris imposuit; moriturum tamen iuste: quia memini, ait, in hoc loco semel graviter offendisse matrem; quæ facta impatiens mihi imprecata: faxit DEUS! & hunc precor, ut eò ipsò locò te suspensum videam, ubi in matrem impius esse non timuisti. Non sum mihi conficius alterius sceleris. Paolleti D. infra Oct. Nat. Dom. Vide aliud terribile exemplum apud Stengelium t. 2. divin. Judic. c. 53.

Vide plura tit. Poena Talionis.

§. VIII.

Quomodo filii malè immolentur.

Cain de fructibus terræ. Gen. 4. 3. Abelis est hæc vox: sacrum pingue dabo; non macrum sacrificabo. Cain ex adverso: sacrificabo macrum, non dabo pingue sacrum. Cum Cain offerunt, qui proles stupidas, turpes, mancas, dant religioni; pulchras & ingeniosas, conjugio. Cornelius hic.

Vocemus puellam, & quæramus ipsius voluntatem &c. Gen. 24. 57. Hinc intellige, quantum errent illi, qui per vim filias suas in uxores tradunt iis, quos ipsæ nollent. Vel qui eas monasteriis includunt, ut religiosæ sint; quamvis repugnent. Diez Conc. 2. de Incarnat. Dom.

Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis Joan. 2. 16. Et tamen hic ad Sacrificii maiestatem, oves, & boves, vendebantur. Nos verò filios, & filias, in templum ducimus; non ut hostiæ sint Numinis, sed gazophylacii hirundines. Velatur filia, non ut Domino psallat; sed ne domi perstrepit; nuptiis exclusa, non liliis immissa. Liberi aris admoventur, non ut altari servant. 1. Cor. 9. 13. sed ut de altari vivant. Hinc dolemus, non Levitas institui; sed suos interdum adipari: à quibus luxuriæ cœnò in haras aræ convertuntur. Multi pudicitiaæ votò authorantur; & nescii; & plerumque nuptiis aptiores, quam cœlibatui. Clero filium devoves? Annam imitare; quæ Samuel Domino obtulit: non ut è tabernaculo annam, domum, deliciasque, referret; sed ut puer Domino ministraret. Oliva f. 3.

D. 1. Quadr.

Polyanb. Sacr. Tom. I.

§. IX.

De filiorum hereditate.

NE filios tuos avaritiæ causam facias. Filios habes? eis thesaurum sempiternum thesauriza. Fac omnes filio tuo, ratione pietatis, & beneficentiæ, patres. Necessè enim te quandoque è vita discedere; deinde filium relinques parvum, Magistratûs auxiliò indigentem. - Quem admodum scorpii filium, quicumque aspexerit, timet; nè quando in ætatem veniet, patris venenum imitetur; sic item & ex te descendentes liberos, ut paternæ iniquitatis hæredes futuros, priusquam ad ætatem veniant, omnes suspicabuntur. S. Basilus serm. de avarit.

Quid ad conquirenda terrena, & peritura, distenderis? nihil majus præstare filiis poteris; quam si hoc bonum per te habeant, quod nunquam penitus amittant. Non necesse est ergo, ut filio tuo terrenos thesauros recondas: nullà re eum facies ditiores; quam si ipsum filium tuum thesaurum DEI feceris. Salvianus ad Eccl. Cath. lib. 1.

Dives ille in Evangelio, qui purpurâ induebatur, & byssò; absque dubiò, qui locuples in hoc sæculo ipse fuerat, etiam hæredes suos morte ditavit. Sed nequaquam hoc ei proderat, quòd opibus, ac talentis, ejus germani divites incubabant; & ille guttam refrigerii impetrare non poterat. Illi erant in abundantia; sed ille in egestate: illi in gratulatione; sed ille in dolore: illi in divitiis; sed ille in tormentis: illi fortasse jugiter in luxuria; sed ille semper in flamma. Id. ib. lib. 3.

S. Paula pauperes totà urbe curiosissimè perquirens, damnum putabat, si quisquam debilis, & eluriens, cibo sustentaretur alterius. Spoliabat filios; & inter objurgantes propinquos, majorem se eis hereditatem, Christi misericordiam, dimittere loquebatur. S. Hieronymus in ejus Epitaph. ad Eustochium.

§. X.

De filiorum jactura.

Tulis quoque ligna holocausti. & imposuit super Isaac filium suum. Gen. 22. 6. Putas, alius vestrum, ex ipsa historiæ narratione, tantum constantiæ, tantum animi robur, acquirit: ut, cum fortè amittitur filius morte communi, & omnibus debitâ, etiam si sit dilectus; adducat sibi in exemplum Abraham? & magnanimitatem ejus ante oculos ponat. Et quidem à te non exigitur istud animi magnitudinis, ut ipse alliges filium, ipse gladium pares, ipse unicum jugules. Esto sacerdos animæ filii tui. Origenes hom. 8. in Gen.

Concussit quatuor angulos domus - oppressit liberos tuos, & mortui sunt. Job. 1. 19. Cum filium amiseris, filiamve; refuge ad justum illum, solatiumque tibi prorsus summum invenies. Tu quidem fortassis unum amittes, vel secundum, vel tertium; ille verò tot natos, natusque. S. Chrysost. t. 1. hom. 5. de pat. Job.

Ggg g 2

Pelleus

Pellem pro pelle &c. Job. 2. 4. Intendit Sathan dicere: quoddamissionem possessionum, & natorum; Job patienter toleraverit propter corporis sui salutem; & quoddam hoc non erat magnæ virtutis; sed erat humanum, & apud omnes homines consuetum. Et hoc est, quod dicitur: homo quicumque etiam non virtuosus dabit de facili pellem pro pelle; id est, carnem alienam pro carne sua: sustinet enim homo non virtuosus, ut quicumque alij, etiam quantumcunque

conjuncti, potius corpore affligantur, quam ipse. S. Thomas hic Lect. 1. Job prius amisit possessionem, quam filios: ne jam oratio esset vilis rerum amissio; cum non essent heredes, quibus hæc fervarentur. S. Bonaventura in Pf. 29.

Occidit omnes pueros. Matth. 2. 16. Fortasse illi pueri probi futuri non erant. Euthymius hic.

TITULUS IX. FILIUS DEI CHRISTUS.

§. I.

In genere.

E*Cce mulier, quæ erat in civitate peccatrix.* Luc. 7. 37. Præstantius argumentum est, Christum esse DEI filium, quoddam converterit ad se peccatores, quam quoddam mortuos suscitavit. Luc. 7. 15. adolescens à Christo suscitatus mox redditur matri suæ. Jo. 11. 44. Lazarum suscitavit; & mox ait Discipulis: *Solvite eum, & finite abire.* At Zachæum convertens Luc. 19. cum ipso manet, & probabiliter Zachæus secutus est Christum. Cur mortuos suscitatos dimittit? peccatores autem conversos apud se retinet? ut sint Christi Deitatis argumentum. An non resurrectio mortuorum Deitatem Christi declarat? ita planè; sed conversio peccatorum mirabilis adhuc manifestat. Quærit S. Chrysost. hom. de latrone: cur Christus in cruce illud audiens opprobrium: *Si filius DEI es, descende nunc de cruce;* Matth. 27. 40. cur tunc Dominus non fecerit aliquem mortuum adduci, ut eum in hostium conspectu à morte revocaret? & aperte se DEI filium ostenderet? Resp. latronis mentem averfam voluit commutare, ut ex omni parte ejus divinitas sentiretur. *Melior est misericordia tua super vitas.* Pl. 62. 4. *labia mea laudabunt te.* id est: benignitas illa, quæ me peccatorem à Tartaro revocasti; hæc melior est ad Deitatem tuam testandam; quam vitæ redditæ Lazaro, viduæ filio, aut principis filia. Escobar t. 3. Coll. Chr. p. 2. sect. 3. obl. 1.

Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Joah. 14. 9. Filius DEI, quia viva illius imago; qui Filium videt, & Patrem videt. Alvarez in c. 37. Gen. Illustr. 20.

Non aliud est illi esse de Patre, id est, nasci de Patre, quam videre Patrem; aut aliud videre operantem, quam paritur operari. S. Augustinus de Trinit. l. 2. c. 1.

DEUS quem genuit, quoniam meliorem se generare non potuit (nihil enim Deo melius) generare debuit æqualem. Si enim voluit, & non potuit, infirmus est: Si potuit, & non voluit, invidus est. Id. q. 48.

Manus, vel brachium, Domini Filius dicitur: quia per ipsum omnia facta sunt. S. Gregorius hom. 2. in c. 1. Ezech.

Potest per os DEI unigenitus designari Filius: qui, sicut brachium ejus dicitur, quia per eum Pater cuncta operatur; ita etiam os dicitur, per quem nobis omnia loquitur. Unde & ei sponsa in Cant. 1. 1. dicit: *escaletur me osculo oris sui.* Ac si dicat: tangat me præsentia dulcedine Unigeniti Filii Redemptoris mei. Id. lib. 27. cap. 10.

§. II.

Cur CHRISTUS vocetur filius David?

Filii David, filii Abraham. Matth. 1. 1. O quam disparia nomina assumit DEUS in novo Testamento, ab iis, quæ in veteri. Tunc enim plerumque vocabatur DEUS Abraham, DEUS Isaac, & DEUS Jacob, DEUS hominum iustorum; quos, sicut Davidem, peccasse nescimus. Nunc autem filii David peccatoris, filiusque Abraham iusti dicitur: quia non modo iustos; sed & peccatores, recipit. Diez, Conc. 1. in Nat. B. V.

Filium David nominabant, quem misericordem esse sciebant. V. Beda lib. 2. in c. 10. Matth.

De domo David. Luc. 1. 27. Quare Christus potius dicitur filius David, quam Abraham, vel Isaac, vel Jacob? Credo, propter viam, quæ fuerunt in David; in quibus potissimum Christum representabat. Primum est pietas, quæ suscepit inopes. 1. Reg. 22. *convenerunt ad David omnes, qui erant in angustia &c.* Sic Christus: *tibi derelictus est pauper.* Pl. 10. 14. Secundum est humilitas. 1. Reg. 24. 15. *quem persequeris Rex Israel? canem mortuum &c.* Et Christus Pl. 21. 7. *ego sum vermis, & non homo.* Tertium est mansuetudo, quæ sustinuit patienter contumelias Semei. 2. Reg. 16. 10. Et Dominus contumelias, & blasphemias Judæorum. Hugo Card. hic.

Jesus fili David miserere mihi. Luc. 18. 38. Matth. 20. 30. Marci 10. 47. Nempe jam Davidis filio laudes canunt; jam ejus misericordiam implorant; jam subjectionem ei offerunt cæci, qui Davidi oppugnantem arcem Sion exprobrabant, & contradixerant; unde irrisorie illi dictum 2. Reg. 5. 6. *non ingredieris huc, nisi abstuleris cæcos, & claudos.* q. d. Soli cæci, & claudi, potentes sunt contra te bellare, ô David, & arcem defendere. Jam ergo hi filio David

David prosternuntur in compensam; jam agnoscunt, se illius solius egere auxiliò, qui patrem oderant. Marchantius D. Quinq.

§. III.

Cur seipsum vocet Filium hominis?

Fili hominis. Ezech. 2. 1. Ezechiel hic fuit typus Christi; qui post descensum in carnem vocatur filius hominis. Cornelius hic. Appellat seipsum Iesus filium hominis, tum humilitate, tum appropriatione: quia ipse est, solus deditus homini, est totus hominis: ad hoc enim venit, ut hominem salvaret; ut seipsum daret redemptionem pro homine. Sicut Hebræo modò loquendi, filij nuptiarum dicuntur dediti nuptijs; filij sponsi, dediti ijs, quæ sunt sponsi; & filij mortis, obnoxij mortis, & sic de similibus. Cajetanus in c. 7. Matth.

Qui seminat bonum semen, est filius hominis. Matth. 13. 37. Præcipuum nomen quò se Deus in Scriptura nominat, Bonitas est; quæ omnia alia sub se comprehendit. Creator appellatur, quia, se creando communicat: Vita; quia nobis vitam tribuit: Sapientia; quòd communice nobiscum Sapientiam, nosque sapientissimè moderetur. Sic filium hominis se vocans, infinitam suam Bonitatem valde manifestat: hoc enim significat filius hominis, hominis ministerio deditissimus. Diez D. 5. Epiph. conc. 1.

Videbunt Filium hominis venientem &c. Matth. 24. 30. Cur in his occasionebus, inter quas gloriæ, & maiestatis suæ ostentationem facere poterat, filij hominis nomen usurpavit; quando illi honorificentissimus Dei titulus magis congruebat? Fecit hoc, ut ardentem suum erga homines amorem testaretur. Inter omnes glorias illam maximam putabat; quòd gloriæ suæ consortem haberet hominem. Didacus Niss. D. 19. Pent.

Osculo filium hominis tradis? Luc. 22. 48. hoc est, mansuetum, lenem, morigerum; propter te factum hominem, cum Deus sit. Theophylactus hic.

Filius hominis, qui est in celo. Joan. 3. 13. Christus D. sæpe se dicit filium hominis: quia in hoc passus est, in quo filius hominis est. Albertus M.

Christus D. nunquam se filium Virginis, frequentissimè tamen filium hominis appellat. Ad reprimendum ut ait Sanct. Chrysost. hom. 3. in Matth. Judæorum tumorem; quòd nimium insolenter de Abraham stirpe gloriabantur; virtutem parentum, defensionem suorum rati esse vitiorum. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 4. sect. 2.

S. Bernardinus rationem, cur Christus se vocarit filium hominis, dat istam: quia nos sumus filij hominum, non hominis: quia ex patre, & matre, quilibet generatur, 1. 1. act. 3. f. 11.

TITULUS X. FILIJ DEI ADOPTIVI.

§. I.

In genere.

Ecce hereditas Domini filij &c. Pl. 126. 3. Multi filij sunt merces unici Filij, qui est fructus ventris benedicti. Vel ubi? vel quando meruit hanc mercedem? meruit certè nascendo; meruit in præsepi jacendo, meruit circumcisionem sustinendo; meruit docendo; meruit opera salutis nostræ exercendo; meruit moriendo; meruit nobis triginta tribus annis serviendo. Sanct. Bonaventura. spec. B. V. c. 12.

Et eris tu velut filius altissimi. Eccli. 4. 11. Magna hæc merces. Angeli natura, omnes creatas alias dignitate præminet; quare Johannes Baptista angelus dictus est. Malach. 3. 1. nunquam tamen tam præcellens natura filij Dei nomine dignata est. Hebr. 1. 5. *cut enim dixit aliquando angelorum filius meus es tu?* hunc autem honoris titulum pupillorum Patri tribuit. Dan. 3. 92. Nabuchodonosor cum tribus pueris quartum vidit: & *species quarti similis Filio Dei.* Verum Filium Dei interpretatur Tertullianus, August. Rupert. nimirum quia pueris illis, omni ope humanâ destitutis, pupillis denique, operi tulit; dignum potuit rex existimare, qui aut filius Dei videretur, aut esset. Oslavianus de Tuffo hic.

Filij Dei viventes. Osee. 1. 10. Potuisset Deus in justificatione per gratiam, & charitatem infusam, nos tantum facere iustos, & Sanctos. Illaque magna fuisset Dei gratia; etiamsi nos in filios suos non adoptasset: sed hac non contentus; voluit nos ita facere iustos, ut simul adoptaret in filios. Rursum hanc adoptionem facere potuisset, dando nobis solam charitatem, gratiam, & dona creata. Sed eò non contentus bonus Deus, voluit nobis dare seipsum; & per se nos sanctificare, ac adoptare. Quocirca Spiritus S. sponte suâ se annexuit suis donis gratiæ, & charitati: ut, quodcumque ea infundit animæ, simul cum eis, & per ea, infundat seipsum personaliter, juxta illud Rom. 5. 5. *Charitas, Dei diffusa est &c.* Cogita, qualis sit dignitas, esse filium principis, regis, Imperatoris (hic enim filius hòc ipsò dignior est cæteris omnibus) Idem est in Divinis, esse filium Dei. Hoc enim in immensum amplius est, quàm esse regem, Imperatorem, Pontificem, dominum cœli, & terræ; imò quàm esse Angelum, Archangelum, Cherubium, Seraphinum, Cornelius hic.

Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Jo. 1. 12. Qui receperunt eum fide, spe, charitate, imitatione possibili; ab ipso auctoritatem maximam acceperunt, quâ nulla major, nulla dignior, & utilior, & delectabilior, po-

Ggg g 3

twi

tuit conferri mortalibus, ut in Divinam filiationem transirent. Simon Cass. de gest. Salvat. l. 1. cap. 1.

Quicumque spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei. Rom. 8. 14. Illud porro Spiritu Sancti donari, & filios DEI fieri, experendorum omnium extremum est. Sanctus Joannes Damasc. histor. de Barlah. & Josaph.

Nè sitis ingrati tantæ gratiæ illius: qui, cum haberet unicum, noluit illum esse solum; sed, ut fratres haberet, adoptavit illi: qui cum illo possiderent vitam æternam. S. Augustinus tr. 8. in ep. Joan.

O admirabile mysterium! ô innumerabile commercium! ô mira, semperque amanda divinæ propitiationis benignitas! Servi digni non fuimus; & ecce filij DEI facti sumus: hæredes quidem DEI, co-hæredes autem CHRISTI. Id. lib. Medic. cap. 16.

O homines! nolite desperare vos fieri posse filios Dei: quia & ipse Filius Dei, hoc est, *verbum Dei Caro factum est, & habitavit in nobis.* Reddite vicem; efficiamini Spiritus, & habitate in illo, qui claro factus est, & habitavit in nobis. Id ep. 120. ad Honoratum.

Omnia dona excedit hoc donum, ut DEUS hominem vocet filium; & homo DEUM nominet Patrem. Sanct. Leo l. 6. in Nat. D.

§ II.

Filiorum Dei adoptivorum obligatio.

Ite (Enos) *capit invocare nomen Domini.* Gen. 4. 26. Ideo dicitur primus invocasse, quia invenit verba deprecatoria ad Deum. Hugo Cardin. hic. Et Oleaster: quemadmodum filij Cain Musica instrumenta, quibus deliciarentur; & artem alendorum gregum, quâ opes augerent; & arma, quibus inter se dimicarent, invenerunt: ita filij Seth modum invocandi DEUM. Nam sicut filiorum hujus sæculi est, invenire modos, quibus ditescant, & deliciantur; ita filiorum DEI est, invenire modos, quibus DEUM suum colant.

Non est exhortatio vehementior, nè peccemus; quàm quâ nos Scriptura Divina filios Dei vocat. Quis enim non erubescat, & metuat, tantò Patre agere aliquid indignum: ut qui dicitur filius DEI, ipse efficiatur vitij servus. Sanct. Hieronymus ep. 1. ad Deme- triadem.

Quia tanti muneris gratiam consecuti sumus, ut non solum servi, sed & filij, efficemur; quasi filij DEI agere, & conversari, debemus: ut id nos esse, quod dicitur, spiritua-

li actu probemus. Sanct. Chromatius conc. in c. 5. Matth.

Credamus, nos Filios Dei, respondeamus generi, vivamus cœlo: Patrem similitudine reteramus; nè perdamus vitij, quod sumus per gratiam consecuti. S. Chrysol. l. 10.

Ignobilitas maxima est, filios Dei filios diaboli fieri. V. Beda hom. in D. Sexag.

§ III.

Filij tropologicè sumpti.

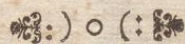
Filius unius anni &c. 1. Reg. 13. 1. Hebræi temporis, diei, mensi, & anno, tribuunt nomen *filius*: ut filius hujus anni, diei &c. dicatur, qui annò &c. natus est. Tempus enim, annus, & dies, dicuntur, quasi patres generare eos, qui illò annò, & die, nascuntur. Sic Jonæ 4. 10. *hedra* in Hebræo vocatur *filia noctis*: quia illo nocte orta, & nata erat. Sic filius auroræ est Lucifer, sive stella Veneris, quæ in aurora nascitur. Sic filij orientis vocantur in oriente nati. Il. 14. 12. Sic filij terræ vocantur terrigenæ. Iudic. 6. 33.

Et filius ejus erit spes. Prov. 14. 26. Pronomen ejus referunt ad timorem Domini. Beda. id est, ijs qui summè timent Deum; adeò ut ex timore Domini, velut è matrice sati, concepti, & geniti, videantur; erit spes, tutela, & protectio. Sic enim valde sapientes dicuntur filij Sapientiæ; valde obediētes filij obediētiæ; valde diligētes filij diligētiæ. Cornelius hic.

Filij hujus sæculi. Luc. 16. 8. Dicit eos, qui laudant omnia, quæ in terra lucrosa sunt: filios verò lucis eos, qui debent pie spirituales divitias comparare. Theophylactus hic.

Quasi filij obediētiæ. 1. Petri 1. 14. vocantur dediti obediētiæ, & planè addicti obediētiæ: ut ex ea, quasi matre progeni, planèque obediētiæ indolem, & naturam imbibisse videantur. Hi sunt fratres angelorum; qui sunt *potentes virtute, facientes verbum illius ad audiendum vocem sermonem ejus.* Pl. 102. 2. Corn. hic.

Et peperit filium masculum. Apoc. 12. 5. Propriè, & genuinè filius masculus est populus Fidelis, & Sanctus, quem Christo parit Ecclesia. Alludit ad Il. 66. 7. Sic populus Israël vocatur filius, isque primogenitus Dei. Osee 11. 1. *Puer Israël, & dilexi eum.* Et: *ex Egypto vocavi filium meum.* Nota: Fideles, ut sint Christo chari, & genuini ejus filij, masculi esse debent: ut fortiter suis cupiditatibus imperent, & constanter adversa quævis sustineant. Nam fœminæ, id est, voluptuarij, molles, timidi, inconstantes; quasi spurij ab eo reji- untur. Corn. hic.

TITULUS XI. FINIS.

§. I.

Finem boni, & mali exitum, perpende.

Preceptis nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus &c. Gen. 3. 3. Mendax Eva dixit, sibi à Deo esse imperatum, ne tangerent &c. Imò licuisset tangere prius, & meditari multis; quid damni, quidque utilitatis cibis ille posset afferre. 1. Jo. 1. 1. quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostra contréclaverunt de verbo vita. S. Ambrosius l. de paradiso c. 13. vides, quòd antè velut manibus quibusdam perfructus sit Dei verbum, & postea annuntiaverit. Et ideo forè & Evà nihil nocuisset verbum, si pertractantibus diligenter quibusdam mentis manibus teigisset. Hinc omnis ruina, quòd sinè mentis consultatione ruitur in optata. Baeza l. 1. c. 7. §. 27.

Cumq; invenisset angelus Domini eam in solitudine &c. Gen. 16. 7. Fugit è domo Abrahæ contumax Agar. At quò evasit? Nihil dici hic commodius ab Angelo potuit, quò Agar ad saniores frugem reduceretur, quàm: unde venis? & quò vadis? v. 8.

Plantam pedis Esau apprehendit Jacob. Gen. 25. 25. Non caput, sed pedem; qui & patris benedictionem adeptus est. Si inter eos cupis esse quibus dicitur: venite benedicti &c. non caput peccatorum, & voluptatum; sed pedes, & exitus, considera. Diez conc. 2. Nat. B. V. Caput est principium, pes extremum hominis. Hæc est differentia inter bonos, & malos; quòd boni instar Jacob arripiunt peccatum per pedem, mali per caput. Stella p. 1. c. 7.

Non invenerunt, nisi calvariā, & pedes summas & manus. 4. Reg. 9. 35. Jezabel oculos, & faciem, pinxit stybiò, & cerussa, & ornavit caput suum; & respexit per fenestram, ut Jehu falleret. Si aspexeris Mundi pigmenta, ornatum, & gestus; capieris. Intuere autem infelicis Jezabelis finem, non caput; videbis eam à canibus devoratam. Non invenerunt ex ea &c. quia Deus vult Mundi extremitates ad tuam memoriam, & medelam, superesse; ut mortem, & omnium Mundanorum considerans finem, ejus pigmentis non capiaris. Stella p. 1. cap. 94.

Radix juniperorum erat cibus eorum. Job. 30. 4. Radicem Juniperi comedunt. Sed hujus radices quàm sint asperi rami, non attendunt: quia nimirum modo prava actio quasi ex radice delectat in culpa; sed postea quasi ex ramis pungit in pœna. Sanct. Gregorius l. 20. mor. c. 15.

Vox illa in finem plurimis psalmis præfixa, alius vertit: victori; alius invictoriam. Quocirca cum omnis certaminis victoria finis sit; ad quem, qui certamen ingrediuntur, omnia sua referunt, eaque freti pugnare incipiunt: mihi planè

persuadeo, finis nomine, velut brevè quādam commotione, excitari omnes illos, qui in hujus vitæ stadio per virtutis exercitationem decertant: ut finem respicientes, spe coronæ obtinendæ, certaminum laborem levent, & minuant. Stadium est communis hominum vita. S. Gregorius Niss. tr. 2. de inscript. psalm. c. 2.

Via peccantium complanata lapidibus; & in fine illorum inferi, & tenebra, & pœna. Eccli 21. 11. Græcè: in fine illorum forca inferni. q. d. via concupiscentiæ, per quam incedunt peccatores, initio videtur pulchra, amœna, ac si planis lapidibus esset strata; at postmodum apparet aspera, tristis, & horrida: nam finis ejus deducit, & desinit in infernum; ubi sunt tenebræ densissimæ, & pœnæ atrocissimæ. Alludit ad Prov. 14. 12. est via, quæ videtur homini justa; novissima autem ejus deducunt ad mortem. Cornelius hic.

Sordes ejus in pedibus ejus; nec recordata est finis sui. Th. 1. 9. Hebr. quia non est recordata finis sui. Tropolog. S. Thomas, & Rabanus: anima peccatrix non est recordata finis, id est, mortis suæ, & extremi judicii. Cornelius hic.

Ego sum a & ω Apoc. 1. 8. Vocalibus se comparat; quia ipse vocavit nos ad regnum Dei: quia verò nos per duo maximè vocat; scilicet per considerationem principij vitæ nostræ, & per memoriam finis; ideo se comparat his duabus literis, quæ sunt extremæ, & finales, Albertus M. apud Sylveira hic.

Uniuscujusque rei finem ante initium considera. S. Nilus Cap. parænet.

Peccatum est sicut fallitas in panno. Nam sicut mercator de falsò panno non ostendit emptori medium, neque finem; sed tantum caput: sic diabolus, qui est mercator peccati, ostendit fatuo emptori solum caput panni, id est, delectationem culpæ, non medium, ist est, remorsum conscientiæ; vel finem, id est, pœnam gehennæ. S. Bonaventura dicit. fal. c. 2. de vitijs in speciali.

Sapientis præcipua cura est, finem respicere. Joannes Gerson tr. 8. sup. Magnif.

Diligenter considera terminum peccati; ita demum odio habebis voluptates, & vanitates, quas Mundus tibi ob oculos ponit. Vita est flumen, quod currit ad mare mortis: fluminis aqua est quidem dulcis, ejus tamen finis est, ingredi in aquas amaras maris. Stella. p. 1. c. 6.

Nemo, quantum sitiat, præsumet bibere ex fonte, in cujus fundo serpentes videt venenatos. Ità ex fonte hujus Mundi non bibet, qui ejus fundum intuetur. Id. ib.

Philosophus quidam in foro proclamabat, se intellectu, & scientiam, venditurum emere volentibus. Quod cum princeps illius regionis intellexisset, misit ad eum auntios cum numis. Philosophus autem detexit illis schedulam, in qua hæc sententia

tia exarata: *in omnibus, quæ facturus es, semper cogita, quid tibi possit accidere.* Quod responsum, licet risu exceperint nuntij, rex tamen magni æstimavit; & illa verba aureis characteribus in ostio palatii sui inscribi iussit. Cogita & tu in omni actione, quid tibi possit accidere; præsertim cum id, quod intendis facere, peccatum est: quid si in eos moriaris? quid si non confiteri possis? quid multis acciderit, perpetrato etiam unico peccato mortali? Diez fer. 5. D. Pass.

§. II.

Finis hominis, in quem creatus.

SI homo ita creatus est, ut per id, quod in eo præcellit, attingat illud, quod cuncta præcellit; id est, unum verum, optimum Deum; sine quo nulla natura subsistit, nulla doctrina instruit, nullus usus expedit: ipse quærat, ubi nobis omnia sunt secunda; ipse cernatur, ubi nobis certa sunt omnia; ipse diligatur, ubi nobis recta sunt omnia. Sanct. Augustinus de Civ. l. 8. cap. 4.

Quis alius noster est finis? nisi pervenire ad regnum, cuius nullus est finis. Id. ib. l. 22. c. 30.

Ideo nascimur, ut agnoscamus factorem Mundi, ac nostri Deum: ideo agnoscimus, ut colamus; ideo colimus, ut immortalitatem pro laborum mercede capiamus. Lactantius l. 7. in lit. div. de div. præmio.

Si fideliter, dilectissimi, atque sapienter, creationis nostræ intelligamus exordium; inveniemus hominem ideo ad imaginem Dei conditum, ut imitator sui esset authoris. S. Leo l. 1. de jejun. decimi mensis.

Omnis actio, sermoque, Servatoris nostri Jesu Christi, pietatis, ac virtutis, norma quædam nobis est. Nec ob aliam causam homo ad imaginem Dei altissimi factus est; quam ut aliquid gesturus, in eum tanquam archetypum, exemplarque, adspiciens; modum, viamque, virtutis imitari conaretur. S. Basilii serm. quomodo Deus orandus. Cogita, quemadmodum formatus sis homo: neque enim aliam ob causam factus es; nisi ut ad Dei gloriam celebrandam esses instrumentum accommodum. S. Greg. Niss. or. 2. in hom. procr.

Formavit Deus hominem rectum. Eccl. 7. 30. Quam ob rem? quia singularem etiam actionem erat traditurus. Reliqua animalia sunt bruta; & illa spectant, ad quæ nata sunt: ad pastum genita sunt pecora. Caput homini sublimè est, ut genus cœlestè suscipiat. Oculi non tendunt in terram: quocirca non vim inferas naturæ tuæ. Terrena nē spectes; sed cœlestia, ubi Christus est. Genitus es, ut Deum videas, & contempleris: non ut humi dejecta serpat vita tuæ; non ut pecudum voluptates consecreris; sed ut vitam cœlestem agas. Id. ib.

Non propterea Deus nobis præsentem vitam præstitit; non animam in hoc corpus infudit; ut hæc tantum fruamur vitæ; sed ut totis viribus ad futuram contendamus. Bruta præsentem duntaxat

vitæ usui sunt: nos idcirco immortalem habemus animam, ut ad illius vitæ præparationem omnia moliamur. Sanct. Chrysostomus hom. 30. in Joan.

Deus dedit tibi vitam, ut se coleres; tu eam incassum, & inutiliter, consumis. Quæris quod sit damnum? si vel parum argenti temere consumpseris, id omnino damnum appellas: sin totos dies in diaboli operibus contumeliter, nihil amisisse opinaris. Id. hom. 57. in Joan.

Nunquid propterea in hunc Mundum venisti? numquid propterea homo factus es, ut æs, & aurum, accumules? Non ideo te ad suam finxit imaginem; sed ut sibi placeat; ut futura bona consequaris; ut cum Angelis pallas. Id. ib.

Ad hoc creatus es, ut Conditori tuo placeas, ut Domino tuo servias; & tu de mercedibus cogitas? -- Verè ignoras, quantum boni sit, placere Deo. Si enim scires, nunquam aliquid aliud extrinsecus mercedis, aut muneris, expeteres. Nescis? quia major tibi augetur merces, quando non spe mercedis operaris, sed studio placendi. Id. de compunct. cord. l. 2.

Ad hoc plasmatus est homo, ut proprium cognoscat authorem; agnoscendo diligat; atque diligendo sic vivat, ut quandoque illo fruatur, ipsiusque ineffabili fruitione beatus exsistat. S. Laurentius Just. l. de cont. Mundi c. 1.

Scire debes, quod omnes sumus propter unum finem creati, scilicet ad cognoscendum, habendum, & amandum, Deum. S. Edmundus spec. Eccl. c. 12.

Hæc est merces, & hic est finis, & fructus nostri laboris, scilicet visio Dei. S. Bernardus l. 5. in assumpt. B. V.

Cor humanum ad hoc factum est, ut videat suum Creatorem. Id. l. 16.

Me totum ad tuum honorem fecisti; ut tibi perfecte in præsentem obsequar, & te in æternum fruatur. Sanct. Bonaventura stim. amor. cap. 7.

Totus Mundus servit homini, qui factus est pro homine; ut ipse serviat ei, qui fecit Mundum, & hominem. Id. l. 1. D. 8. Pent.

Scitote, quia mercenarii sumus conducti. Sicut ergo nemo conducit operarium, ut hoc solum faciat, quod manducet; sic & nos non ideo vocati sumus à Christo, ut hæc solum operemur, quæ ad nostrum pertinent usum, sed ad gloriam DEI. Author. Imperfect. hom. 34.

Gallus. Lem: *Et afficit crebro.* Epietetus in Enchir: si lusciniæ essem, lusciniæ munere fungerer; si olor, olor. Nunc, cum rationale animal sim, Deus mihi laudandus. Hoc meum munus est, hoc facio: neque stationem hanc deferam, quoad licuerit; vosque ad eandem cantilenam exhortor.

§. 3. Motiva

§. 3. Motiva

§. III.

Motiva hunc finem assequendi.

Quoniam ascendet in montem Domini? Psalm. 23. 4. qui non accepit in vano animam suam. Pl. 23. 4. In vano accepisti, nisi illam exerceas in ijs rebus, ad quæ creata fuit. Diez D. Quinq. In vano accipitur aliquid, quando non dirigitur ad destinatum sibi finem. In vanum emisisti vestem, si nunquam eam induas. Creavit Deus memoriam, ut ejus recordereris; intellectum, ut eum cognosceres; voluntatem, ut eum amares. Stella c. 95.

Orietur sol, & occidit, & ad locum suum revertitur. Eccl. 1. 5. Prorevertitur, Hebr. habet: anhelat, anhelius tendit, inhians, ardenter cupit. Sept. trahit. Arab. trahitur. Sol enim tantâ velocitate rapitur ab ortu ad occasum; ut anhelare, & festius anhelò spiritu ad occasum, quasi ad quietem, rapi videatur. S. Ambrosius in Pl. 118. vide mysterium pronuntiatum. **O**rietur, inquit, Sol, & occidit, & in locum suum trahit: Hoc est, quod ait Dominus Jo. 12. 32. cum exaltatus fuero, omnia traham ad meipsum. Traxit enim ad se omnium studia, ut vel peccata nostra crucifigeret; vel bonum ingenium ad justitiam provocaret. Cornelius hic.

Nesciebatis, quia in his &c. Luc. 2. 49. In his operibus, ad quæ Pater eum misit, usque ad mortem occupatus fuit. Et primum verbum, quod legitur in hinc Mundo locutus fuisse, fuit, cum Matri, & Josepho diceret: *nesciebatis, quia in his, quæ Patri mei sunt, oportet me esse?* Justum est, ut & nos id totò studio agamus. Opera, ad quæ nos Deus in hoc Mundo creavit, non sunt hæc, quibus plerumque occupamur, domos construere, divitias acquirere, dignitates expetere, & his similia; sed illa, de

quibus Ephes. 1. 12. ut finis in laudem gloriæ ejus. Diez f. 4. D. 4. Quade.

Excedat cor nostrum omnia visa; excedat intentio universas cogitationes ex carne educas. Totum ab animo rejicite; & quidquid occurrerit, dicite: non est illud. Sanct. Augustinus in Psal. 26.

Est amor res animæ naturali quoddam pondere referens eam in locum, vel finem, suum. S. Bern. c. 1. de nat. div. amor.

Licet activa possit in Deum ordinari, & à sapientibus ordinetur; tamen, quod propinquius est fini, magis est eligendum; & magis ipse finis; & illud, quod est ad finem. S. Bonaventura. Stim. am. c. 7.

Aristoteles in Meteoris ait: quod, quando res non facit illud, ad quod debet esse; definit esse, quod est. Ergo si homo rationalis est, & ad beatitudinem ordinatus est; si omisso eò, quod est, sensibilibus rebus adhæret, ad quas non est; definit esse quod est. -- Homo, dum à suo fine recedit, & sensibus se involvit; homo esse definit. Id. f. 9. de temp.

Ad æternam beatitudinem capeffendam à Deo sunt omnia ordinata: ita ut etiam corporalia, & dum transeunt, dum in usum veniunt, aut in considerationem recipiuntur; subserviant. Simon Cass. l. 12. c. 17.

Omni, quod non sortitur proprium finem finaliter, esset non esse melius. Id. l. 13. c. 4.

In actionibus primum principium est finis: quia finis est agendi ratio; & ex fine actionis ratio sumitur. Et propterea Jesus Legem Evangelicam inchoat à beatitudine: quam constat actionum, & laborum nostrorum omnium, finem esse; quandoquidem ut beati simus, agimus, & patimur omnes, quidquid voluntariè agimus, & patimur. Cajetanus in c. 5. Matth.

TITULUS XII.

FONTES SACRI.

Ad fontem Mispbat. Gen. 14. 7. id est, iudicij: ita dictus postea; eò quod Deus ibi iudicavit Moysen, & Aaron; quasi indignos terrâ promissionis, ob incredulitatem ad petram. Numer. 20. 12. Verum hic fons miraculò aquæ sanctificatus, postea dictus est *Cades*, id est, *Sancta*; Corn. hic.

Pons fons &c. Esch. 10. 6. Appositè fons hic dicitur conversus in lucem, & Solem: quia magna est affinitas, & analogia fontis, & solis. Primò, quia sicut fons est origo, & scaturigo fluminis; sic sol luminis. Secundò: quod fons est in terra, hoc sol in cælo: sicut enim fons est quasi oculus terræ, sic sol cæli. Unde Hebraicum Am. tam oculum, quam fontem significat: quia quod oculus est in homine, hoc fons est in terra, & sol in cælo. Tertio: quia flumen ex fonte manans limpidum est, perspicuum, & clarum, instar crystalli; ac radijs solis illuminatum resplendet ut Sol. Quarto: quia ex fonte,

& aquis primigenijs creatus est Sol, & cæli. Simili modo Esther hic quasi aquea, id est, pauper, & abjecta, ab Assvero evecta ad thronum, & solum regale, quasi ad cælum; facta est gloriosa, & radians ut Sol. Hinc sæpe Scriptura lumen, & flumen, combinat: ut Psal. 35. 10. Domine, apud te est fons vitæ; & in lumine tuo videbimus lumen. Et Apoc. 22. 1. lumen gloriæ Dei describitur per fluvium paradisi. Corn. hic.

Fons hortorum Cant. 4. 15. Adrichomius in descriptione terræ Sanctæ p. 107. n. 48. Fons hortorum, cuius in Cantico Salomonis fit mentio, ex monte Libano cum impetu scaturit; ac brevi spatio atctus in vehementem cursuque velocem, fluvium excrevit; suisque aquis, quæ limpidissimæ, frigida, & dulces, sunt; omnes hortos (unde & fons hortorum vocatur) totamque regionem, quæ inter Libanum, & Tripolim, est, irrigat, & fecundat, Corn. hic.

Hhh h

Ante

Ante urbem Emaus prope trivium, in quo Christus post resurrectionem à mortuis cum Cleopha incedens, quasi simulabat se alterum pagum condere; est fons quidam salutaris, in quo homines, & animalia, lota ab infirmitate curantur. Ferunt enim, Christum cum Discipulis quòdam tempore à via ad fontem illum divertisse, inque eo lavisse pedes; & ex eo tempore aquam vim medicinalem habuisse. Sozomenus l. 5. c. 20.

Vade, lava in natatoria Siloe. Ioan. 9. 7. Cur Christus cecum illuminaturus misit ad fontem, vel piscinam Siloe? Respond. quia Siloe erat typus Christi. Item: quia magna est affinitas fontis, & lucis; ablutionis, & illuminationis. Fons enim est quasi oculus, & lux terræ; & flumina sunt quasi limpida agrorum lumina. Cornelius hic.

Cor mihi poene exiliit, cum in S. Pauli, Sacello vidi ipsissimum locum, & columnam, in qua Doctor Gentium Neroniano gladio capite truncatus est; atque tres limpidissimos fontes, qui ex

trino, eoque ingenti ejus capitis sanguine, exiliant; & per 1600. annos continuo exiliunt. Rursum, cum vidi in Montorio collem, & Sacellum, in quo S. Petrus crucifixus fuit. In Sanct. Potentiana puteum, in quo ipsa suis manibus tria Martyrum millia sepelivit. Id. in 16. cap. 26. v. 20.

Ad sacrum corpus S. Sulpitij Pij Ep. Bituricens. affluens fons olei redundat. Et licet ignis jubeat capiat pabulum, liquor tamen divinitus sumit augmentum. Bollandus 17. Jan.

S. Gemmuli M. occisi sanguis in fontem profudit; in quem lapides immitti, sive nati, ad hæc usque tempora rubescunt, quasi sanguine tincti. Id. 4. Febr.

S. Codratus M. medicus dum capite percelleretur, è saxo sanguine repleto fons erupit; quod in pluribus alijs Martyribus factum. Id. 10. Martij.

TITULUS XIII. FORMA.

§. I.

In quo consistat? Quæ vera?

Tota pulchra es. Cant. 4. 7. Totus speciosus est, cui nihil deest pulchritudinis: totus speciosus est, cui nihil in est turpitudinis. Petrus Blesens. l. 29. in assumpt. B. V.

Pulchrum vocatur ex eo, quod omni ex parte pulchrum sit, & plusquam pulchrum; quod eodem modo semper se habet: ita ut nec oriatur, nec intereat, nec augeatur, neque minuat; nec partim pulchrum, partim turpe sit. Pulchrum idem est, quod bonum. Dionysius Areopag. l. de divin. Nominib. c. 4.

Ei, qui pulcher esse cupit, quod est in homine pulcherrimum, ornandum est: nempe meas; quam oportet quotidie pulchriorem, & magis decoram, ostendere. Clemens Alex. pædag. l. 3. c. 3.

Quæ est corporis pulchritudo? supercilium porrectum, collum erectum, digiti in longum producti, statura erecta. S. Chrysost. in illud: assistit regina à dextris tuis.

Omnis homo, dum sui corporis pulchritudinem concupiscit, procerum se esse exoptat. S. Chrysologus l. 163.

§. II.

Forma exiguum, caducum bonum.

Nè laudes virum in specie sua. Eccl. 11. 2. Deformes fuere Æsopus, Socrates, Crates, Gellius, Agésilas, Aristoteles parvus, gibbosus, deformis, balbutiens: qui tamen sapientiâ, & virtute, excelluere. Ità Sanct. Paulus, Chrysostomus, Gregorius Naz., Hieronymus, staturâ parvi; & tamen tanta lumina Ecclesiæ. Cornelius hic.

Surrexerat ante floribus immixta teneris sine spinis rosa; & pulcherrimus flos sine ulla fraude vernabat: postea spina gratiam floris, tanquam humana præferens speculum vitæ; quod suavitatem perfuctionis suæ finitimis curarum stimulis sæpe compungat. Vallata est enim elegantia vitæ nostræ, & quibusdam sollicitudinibus obsepta, ut tristitia adjuncta sit gratia. S. Ambr. l. 3. hex. c. 11.

Hoc, quod valde pulchrum est, hoc citò cadit. Sanctus Augustinus in Psalm. 102.

Ub nunc decora illa facies? ubi totius corporis dignitas? quæ, velut pulchrò indumentò, pulchritudo animæ vestiebatur? Marcescebat, pro! flante Austro lilium; & purpura violæ, in pallorem sensim migrabat. Sanct. Hieronymus ep. 3. ad Heliodorum Epitaph. Nepotiani.

Quid aliud est pulchritudo corporis, nisi pulvis, & lutum? atque adeo quidpiam his etiam tercius, ac deformius? S. Chrysostomus in Pl. 43.

Certè nihil aliud, quàm gypsò incrustatum sepulchrum, esse dixeris bonam corporis formam; modò exactè cognoscas: tam diversis operta est intus sordibus! Id. parænesi ad Theodorum lapsum.

Quantò caro sit pulchrior, tantò fit anima deformior. Sanct. Cyrillus in Apologia l. 2. c. 25.

Forma est morbi, ac temporis, ludibrium. S. Greg. Naz. or. 31.

Omnem formæ elegantiam mihi breve ver affert, eamque hyemis asperitas protinus exstinguet. Id. orat. adv. mulier. se ornantes.

§. III.

Forma trahit, vincit.

Et ecce unus de filiis Israel intravit ad scortum &c. Num. 25. 6. Forma vincit armatos, ferrum pulchritudo captivat: vincuntur specie, qui non vincuntur praelio. Origenes hom. 20. hic.

Cum sponsus miram amatæ suæ pulchritudinem descripsisset: *pulchra es amica mea, suavis, & decora, sicut Jerusalem.* Cant. 6. 3. præter omnem repente expectationem subiungit: *terribilis ut castrorum acies ordinata.*

§. IV.

Forma exterior, & interior.

Rebecca puella decora nimis, virgo, pulcherrima. Gen. 24. 16. Bis dicitur pulchra: ut ostendatur, quod pulchritudo exterior multum ab interiori puritate dependebat: ac proinde dicitur pulchra in exteriori facie, quoties virgo, & pura, in interiori. S. Chrysostomus t. 6. ferm. quales ducendæ uxores: quid mihi narres pulchritudinem corporis? discas insignem ejus pudicitiam, discas animi pulchritudinem. Sylveira in act. 7.

Ecce tu pulchra es &c. Cant. 1. 14. Duplici laude celebrat sponse pulchritudinem; ut non modo extrinsecus eam formosam esse ostendat; verum & intrinsecus decoram. Philo Carpath. hic. V. Beda hic intelligit geminam pulchritudinem operis, & intentionis. hic

Joseph pulchritudine animæ pulchritudinem corporis occultabat: stellæ cuidam formositate corporis; angelis autem venustate animæ, conferebatur. S. Chrysost. ferm. de Joseph.

Idem vocat exteriorem pulchritudinem, ancillam; interiorem verò ejus dominam. hom. ad Eutropium, & illud ps. altit regina.

De formoso, & pretiosè vestito, sed stupidò, dixit ad adstantes Carol. V. Imp. est pulchra statua; sed sine animâ; myrothecium sine balsamò; lyplanotheca sine reliquijs. Schönleben D. 10. Pent. Disc. 12.

§. V.

Forma adscititia, & Miscellanea.

Que non quasivit muliebrem cultum. Esth. 2. 15. Actum de Esther est! nam puellæ reliquæ, quibuscum de occupando regis corde, pigmenta, & ornamenta petiere; se principi gratiosas fore ornatu confisæ. Et tamen pigmentatae sunt; delecta verò præ cæteris Esther, ipsâ gravior negligentia. Oliva l. 5. Strom. hic.

Oculos habemus ad videndum, aures ad audiendum, nares ad olfatiendum &c. Barbæ quis usus? nisi sola pulchritudo? Quare Deus barbam creavit in homine? speciem video; usum non quæro. S. Augustin. l. 6. diversis.

Quod nascitur, opus Dei est: ergo, quod fingitur, diaboli negotium est. Divino operi Sathanæ ingenia superducere, quàm scelestum est. Tertullianus l. de cultu foem.

Nè exuvias alieni capitis, forsitan immundi, forsitan nocentis, & gehennæ destinati; sancto, ac Christiano capiti suppare. Id. ib.

Projiciamus ornamenta terrena, si cœlestia optamus. -- Vestite vos sericò probitatis, byssinò sanctitatis, purpurâ pudicitiae. Taliter pigmentata Deum habebitis amatorem. Id. ib. Vide plura in Interprete Tertulliani B. Rhenano erudita valde de habitu luxuria.

Quemadmodum cui impositum est cataplasma, & cui inuncti sunt oculi; vel ipsò aspectu præbet morbi suspensionem; ita fuci, tincturae, & colores illiti, animam intrinsecus agrotare significant. Clemens Alex. pædag. l. 3. c. 1.

TITULUS XIV.

FORTITUDO ANIMI.

§. I.

Symbola.

Fiat firmamentum. Gen. 1. 6. Firmamentum est firmitas animæ in Deo, & coelis, defixæ; quæ constanter sustinet aquas superas, id est, prosperitates; & inferas adverforum. Corn. hic. Sit nobis fortitudo quasi dies quintus, per quam hujus maris magni procellas toleremus; ac pisces spirituales Deo operante effecti vitam nostram inter undas servemus. Alredus Abb.

Rasitq; dimidiam partem barba. 2. Reg. 10. 4. Hanon est diabolus; qui subinde bene facere volentibus barbam radit, id est, fortitudinem adimit: barba enim virilitatis, & fortitudinis, est Symbolum. Corn. hic.

Inter omnes viros fortes David Banajas maxime laudatur, *qui interfecit leonem in diebus juvenis.* 2. Reg. 23. 20. Magna gloria, occidere Leonem; sed major tempore hyemis, id est, desolationum &c. Incert. Auth.

Accincti, & succincti, dicuntur robusti, Abac. 3. 16. Prov. 31. 17. Job. 38. 3. Psal. 17. 33. Psal. 92. 1. Unde cingulum, tanquam symbolum fortitudinis, Marti sacrari consuevit, teste Homero Iliade 13. Romanorum lex erat, ut milites semper cincti essent. Alexander ab Alex. l. 1. gen. d. c. 20. discincti male audiebant. Et ob id Octavius Augustus, auctore Tranquillò in ejus vita, cum militem ignavum acerrimè punire vellet, discinctum per medias acies ire jubebat. Mendoza in 1. Reg. 1.

In manu ejus trulla cementarij. Amos 7. 7. Symmachus, Syrus, & Sept., pro trulla vertunt *adamantem*. S. Hieronymus hic. Adamas sui nominis lapis est, quem nos indomitum possumus appellare; eo quod 1. nulli cedat materiae, nè ferro quidem: nam, si ponatur super incudem, & gravi ictu feriat mallei; antea incus, & malleus, accipiet vulnus, quam adamantas conteratur. 2. Cum ignis omnia domet, & universa metalla consumat, reddit adamantem duriorē. 3. nullā limā imminui potest; sed è contrario limam terit. Corn. hic.

Summus Pontifex in pectore gestat Crucem adamantinam, etiam dum celebrat: quia summa in eo requiritur tum patientia, tum fortitudo, in tuenda fide contra hæreticos. Cornelius in c. 3. Ezech.

Adamantis virtutem invictam, & contemptricem duarum violentissimæ naturæ rerum, ferri, & ignis, docet Plinius l. 37. c. 4.

Videtur: Equanimitas. Difficultas. Magnanimitas. Virtutes Cardinales.

S. II.

Fortitudo in vincendis difficultatibus.
Miscellanea.

Spiritus Domini induit Gedeon. Judic. 6. 34. Chald. *Spiritus fortitudinis, qui à Domino proficitur, induit Gedeonem.*

Hic spiritus instar vestis erat, à frigore metus protegens. Jonghen Exh. 7.

Exultavit iugigas. Ps. 18. 7. Hier. *ut fortis.* S. Cyrillus in c. 1. If est familiare Scripturæ gigantes appellare eos, qui sunt robustissimi. Significat gigantis appellatio hominem illum, qui summum spiritualis fortitudinis fastigium sit adeptus. Procopius.

En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel. Cant. 3. 7. Vatabl. *sexaginta heriēs ex heroiis Israel.* Syr. gigantes.

Terribilis ut castrorum acies ordinata. Cant. 6. 3. Fortitudo Ecclesie, ac animæ pie, oritur ex ejus pulchritudine: ideo enim terribilis est hostibus, quia decora est sicut Jerusalem; id est, sicut visio pacis. Cornelius hic.

Super hoc laudabit se populus fortis. Il. 25. 3. Sanctorum scilicet, & electorum; qui fortiter se, suasque cupiditates, Mundi illecebras, & dæmonis tentationes, superarunt. Cornelius hic.

Christianorum virtus propria, vera fortitudo est; quæ apparuit in Apostolis, & Martyribus; & apparere continuò debet in veris Christianis sequacibus. Cajetanus in Luc. 1.

Vires corporales Deus dat bestiis; animi vero fortitudo hominibus est propria; quæ consistit in adversis magnò animò perferendis. Stella p. 1. c. 32.

TITULUS XV. FORTUNA.

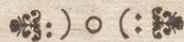
Verte impios, & non erunt. Prov. 12. 7. Cajetanus: converte rotas fortunæ impiorum; ut conversâ rotâ impij, qui in culmine consistebant, deorsum volvantur in imum: & videbis eos jam non esse; utpote depressos, ac fortunis, honore, gradu; tandemque ipsâ vitâ privatos, & everfos.

Benedicite frigus, & aestus Domino; benedicite noctes, & dies Domino; benedicite lux, & tenebra Domino. Dan. 3. 66. &c. Cur, ad communes Deo laudes concinendas, advocantur res tam pugnantēs, & mutuo infestæ, quàm sunt calor, & frigus; nox, & dies; lumen, & tenebræ? Causa ea fuerit, quam insinuat Clemens Alexandrinus l. 3. Strom. sicut Mundus componitur ex contrarijs, nempe ex calido, & frigido; ita etiam ex ijs, qui dant; & ex ijs, qui accipiunt. Monent Sancti pueri, ut se mutuo constanter aspiciant, obcurus & illustris; magnus, & parvus; servus, & Dominus; dives, & inops: ut neque hic desperet, neque ille præfidat; & neque opulentus immoderate extollatur animò; neque suum despondeat inops. Exemplò suò Christus hanc doctrinam

tradidit; de quo Math. 5. 1. *Ascendit in montem; & cum sedisset &c.* Et Luc. 6. 17. *descendens stetit in loco compescti.* Quid est sedere? se humiliare? Ità Augustinus, Beda, Hugo. Sedere humilitatis est. Quid autem egit Dominus, postquam in humilem campum descendit? *stetit* in pedes erectus. Et quid stare significat? constantiam. Quem ergo benevolentior fortuna in prosperitatis montem eduxit, ut stet; sedeat meminerit, quòd humiliari possit. Quem verò infelicitas in calamitatum vallum abiecit, in pedes se erigere, & stare debet. Didacus Niss. in Phoen. Græc. c. 4. In felicitatis monte nè avertas oculos à valle miseriæ, & in ima ærumnarum valle nè despera ascensum in altum. Id. ib.

Romani, quæ res maximas, & præclare gestas, Fortunæ attribuunt, & eam esse deam maximam existimant; posuerunt eam in sterquilino; dignum deæ templum secessum tribuentes. Clemens Alex. or. ad Græcos.

Vide tit. Providentia Dei.
Prosperitas.

Tit.

TITULUS XVI. FRAUS.

Vulpes foveas habent. Matth. 8. 20. Vulpes foveas habent in corde tuo, quia dolosus es: volatilia cœli habent nidos in corde tuo, quoniam elatus es. S. Augustin. f. 7. de Verb. Dom. Vulpes dolus est; volucres cœli superbia est: sicut enim volucres alta petunt, sic superbi; & ut vulpes cavernas dolosas, ita omnes infidiatores. Quid ergo respondit Dominus? Potest in te habitare superbia, & dolus; CHRISTUS non habet, ubi in te habitet, ubi reclinet caput suum: quia reclinatio capitis humilitas CHRISTI est. Id. in Psal. 90.

Dirigite viam Domini. Jo. 1. 23. Servus sum, & viam præparo Domino corda vestra. Proinde illa facite recta dolosi vos, & obliqui; &

facite æqua; ita ut Dominus per vos iter faciat. Theophylactus hic.

Ecce verum Israelita. Jo. 1. 47. Non enim omnes, qui secundum carnem ex Israël sunt, sunt Israelitæ; sed hi tantum, in quibus dolus non est: qui recto corde sunt, & DEum videre stuant, reputantur Israelitæ. S. Rupertus l. 2. in c. 1. Joan.

Habens poculum aureum in manu sua. Apoc. 17. 4. Calicem, sive poculum Babylonis, dulcem intelligimus deceptionem. Id. de Viſt. Verbi Dei c. 15.

Circumventio aliena vel maxime diabolum facit. S. Bernardus serm. 10. in Psal. qui habet.

TITULUS XVII. FUGA CHRISTI IN ÆGYPTUM.

Ut fugaces revocaret, aufugit. Et revera, si, ut revocet errantem ovem in montibus, ipse errat; quomodo ipse non fugit fugientes populos, ut reducat? S. Chrysologus f. 150.

In Ægyptum fugit, ut & illam sanctificet. Theophylactus in c. 2. Matth.

Vadit in Ægyptum. Nunquid alia terra defecit? Recordatus est Dominus, qui non in finem irascitur, quanta mala fecerit super Ægyptum: ideo mittit Filium suum in eam; & dat ei magnæ reconciliationis signum, & perpetuæ amicitiae pignus; ut decem plagas unâ medicinâ sanaret. O commutatio dexteræ Excelsi! ut populus, qui antè fuerat persecutor populi primogeniti, postea fieret

custos Unigeniti Filij DEI. Author Imperf. hom. 2. in Matth.

Fugit in Ægyptum Dominus; ubi Hebrææ Gentis antiqua fuere cunabula. S. Leo serm. 3. de Epiph.

Quid sibi vult Evangelista, quod hæc scribat ad memoriam sempiternam? devoti militis est, regis sui tacere fugam, referre constantiam, virtutes loqui, timores silere, aperire fortia, infirma reticere, prædicare victorias. Bellicosus quod in bello fugit, artis est, non timoris. **DEUS**, quando fugit hominem, Sacramenti est, non pavoris. S. Chrysologus serm. 150.

